

కనుదోయి వెన్నెలలు



ఆంధ్రపురంధ్రి

ఆంధ్రరమణి ప్రాక్తనవైభవము కొలఁదియిడరానిది. ఆమె రాజ్యపాలనా కౌశల్యము నెఱుఁగఁ గోరెదవా? రుద్రమదేవిని గూర్చి విదేశయాత్రికుఁడు 'మార్కుపోలో' వ్రాసిన వ్రాతలను బఠింపుము. రణవిద్యయందలి ఆమె నేర్పు చూడఁ గోరెదవా? రుద్రమ్మకుఁ బాదాక్రాంతుఁడయిన దేవగిరిరాజు మహాదేవరాయల చరిత్రము . స్మరింపుము. ఆమె భాషాభిమానమును గుర్తింపఁగోరెదవా? తమిళదేశమున మంగమ్మ వెలయించినఁ దెలుఁగు శాసనములను తిరుగఁదోడుము. మంత్రాంగమందలి ఆమెప్రజ్ఞ తెలిసికొనఁగోరెదవా? పల్నాటి కృష్ణుఁడగు బ్రహ్మనాయుఁడంతవానిని దేశముల వెంటఁదిప్పిన నాగమ్మ జీవచరిత్ర చదువుము. ఆమె కీర్తివాంఛ పరికింపఁ గోరెదవా? పదునాఱేండ్ల బాలప్రాయమున యౌవనాశలనన్నిఁటిని దిగఁద్రావి ప్రాణనాథునిఁ గదనరంగమునకుఁ బంపిన మాంచాల దివ్యచారిత్రము జ్ఞప్తికెలయించుకొనుము. ప్రమాదము నొందిన పతికి విధ్యుక్తధర్మము నుపదేశించు ఆమె ఉత్సాహము తిలకింపఁ గోరెదవా? వీరవిహారము విరమించి యింటికివచ్చిన భర్తను ఉద్బోధించి తిరిగి యుద్ధభూమికిఁబంపిన చానమ్మ చరిత్రము స్మరణకుఁ దెచ్చుకొనుము. ఆమె మానసంరక్షణప్రియత్వమును దెలిసికొనఁ గోరెదవా? మానభంగభయమునఁ దమ ప్రాణములను తృణప్రాయముగఁ దునుముట్టించిన రాగమ్మ, మల్లమ్మ, రమణమ్మల . చరిత్రములను అధ్యయనము చేయుము. ఆమె స్వార్థత్యాగము, ప్రభుభక్తి పరిశీలింపఁ గోరెదవా?

మహాకష్టములఁబడి పెద్దాపురసంస్థానమునకు ప్రభుభిక్ష పెట్టిన మహాలక్ష్మమ్మ మహనీయచరిత్రమును బునశ్చరణచేయుము. ఆమె వాక్పరిశుద్ధి నెఱుంగఁ గోరెదవా? సీతమ్మ జీవితమును బరికింపుము. ఆమె పితృభక్తి, పతిభక్తి తెలియఁగోరెదవా? గణపమ్మ జీవితమును బరామర్శింపుము. ఆమె సంఘదురాచారతిరస్కారప్రియత్వమును చూడఁగోరెదవా? పతిమరణానంతరము-సహగమనము చేయనొల్లని మంగమ్మచరిత్రమును, శిరోజములఁదీయింప నంగీకరింపని వెంకమ్మచరిత్రమును స్మరింపుము. ఆమె నర్తనవైదుష్యమును నెఱుంగఁగోరెదవా? మాచల్దేవి, లకుమాదేవి వీరలనుగూర్చి శాసనశంఖములు ఏమని శబ్దించుచున్నవో అవధరింపుము. ఆమె సంస్కృతభాషాపాండిత్యము పరికింపఁగోరెదవా? మృతప్రాయమగు ఆభాషయందు కష్టించి కృషిసల్పి కవిత్వము చెప్పి మెప్పులందిన గంగాదేవి, మధురవాణి, రామభద్రాంబల చరిత్రములను అవలోకింపుము. ఆమె మాతృభాషావైదుష్యమును పరిశీలింపఁగోరెదవా? తెలుఁగునఁగావ్యపుష్పముల వెలయించిన మొల్ల, ముద్దుపళని, రంగాజమ్మ-వీరల కథ నవధరింపుము.

ప్రాక్తనకాలమున ఆంధ్రపురంధ్రి యిట్టి కీర్తనీయచరిత్రమున విలసిల్లినది. కాని మధ్యకాలమున నామె మసిపాతఁగట్టిన మాణిక్యమువలె వికాసవైభవమును గోల్పోయినది. అప్పుడైనను ఆమెకు దీక్షలేక పోలేదు, బుద్ధిలేక పోలేదు. కాని ఆదీక్షకు ఉచితోపయోగవృత్తి, ఆబుద్ధికి సంస్కరణమును గొఱవడియుండినవి. ప్రస్తుతము ప్రబోధసమయమగుటచే నా దుస్థితి తొలఁగిపోవుచున్నది. ఆశాకిరణములు ఎల్లయెడల ద్యోతకమగుచున్నవి.

ఇప్పుడు ఆంధ్రరమణులు ఆహాపుట్టునట్లు గ్రంథములు రచియించుచున్నారు; పత్రికలు నడుపుచున్నారు; కష్టసాధ్యములగు పెద్ద పెద్దపరీక్షల నిచ్చుచున్నారు. శ్రీమతి ఆచంట రుక్మిణమ్మ మొన్న అంతర్జాతీయసమావేశమునకు ప్యారిసునగరమునకుఁ బోయి వచ్చినది. శ్రీమతి ఆనెపూడి వసుంధరాదేవి యం. ఏ. పరీక్షనిచ్చి లండనునగరమున రసాయనశాస్త్రము పారము గనుఁగొనుచున్నది. శ్రీమతి డాక్టరు లక్ష్మీదేవి యం. బి., బి. యస్. పరీక్షనిచ్చి వైద్యవిద్యయందాఱితేరి శ్రీయుత ఆచంట లక్ష్మీపతి భిషగ్రత్నమునకుఁ దగిన పుత్రిక యనిపించుకొనుచున్నది. శ్రీమతి రుక్మాబాయి అద్భుతకృత్యముల నొనర్చి తన శరీరబలమును ప్రకటించుచు ఆంధ్ర స్త్రీలోకమునకు వన్నె దెచ్చుచున్నది. శ్రీమతులు దిగుమర్తి బుచ్చికృష్ణమ్మ, దామెర్ల సత్యవాణి మున్నగు వారు జీవకళ యుట్టి

పడునట్లు చిత్రముల వ్రాయుచు నాంధ్రపురంధ్రుల చిత్రకళానైపుణ్యమును లోకమునకుఁ జాటుచున్నారు. దేశమాతపాదముల సన్నిధిని తన చీమునెత్తురులు సమర్పించి శ్రీమతి మాగంటి అన్నపూర్ణాదేవి మన దురదృష్టవశమున దివంగతురాలైనది. శ్రీమతి కోకా కృష్ణవేణమ్మ తూర్పు గోదావరిమండలవిద్యాసంఘవ్యవహారములను దక్షతతో నిర్వహించుచున్నది. శ్రీమతులు పోణకా కనకమ్మ, ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మ స్త్రీవిద్యాసంస్థలను ప్రశంసనీయముగ నడుపుచున్నారు. శ్రీమతి పెద్దాడ కామేశ్వరమ్మ సంఘసేవయందు నిమగ్నయై రాజమహేంద్రవరము కీర్తిని నిలబెట్టుచున్నది. మఱికొందఱు రమణీమణులు మునిసిపాలిటీలు, జిల్లాబోర్డులు, తాలూకాబోర్డులు మున్నగు ప్రజాసంస్థలయందు సభికురాండ్రయి; గౌరవన్యాయాధికారిణులై తమ సంఘాభివృద్ధిని వెల్లడించుచున్నారు. ఇవి అన్నియు సంతోషకరములగు విషయములు.

సంతోషకరములగు విషయములు. అవును. అయినను మన మీసంతోషమునఁ బరవశులము కాఁగూడదు. పారవశ్యము నొందవలసినస్థితి ఇంకను రాలేదు. ఆంధ్ర స్త్రీ సంఘమింకను ఎన్నోవిధముల నభివృద్ధిని గోరుచున్నది. ఆవిధముల నరసి ఏతత్ప్రయత్నము చేయుట ఆవశ్యకమగు మన భావికర్తవ్యము.

సౌందర్యోపాసకుఁడగు బాలచంద్రుఁడు ఆరాధనము పురికొల్ప నిజపత్ని మాంచాల ముఖమున అలనాఁడు తన కరవాలమునకు ఆశీర్వాదరత్నముల నందినట్లే సౌందర్యాధ్యేతయగు యువకుఁడు ప్రేమార్చనసల్ప ప్రణయిని చుఱుకుకన్నులలో నేఁడు దేశాభివృద్ధికి సందేశదీప్తి నందునట్లు ఆంధ్రస్త్రీల స్థితిని చక్కఁజేయ మనము ప్రయత్నింపవలసియున్నది. కావున మనము కార్యవ్యగ్రహృదయుల మగుదము. అనంతరము దైనము తోడ్పడ వచ్చును.

తోయ్యలిఁబాసి దేశసంచారము.

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు

ఉ. దూరమునుండి యొండఁబడి దూపిలి యింటికి నేఁగుదెంచు చో
ప్పారసి కూర్మిపేర్మి వినయంబు భయంబు దొలంకుచూడ్కి నిం
డారిన మోముతోడ నెదురయ్యెడు తొయ్యలిఁబాసి దేశసం
చారము చేతరోఁత, పరిచారకులా? ధనమా? వృథా! వృథా!!

గర్భిణిస్త్రీ పోషణ.

వావిలికొలను పద్మాసనమ్మగారు బి. ఏ.

వివాహితయయిన స్త్రీ గర్భవతియగుట సామాన్యమైన విషయము. అయినప్పటికి అదియొక విశేషమైన స్థితిగనె తలపవలయును. ఏలననగా ఇకను పుట్టబోవు శిశువును గర్భిణీస్త్రీమూలముగనే మనము తెలిసుకొన గల్గుదుము.

శిశువు—ముందు బాల్యదశను పెరిగి దేశసేవకుడుగ పరిణమించబోవు మనుజుని జీవితము—జననము నుండికాదు ఆరంభమగుట, పిండోత్పత్తి అనగా గర్భమైనది మొదలుగ ఆరంభించుచున్నది. ఆ జీవితము యొక్క మొదటిదశ తల్లి గర్భవాసము. కాబట్టి ఆరంభము నుండి ఆప్రాణమును జాగ్రతగా కాపాడి పెంచవలెను. పునాది బలముగా వేయనిది శాశ్వతమైన కట్టడమును కట్టుటకు యేలాగు సాధ్యము గాదో అటులనే తల్లి గర్భమునందుండు పిండమును ఆరోగ్యవంతముగాను దృఢమైనదిగాను పెంచినగాని ఆరోగ్యమైన దృఢమైన శిశువుపుట్టదు. అది ఆరోగ్యముతో కూడినట్టియు, దృఢశరీరియునగు జీవిగా పెరగదు. కావున శిశువును జాగ్రతగా కాపాడి పెంచుటకు గర్భము దాల్చిన స్త్రీని జాగ్రతతో కాపాడవలెను. గర్భిణీ స్త్రీకిని గర్భమందుండు పిండమునకు అభేదమైన సంబంధము కలదు. కనుక గర్భిణీస్త్రీకి కలిగెడు వ్యాధి, సంకటము, దుఃఖము ఇవన్నియు గర్భములోని పిండమునకు వ్యాపించును. కాబట్టి గర్భధారణకాలములో స్త్రీని అతిజాగ్రతగా సంరక్షించుట అత్యావశ్యకము.

శుభ్రమైనగాలి, నిర్మలమైననీరు, సారవంతమైన మంచి ఆహారము, యీమూడున్ను గర్భిణీస్త్రీకి ధారాళముగా కావలసియుండును. ఆమె ఉండుచోట చుట్టుప్రక్కల చెత్త, పెంట ఉండనీయరాదు. మనసుకు సంతోషము, నెమ్మది, ఆనందము కలుగచేయు పరికరములమధ్య ఆమె యుండవలెను. అప్పుడు ఆమె మనసు సదా సంతోషము కలిగియుండును. ఇదిగాక స్వల్పముగా వ్యాయామమును, విశ్రాంతియు ఆమెకు అవసరములు. రేయింబగళ్లు యెల్లకాలము గర్భిణీస్త్రీ ఇంటిలోపలనే యుండకూడదు. మంచి గాలిగల్గి ఎండయుండు బయలున ప్రతిదినమును కొంతసేపు తిరుగులాడవలెను. కార్తిక సమారాధనలు, యితర వనభోజనములకు ఆమెను పోనీయరాదు. ప్రథమగర్భిణులకు సాధారణముగా కల్గు లజ్జ, భీతి పోవునట్లు సర్వవిధముల ప్రయత్నింపవలెను. ఆమె పరుండుగదిలో ధారాళముగా గాలివచ్చునట్లుంచవలెను.

గర్భిణీ స్త్రీలకు సాధారణముగా తిండియాశ మెండు. ఏది యంటే అది తినువాడుక కలిగియుండును. ఇట్టియాశ దేహమునకు అవసరమైన భోజనేచ్ఛగాదు. శరీరమునకు చెడుగు కలుగచేయు పదార్థములపైన

కూడ యాశ జనియించును. కనుక యిట్టి యాశలను మట్టుపరచవలెను. గర్భము దాల్చిన స్త్రీకి జీర్ణశక్తి తగ్గియుండును గనుక చూచినది తినుటవల్ల అజీర్ణవ్యాధి కలిగి ఆమెకును, ఆమె గర్భమందుండు శిశువునకును ముప్పు వాటిల్లును.

సాధారణముగా స్త్రీలు యిండ్లలో చేయుచుండు గృహకృత్యములను గర్భము దాల్చిన స్త్రీలు కూడ చేయుచునే యుండవలయును. అందువలన శరీరము తేలికగానుండి ప్రసవము సుఖముగా అగుటకు తోడ్పడును. పని పాటలు చేయక కూర్చుండి యుండుటవల్ల దేహము భారమై ప్రసవించుట కష్టమై ఒకవేళ డాక్టరు సహాయము కావలసిన స్థితి కలుగవచ్చును.

రాత్రిళ్లు బాగుగా నిద్రపోవలెను. పగటిపూట కూడ కొంచెము సేపు విశ్రాంతి తీసికొనుట మంచిది. అయితే పగలు భోజనము చేసినది మొదలు సాయంకాలము వరకు పడుకొనియుండకూడదు. మధ్యాహ్నము ఎండవేళ కొంచెము సేపు విశ్రమించవలెను.

గర్భిణీస్త్రీ యుండుచోట్లు ఆమె మనసుకు సంతోష మిచ్చునట్లుంచవలెనని పైన చెప్పబడినదిగదా! తండ్రి గుణములు కొడుకుకు పట్టుబడునని చెప్పుదురు కదా! తల్లి గుణములు కూడ పిల్లకు పట్టుబడును. తల్లి సంతోషమైన మనసు గలదిగా నుండినయెడల పుట్టెడు బిడ్డలును, ఆనందమయులును, సుగుణవంతులును అయి యుందురు. గర్భిణీకాలమునందు మనోవ్యథలు, దుఃఖము కష్టము వీటికి పాల్పడెడు దురదృష్టవంతురాలికి ఎప్పుడు ఏడ్చుచు చీటికి మాటికి పోరుపెట్టుచుండు బిడ్డలు కలిగి వారిని పీడించుచుండెడు దౌర్భాగ్యమును తటస్థించును.

గర్భిణీస్త్రీలు దేహారోగ్యమును మనస్సంతోషమును గలిగి గర్భిణీకాలమును గడపినయడల దేశమునకు ఉపయోగకరమును సుగుణసంపన్నమును నగుసంతానమును కని దేశక్షేమమునకు తోడ్పడెదరు.

సరస్వతి

కీ॥ శే॥ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారు

నలువ మేల్మోముఁదమ్ములయందు నేనాఁటి నటనవిద్యామహోత్కటతఁగాంచు
నడలకోడినయంచ నడుము నధిష్ఠించి యేచాన జగములఁదాఁజరించు
వేదవేదాంగసంవాదనోద్యత్కీరముంబట్టి యేనాఁతి ముఱువుఁగాంచుఁ
బ్రాఁబల్కు పొత్తంబుఁదాఁబట్టి నొకకేల నొకకేల వీణ నేయువిద పట్టు

అట్టి వేల్పులదొరసాని యజునిరాణి
హాసితసైకతసుశ్రోణి యబ్జపాణి
అంబుదశ్రేణినవవేణి యమృతవాణి
వాణి యిడుఁగాత మాకు వాగ్వైభవంబు.

ఉప్పు

యస్. శేషగిరిరావు గారు యల్. ఐ. యమ్.

జ్ఞానుమాసపు గృహలక్ష్మి సంచికలో డాక్టరు. కే. యన్. కేసరిగారు అపరి శుద్ధమైనఉప్పు, దానిసేవనచే కలుగు జాడ్యములు, దానిశుద్ధిని గురించి వివరించి వ్రాసియున్నారు. ఆవ్యాసము చూచిన మీదట నాకు గృహలక్ష్మిపాఠకులకు ఉప్పుయొక్క గుణములను ఔషధోపయోగములను తెలుపవలయునను కుతూహలము జనించినది. ఆకుతూహలమును పురస్కరించుకొని నే నీవ్యాసము వ్రాయుచున్నాను.

ఉప్పే సర్వమనియు, ఆయుర్వృద్ధికరమనియు స్వామి లవణానందులవారు ఉప దేశించుచున్న విషయము సర్వజనవిదితము. లవణానందస్వాములవారి సదుపదేశమును కాదనుటకు కాబోలు ఈనడుమ తత్త్వజ్ఞాన సమాజప్రచురణాలయమువారు (Theosophical Publishing House) 'ఉప్పు—అపనమ్మిక' (Salt—a Superstition) అనునొకగ్రంథ మును ప్రకటించియున్నారు. ఎవరి యభిప్రాయ మెటులున్నను ఉప్పు—ఉపయోగ కరమైనదైననను—అమితముగను, అనవసరముగను వాడుట చెఱుపునకే.

ఉప్పుయొక్క గుణములు

సాధారణనమైన ఉప్పు కాకచేసి ఆర్చును. అన్నిపదార్థములకంటె ఎక్కువ బలము నిచ్చును. వీర్యపుష్టి చేయును. జఠరదీప్తి కలిగించును. జీర్ణముగావించును. రుచినిపుట్టిం చును. విరేచనము చేయును. వాడు పరిమాణములు, అనుపానములు ననుసరించి వివిధ గుణములను కలుగ చేయును.

ఔషధోపయోగములు

నేతిలో ఉప్పు వేసి కాచి పుచ్చుకొనిన శూలలు అణగిపోవును. ప్రథమకబళముతో కొద్దిగ ఉప్పుపుచ్చుకొని అనంతరము భోజనముచేసిన పరిణామశూలలు తగ్గును. రెండు లేక మూడు తులముల ఉప్పు చల్లనినీళ్లతో గలిపి పుచ్చుకొనిన రక్తవమనము కట్టును. వేడినీళ్లతో పుచ్చుకొనిన వమనముచేయును. ఉప్పునీరు నస్యము (లోనికిపీల్చుట) ఇన్ ఫ్లుయంజాయను విషమజ్వరమును రాకుండజేయును. ఉప్పునీరు వస్తికర్మ తలనొప్పులను పోగొట్టును; కడుపుఉబ్బరము, శూల వీనిని నివారించును; పెద్దపేగులయందుండు క్రిములను బయటికి త్రోయును. బెణుకు నొప్పులు, కండరములందలి తీపులు, కీళ్లవాయు శూలలు, చర్మరోగములు—వీని నివారణము కొఱకు ఉప్పునీటిస్నానము సహకారియగును. జార్జి సార్వభౌముని దంతశస్త్రవైద్యులగు సర్ హారీబాల్డువినుగారు దంతముల నిత్యశుద్ధికి ఉప్పు నీరు అతిప్రశస్తమైనదని నొక్కి వక్కాణించుచున్నారు. కీళ్లనొప్పులకు గండమాల సంబంధమైన వాపులకు వెచ్చచేసిన ఉప్పుతో కాపడము పెట్టుట సర్వసాధారణముగ అవలంబింపబడు సూక్ష్మక్రియయే.

ఒకపౌను తూకముగల ఉప్పుచూర్ణమును పలుచని నారబట్టలో మూటగట్టి అగ్నిపై వెచ్చచేసి ఒక్కొక్కసారి ఇరువది లేక ముప్పది నిముసములవఱకు కాపడము పెట్టినచో అజీర్ణసంబంధమైన కడుపునొప్పికి అమోఘముగ పనిచేయును. మితమైన మోతాదులుగ నుపయోగించినచో ఉప్పునందు రసాయనికగుణము కలుగును.

కలరా, ప్లేగు, రక్తస్రావము మొదలగు ప్రబలరోగములలో ఆంగ్లవైద్యవేత్త లిచ్చు సెలైన్ ఇంజక్షనులో విశేషభాగము పనియగునది ఉప్పే. ఆయుర్వేదవైద్య విధానమున ఉప్పు పెక్కుమందులలో—అందుముఖ్యముగ శూల, అజీర్ణము, గుల్మవ్యాధి మొదలగువానికొఱకు వాడు మందులలో—కలియుచున్నది. చక్రదత్తలో చెప్పబడిన నారికేళక్షారము, శార్ఙ్గధరసంహితలో వచింపబడిన భాస్కరలవణము మొదలగు ఔషధ యోగములను పరికించిన వారికి ఈవిషయము అనుభవవేద్యమే. ఉప్పువలన ఇంతటి మేళ్లు కలవుగదాయని దానిని పరిమాణమునకు మించి మితముదప్పించి పుచ్చుకొనినచో

ఎముకల బలమును తగ్గించును. వీర్యపుష్టికి చెఱుపుచేయును. నెయ్యి, చలవవస్తువులు, బియ్యము కడిగిననీళ్లు, నిమ్మపండు, మజ్జిగ—ఈవస్తువులు ఉప్పువలన కలుగు దోష మునకు విరుగుళ్లు.

ఆయుర్వేద వైద్యవిధానమున ఉప్పు నిషిద్ధమైన మందులుకూడ కొన్ని యున్నవి. పాండు మొదలగు రోగములచే బాధపడువారికి ఆయుర్వేదవైద్యులు ఉప్పులేని పథ్య మును నియమింతురు.

కవిత.

స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు

౧

అమలభోగైక విశ్వంభరాధిపతికి
కలితమాతంగ సైంధవోత్కరభటాది
వర్గసాహస్రమెంతైన వరలనిమ్ము
కవిత లేకున్న కీర్తి నిక్కముగ గలదె?

౨

అంధుడారయ కమలపత్రాక్షుడనియు
పరమకృపణుండు సంతానతరువటంచు
భీరువెంతయు శౌర్యగంభీరుడనుచు
ఖ్యాతిగాంచుట కవికృపాకలనగాదె?

౩

అన్యదేశాలసంచార మన్యదాస్య
వెంక్క-భార్యకు సేవురనొప్పమీర
ధర్త్రలైయశముగనుట పాండుసుతులు
వ్యాసకవిసార్వభౌము నిర్వ్యాజకరుణ.

౪

సూర్యచంద్రాది సురలు విస్ఫూర్తిమెఱయ
నాదిమధ్యాంతరహితుండౌ అపరాత్మ
రుడును రెదిగాంచగా లేరో కడగిరైన
కవిమహాత్మ్యంబు వర్ణాని గాంచుజగతి.

౫

ద్వివిధ మీగోచరించెడి విశ్వమంత
నామరూపాత్మకంబని నవ్యఫణితి
నామప్రాపంచనిర్మాత యేమొకవిరు
ధాతరూపాత్మజగతి నిర్మాతయయ్యె.

౬

మొల్ల తరిగొండ వెంకమ్మ ముద్దుపళని
అచ్చమాంబయునాదియౌ ఆంధ్రమహిళ
లమితవిఖ్యాతి గాంచుటీయవనిలోన
కమ్రకవితామృతాస్వాదకలనగాదె?

కృతజ్ఞతా చిహ్నము

పాలెపు వెంకటరత్నముగారు

౧

అన్యోన్యము

జానకీ రామభద్రులు చతురంగ మాడుచుండిరి. వృద్ధనారి భాగీరథమ్మ గృహ కృత్యములు నిర్వర్తించుకొని.—

బంగారు మేడలో—బాగైన రత్నాలచలికిలోపల
శ్రీరామచంద్రులూ—సీతమ్మ చతురంగమాడు చుండిరా

అని పాటలు పాడుకొనుచు ప్రవేశించెను.

మాతృదేవతను చూడగనే రామభద్రు డాటముగించి వినయవినమితశిరస్కుడై నమస్కరించెను. తోడనే జానకియుఁ బ్రణమిల్లెను. ఆప్రేమమూర్తి వారిని లేవనెత్తి మనసార దీవించి

"రామభద్రా! నేడు గెలుపు నీదా మాకోడలిదా?" యని ప్రశ్నించెను.

"అమ్మా! యీరోజున నీకోడలిదే గెలుపు. నిన్నటి నా విజయమును జూచి పట్టుదలతో నేడు నన్ను గెలిచినది"అని రామభద్రుడు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

జానకి త్రపాభరంబున మోమువరవాంచెను. ఇంతలో "రామభద్రా" యని మిత్రులెవరో వీధిలోఁబిలచిరి.

అతడు మాతృదేవి యాజ్ఞగైకొని దుస్తులధరించి, తన ద్విచక్రిపై వారి ననుగమించెను.

జానకి బీరువనుండి "అభిజ్ఞానశాకుంతలము" దీసి చతుర్థాంకముఁ జదువుచు శయ్యపై బరుండెను.

భాగీరథమ్మ ప్రక్కగదిలో పాటలు పాడుకొనుచు వత్తులు చేసికొనుచుండెను.

౨

అనుమానము

రామభద్రుని తండ్రి ఉన్నతోద్యోగముఁ జేసి అపారమగు ధనము గడించి స్వర్గస్థుడయ్యెను.

భాగీరథమ్మకు రామభద్రుడనిన మిక్కిలి ప్రేమ. జానకీ రామభద్రులు ప్రణయ జీవనమున జానకీరాములే! వాత్సల్యమున భాగీరథమ్మ కౌసల్యామాతయే! రామభద్రుడు మదరాసులో న్యాయకళాశాలయందు చదువుచున్నాడు.

జానకి సౌందర్యమున అసదృశ. విద్యలకునిధి. సౌజన్యమునకు పుట్టినిల్లు. మూర్తీభవించిన పతిభక్తి.

ఆమెతండ్రి రాజమానిగారొక గొప్పసంస్కర్త. స్త్రీవిద్యాభిమాని. ఆయన తన కుమార్తె కున్నతవిద్య చెప్పించెను. జానకి దివ్యజ్ఞానకళాశాలలో నైదవఫారమువరకుఁ జదివెను. గీర్వాణభాషలో చక్కని పాండిత్యము సంపాదించెను. ఆంధ్రమున నామె పఠింపనిగ్రంథమే లేదు. కొన్ని ప్రబంధములలోని రసవత్తరఘట్టము లామెకు కంఠస్థములు. హిందీభాషయందు చక్కని ప్రవేశముగలదు.

ఆమె చదువుకొనునప్పుడు 'తులసీదాసునిగేయములు' పాడుటయందును 'ద్విజేంద్రుని నాటకముల'లో కొన్నిపాత్ర లభినయించుట యందును ఆమెపొందిన బహుమతు లసంఖ్యాకములు.

రాజమానిగారు దివ్యజ్ఞానసామాజికుడు. క్రైస్తవకళాశాలలో ప్రధానోపన్యాసకుడు. రామభద్రుడు క్రిస్టియన్ కాలేజీలో బి. యే తరగతిలో చదువుచున్నపుడు అతనికి జానకినిచ్చి రాజమానిగారు వివాహమొనర్చిరి.

ఆయనకు రామభద్రుడనిన పుత్రవాత్సల్యము. నాడు సంధ్యాకాలమున రాజమాని గారు సముద్రతీరమునకు షైరుబోయి తిరిగివచ్చుచుండిరి.

రామభద్రుడు విక్టోరియా హాస్టలులో నొకవితంతువుతో సంభాషించుచుండెను.

రాజమానిగా రది తిలకించి యచ్చెరువందిరి. ఇదివరకు రామభద్రుడు పరస్త్రీలతో పలుకాడి యెరుగడు.

3

స్వప్నము.

సంధ్యాసమయమున జానకీబాల విపంచితో తన మృదుమధురగాత్రమును మేళవించి గానము చేయుచుండెను. సంగీతమున జానకి సరస్వతి. సంధ్యారుణకాంతు లస్తమించెను. జానకి శ్రోత్రేపేయముగా పాడుచుండెను. నాడు బహుళతదియ. ఆకసమున బాలచంద్రోదయమయ్యెను. జానకి పాటముగించెను.

ద్వారమున రామభద్రుడు ద్విచక్రి దిగెను. లేతవెన్నెలవెలుగులో నాథుని జూచి జానకి జలమును దువ్వలువయు దెచ్చియందించెను. రామభద్రుడు దుస్తుల విసర్జించి పంచె ధరించి పాదప్రక్షాళనము చేసికొనుచు "జానకీ! అమ్మయేదీ?" అని ప్రశ్నించెను.

జానకి ప్రత్యుత్తరమిచ్చు లోపుననే భాగీరథమ్మగారచ్చటకువచ్చి "నాయినా! నేడింత యాలస్యమేల చేసితివి? పెందలకడనే యిల్లుజేరుకొనిన మంచిదికాదా?" యనెను.

"అమ్మా! నేడు కార్యాంతరములచే కొంచె మాలస్యమైనది. క్షమింపుము." అని యాతడు వినయముతోఁ బలికెను.

భాగీరథమ్మగారు జానకీరామభద్రులకు రెండు రజతపాత్రలలో భోజ్యములు వడ్డించెను. సల్లాపములతో వారు భోజనములు ముగించిరి.

వృద్ధురాలికి మితిలేనిసంతోషము. ఆమెకు యేకమాత్ర [illegible]డే స్వర్గము; స్నుషయే పెన్నిధానము. వారిసౌఖ్యమే అమెకు మోక్షము. గృహ[illegible]ములన్నియు నామె స్వయముగా నెరవేర్చుకొనును. జానకి నెంతమాత్రమును చేయిజేసికొననీయదు.

శయనాగారములో రామభద్రుడు గ్రామఫోను దెరచెను. అతనికి గానమన్న మిగులప్రీతి. ఉత్తర హిందూస్థానవారకాంతలగు మిస్‌గోహార్, మిస్‌దులారీ, జానకీబాయి, మాల్కాజాన్ మొదలగువారి పాటల నాతడెక్కుడుగా సేకరించెను.

ఆదంపతు లిరువురును చాలసేపు గానరసామృతమును గ్రోలిరి. తరువాత విషయము గ్రంథపర్యాలోచనము. భవభూతి విరచిత ఉత్తరరామచరిత్రలోని జానకీరఘు రాముల ప్రేమతత్వమును గూర్చి వారికి వాదప్రతివాదములు పెరిగిపోవుచుండెను. కొన్ని విషయములలో రామభద్రుడు సరియైన ప్రత్యుత్తర మొసగ జాలకుండెను. అతడేలనో పరధ్యానముగానుండెను.

భాగీరథమ్మ భగవద్ధ్యానము చేసికొనుచు నిదురించెను.

నాటిరేయెల్ల రామభద్రుడు స్వప్నప్రపంచములో దిరుగాడుచుండెను. తాను విక్టోరియాహాస్టలులో మేడపై నొక కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. పార్శ్వమందు తన మిత్రుడు వసంతరావున్నాడు. కట్టెదుటికుర్చీలో సౌదామినీదేవి. వసంతరావు సౌదామినీ వృత్తాంతము తనకు నివేదించుచుండెను. ఉషఃకాలమున శకుంతముల గీతములచే నాతడు ప్రబోధితుం డయ్యెను.

౪

ప్రవర్తనము.

సౌదామిని సాధారణ సౌందర్యవతి. చామనచాయమేను. పాశ్చాత్య సాంప్రదాయానుసారముగా నామె దుస్తులుధరించును; శిరోజములు సవరించును. క్రైస్తవకళాశాలలో నామె బి. యే. సీనియరు తరగతిలో చదువుచుండెను. ఆమె యాంగ్లభాషాధోరణి నిరాఘాటము, నిర్దుష్టము. సహజమధురమగు కంఠస్వరముతో 'టెన్నిసను షెల్లీ' మొదలగు కవులపద్యముల నామె పఠించునప్పుడు యువకులు సమ్మోహితులై పోవుచుందురు. వసంతరావు రామభద్రున కామెతో పరిచయము కలిగించెను. సౌదామిని విద్యావతియేకాని సుశీలకాదు. రామభద్రుడు సౌదామినీ చంచలవిలాసములకు సంపూర్ణముగా వశుడయ్యెను. అమాయికయగు జానకి హృదయము తల్లడిల్లిపోవుచుండెను. ఆమె పూర్వమువలె పతి ప్రే[illegible]గ్యముం బడయుచుండుటలేదు. రామభద్రుడు భోజనసమయమందు తక్క మిగిలిన కాలమంతయు సౌదామినీ సాన్నిధ్యముననే.

క్రమముగ నీసంగతి జానకీ భాగీరథమ్మలకు తెలిసెను. భాగీరథమ్మ దుఃఖముచే కుమిలిపోవుచుండెను. జానకి శోకమును పారములేకుండెను.

ఆమె యొకనాడీవిషయ మాతనితో ప్రస్తావించెను. ఆతడు హాసముద్రాంకితుండయ్యెను.

* * * * *

వెల్లింగ్టన్ సినీమాలో 'ముగ్గురుయోధులు' ప్రదర్శనము ముగిసెను. సౌదామినీ రామభద్రులు మోటారుబండి నధిష్ఠించిరి. రాజమార్గముగా రదిచూచి లోగడవారికి గలిగిన యనుమానము నిర్వర్తించుకొనిరి. నిమ్నాభిముఖమైన నీరు నిలుపరాదని వారు ఉదాసీనత వహించిరి.

౫

వలపుకమ్మ

జానకీ రామభద్రుల ప్రణయలత వాడిపోయినది. రామభద్రునిహృదయమను వెన్నెలపులుగు రాకాచంద్రికాసమమగు జానకిప్రేమనుండి మరలి అతిచంచలయగు సౌదామినిం జేరెను.

భాగీరథమ్మ శయ్యాగతురాలై యుండెను. మ్లానమైయున్న స్నుషావదనముం దిలకించినపు డామె నేత్రములనుండి యుష్ణాశ్రువులు జలజలరాలుచుండెను. వాత్సల్యప్రపూర్ణమగు నామె హృదయము దారుణవ్యథ ననుభవించుచుండెను.

జానకి చిక్కి సగమాయెను. వేడినిట్టూర్పులచే నామె తనువల్లిక క్రాగి పోవుచుండెను. రాజమానిగారు ప్రతిదినము వారిగృహమునకేగి చూచి వచ్చుచుండిరి.

రామభద్రు డమితముగా ధనమును వ్యయించుచుండెను. అతడొక గృహము నద్దెకు దీసికొనెను. దానిలో సౌదామినితో నాతని ఉనికి. ఆతడుక్రొత్తగాకొన్న మోటారు కారుపై వారిరువురకు సాయంతనవిహారములు.

రామభద్రు డొకనాడు చిత్తుకాగితములు తిరుగవేయుచుండగా వానిలో నాతని కొక లేఖ కాన్పించెను. అది సుదర్శనరావను నొకయువకునకు సౌదామిని వ్రాసిన వలపుకమ్మ. సౌదామిని పొరబాటుచే నది చిత్తుకాగితములలో జేర్చినది. సుదర్శనరావు సౌదామినితరగతిలో చదువుచున్న యొకసుందరపురుషుడు. ఆమె యొకపాతలేఖను కవరులో నాతనికిఁ బంపించి తాను వ్రాసిన లేఖను పొరపాటున చిత్తుకాగితముల బుట్టలో పారవైచెను.

రామభద్రునకు సౌదామిని దుస్స్వభావము గ్రాహ్యమయ్యెను. తటాలున యాతని బుద్ధి జానకి వంకకు మరలెను. "ఆహా! యెంతతారతమ్యము, అదియొక స్వర్గము. ఇది యొక నరకము." అనియతడనుకొనెను.

కరుణాప్రపూర్ణహృదయ మాతృదేవత స్మృతిగోచరము కాగానే యాతని నయనములనుండి ముత్తెములంతేసి యశ్రువులు రాల జొచ్చెను.

కట్టెదుట సౌదామిని సాక్షాత్కరించెను. ఇదివర కాతని భావవీథినిఁ దోచిన యూహలన్నియు మెఱపు తీగలవలె నదృశ్యములయ్యెను.

"సౌదా! నీహస్తమలంకరించిన దేమి గ్రంథము?" అని యతడు దరహాసితవదనుడై ప్రశ్నించెను.

"రామా! నీకు ముఖ్యముగా కావలసిన గ్రంథమిది" యని యామె రాధికా సాంత్వన మూతనిపై విసరెను.

వారు సరససల్లాపములలో నిమగ్నులై యుండిరి.

౬

అపాయము

ఆనాటి సాయంకాలము సముద్రతీరమున రెండు మోటారుకార్లు ఢీకొనియెను. ఒకదానిలో జనములేరు. రెండవదానిలోనున్న యువతీయువకులును చోదకుడును స్మృతితప్పి పడిపోయిరి. ఇంతలో వెనుకనుండి వచ్చుచున్న యొక పెద్దమనుష్యుని సాహాయ్యమున వారు జనరల్ హాస్పిటలునకు గొంపోబడిరి.

ఆయువతీయువకులు సౌదామినీ రామభద్రులే! ఆ పెద్ద మనుష్యుడు రాజమూనిగారు.

హాస్పిటలులో సౌదామినీ రామభద్రులు స్మృతిగాంచిరి. రామభద్రుని హృదయము గాఢపశ్చాత్తాపాగ్నిచే తప్తమగుచుండెను.

నిరుపమానసౌందర్యవతి, ప్రేమప్రపూరితహృదయ అమాయికస్వభావ యగు తనసతి జానకీ పరితాపాగ్నియే తన్నిట్లు దహించుచున్నదని యతడు తలపోయుచుండెను.

"నామాతృహృదయము కరుణారసార్ద్రమైనది. నాప్రవర్తన కామె యెంత పరితపించుచున్నదో? ఆమె హృదయమున కింతటిక్షోభ గలుగజేసిన ఈ కఠినాత్మున కికనెన్నడేని మంచిగతి పట్టునా?" యని యతడు విలపించుచుండెను.

అతని ప్రక్కశయ్యపై సౌదామిని గాయములచే మూల్గుచుండెను. ఆమెను జూచి నపుడెల్ల రామభద్రు డేవగించుకొనుచుండెను. ఆలేఖావృత్తాంతము జ్ఞప్తికి వచ్చి అతనికి మరింత విరక్తిని గలుగజేసెను.

హాస్పిటలు దాదు లందరి కంటె నొకదాది సౌదామినీరామభద్రుల నెక్కుడుగా సేవించుచుండెను. ఆమె యెల్లవుడును వారిని విడువక వారి చెంతనేయుండి పరిచర్య గావించుచుండెను.

రామభద్రు డామెకు తన కృతజ్ఞతను తెలియజేసెను. ఆమెను గురుతించుటకుఁ బ్రయత్నించెను. కాని యామె యవగుంఠనవతి. ఆమె సాదరపరిచర్యవలన సౌదామినీ రామభద్రులు క్రమముగా స్వస్థతగాంచిరి. రామభద్రు డామెకు కృతజ్ఞతాసూచకముగ నొక బంగారుగొలుసు నొసంగెను.

8

మాతృచ్యుతి.

రామభద్రుడు సౌదామినీ సాంగత్యమును సంపూర్ణముగా పరిత్యజించెను. కాని యింటికిఁబోవుటకు మొగముచెల్లినది కాదు. ఆతడు పట్టణమంతయుఁ బిచ్చివానివలెఁ దిరుగుచుండెను. కారు విక్రయించెను.

ఒకనా డతడు 'మూర్ మార్కెట్టు' వద్ద తిరుగుచుండగా రాజమానిగారు తొందరగా వచ్చి "రామభద్రా! నీవుత్వరగా నింటికి రావలయు"నని హెచ్చరించి యొక మోటారుపై నాతనితో రామభద్రుని గృహముఁజేరిరి.

భాగీరథమ్మ మరణశయ్యపైనుండెను. జానకి యొకప్రక్క, ఆమె తల్లి యొక ప్రక్క నామెకు పరిచర్య గావించుచుండిరి. డాక్టరు ఔషధ మొసంగుచుండెను. రామభద్రు డదిగాంచి బాలకునివలె విలపించుచు మాతృపాదములపై స్మృతి తప్పిపడిపోయెను. పశ్చాత్తాపాగ్నిచే పుటముపెట్టబడిన యాతని హృదయ మశ్రుజలప్లావితమై పరిశుద్ధ మయ్యెను.

"నాయనా! వచ్చితివా?" యని జనని హీనస్వరమునఁబ్రశ్నించెను.

"అమ్మా! క్షమింపుము! ఈ కఠినకర్ముని క్షమింపుము." అని యాతడు వెక్కివెక్కి యేడువఁదొడగెను.

"అమ్మా! జానకీ, యిటురా" యని భాగీరథమ్మ బిలచెను. జానకి రామభద్రుని ప్రక్కనిలువబడియెను.

ఆమె వారిరువురి కరములను కలిపి యిట్లు మెల్లగా చెప్పెను. "నాయనా! రామభద్రా! నేటికి నీకు మంచిబుద్ధి ప్రసాదించినందులకు భగవంతున కనేకకృతజ్ఞతా వందనములు. రామా! నీవును నీభార్యయు నన్యోన్యముగా మెలగుచుండుటయే నాకు స్వర్గము. నేటినుండి యట్లు ప్రవర్తింపుము. తండ్రీ!" యని యామె అతికష్టముపై ననెను.

రామభద్రుడు మాతృచరణ కమలసాన్నిధ్యమున మోకరిలి "అమ్మా! నేటినుండి నేను జానకిని హృదయపూర్వకముగా ప్రేమించెదను. విశుద్ధవర్తనుడనై మెలంగెదను. త్రికరణశుద్ధిగా చెప్పుచున్నాను. దానికి దైవమే సాక్షి."యని గద్గదస్వరముతో పలికెను.

మరల భాగీరథమ్మ "అన్నా! రాజమౌనా! నీవు నాతోబుట్టినవాని వంటివాడవు. నీకును నీభార్యకును ఈదంపతుల నొప్పగించుచున్నాను." అని యామె అతికష్టము మీద మాటమాగించెను.

"అక్కా! నేటికి నీపుత్రుని హృదయము పరమపవిత్రమైనది. నేను వారిని కని పెట్టుచుండెదను. నీవు బెంగపెట్టుకొనవలదు." అని యాతడు బదులిడెను.

మరికొంతసేపటికి భాగీరథమ్మ జగద్రంగమునుండి నిష్క్రమించెను. ఆసమయమున యచ్చటి వారిస్థితి వర్ణించుటకు కలమాడుట లేదు.

౮

ఆనందము.

కాలక్రమమున జానకీ రామభద్రుల దుఃఖముపశమించెను. వారు మరల సుఖమయ ప్రణయమయ జీవనము గావించుచుండిరి. రామభద్రుడు న్యాయశాస్త్రపరీక్ష యందుత్తీర్ణుడయ్యెను. అత డిప్పు డొకప్లీడరు.

రామసదనమందు నేడుకర్ణానందముగా సన్నాయిపాట వినబడుచుండెను. బ్రాహ్మణోత్తముల యాశీర్నాదంబులు వినవచ్చుచుండెను. నేడు రామభద్రుని కుమార్తె బారసాల మహోత్సవము జరుపబడుచుండెను.

రామభద్రుడు తన తనయకు 'భాగీరథమ్మ' యని నామకరణము జేసెను. ఆ సమయము జానకి శిశువు మెడలో నొక బంగారు గొలుసు వేసెను.

అదిచూచి రామభద్రు డాశ్చర్యచకితుడాయెను. జనరలు ఆసుపత్రిలోని దాదికి తానిచ్చిన గొలుసు జానకికి ఎట్లువచ్చినది? జానకియు ఆసుపత్రిదాదియు నొక్కరే యగుదురా? అనిరామభద్రుడు ప్రశ్నించుకొనెను. పాఠకమహాశయులను గూడ మే మాప్రశ్న వైచుచున్నాము. ప్రత్యుత్తర మీయరేరా?

పాడుసంసారం

కూచిభొట్ల హనుమంతరావుగారు

గోపీనాథునికి పోలీసు సబుయిన్‌స్పెక్టరుపని అయింది. ఉద్యోగం పురుషలక్షణం అనినౌకరీ చేస్తూన్నాడన్న మాటేగాని అతనికి జీవనానికి యేమిలోటులేదు. భూములమీద పదిపుట్లగింజలువస్తయి. గ్రామంనగరంలో పెద్దడాబాయిల్లుఉంది. తోటలు దొడ్లు ఉన్నయి. చిన్నప్పుడే పినతండ్రిభార్య వెంకాయమ్మకు పెంపుడు పోవడంవల్ల అతనితో పంచుకునేవారు, ఎంచుకునేవారు ఎవరులేరు. ఎంతో హాయిగా ఉండవలసింది. కాని అదృష్టము ఉండవద్దూ? ఇంతఉన్నా అతనిమనస్సుకు మాత్రం శాంతిలేదు. ఎప్పుడు కలవరంగానే యుండేది. ఎంచేద్దామన్నా అతనిమనస్సు ఒప్పడంలేదు. కష్టానికి సుఖానికి ఓర్చి చిన్నప్పటినుంచి పెంచి, ఆస్తిపాస్తి యిచ్చి విద్యాబుద్ధులు చెప్పించిన తల్లికా చెప్పలేడు. తనమాట ప్రకారమే నడుస్తూ, తననే దైవంగా జూచుకుంటూ, సర్వకాలసర్వావస్థలయందు తన సౌఖ్యానికే తంటాలుపడుతూ ఉన్నకాంతాన్నీ యేమనలేడు. ఏంచేస్తాడు. మధ్య నలిగిపోతున్నాడు? అటుయిటు సర్దలేక మచ్చ మాసిపోతోంది. 'నూరుపిలకలు ఒకచోట యిముడుతయిగాని, రెండుకొప్పులు మాత్రము ఒకచోట యిమడ' వనే సామెత యితనికి బాగా అనుభవం అవుతోంది. పెద్దలు యెంతో అనుభవంమీద చెప్పిన వాక్యములు ఊరకనే యెగిరిపోతయ్యా. మరి పగలంతా పోలీసుస్టేషనులో గొడవ. ప్రొద్దు కూకగానే పొయ్యివద్ద గొడవ. సన్యాసంపుచ్చుకుని యెటయినా లేచిపోదామా యనిపిస్తుండేది. ఎంతో విరక్తి పుడితేనేగాని లేక పోతే సన్యాసం పుచ్చుకోవడం కష్టంకాదూ? అతడికి ఆరోజు కారోజు యీపాడుసంసారం మీద విసుగెత్తిపోతోంది.

కాంతం కాపురానికి వచ్చి యింకా యేడాదయినా కాలేదు. ఇంట్లో ఒకటేఅగం. ఒక్కటే గోల. అత్తాకోడలకు పచ్చిగడ్డివేస్తే భగ్గుమనేది. ప్రొద్దునలేచింది మొదలు ఒకళ్ల తప్పులు ఒకళ్లు వెదుకుకొంటూ కూర్చోడమేపని. కుడిచికూర్చోలేక తెచ్చుకునే పోట్లాటలేగాని వాటి పెద్దలను వీరు చంపేరా? వీరి పెద్దలను వారు చంపేరా? ఏమీలేదు. చిన్నపిల్ల అవడంవల్ల యెప్పుడూ పోరుతూఉంటే యేందిగులు పడుతుందో యని జడుస్తూయుండే వాడు. కాని పైకి మాత్రం ప్రతివిషయంలో తల్లినే అనుకరిస్తూన్నట్టుగా అగుపడేవాడు.

క్రొత్తగా యేర్పడిన సంసారం అగుటచేత భార్యాభర్తల ఆలోచనలకు గుసగుసలకు అంతు అగుపడుట లేదు. రాత్రులయందు చాలాప్రొద్దు పోయ్యేవరకు, యేదో పుట్టమీదివి పురాణం మీదివి కబుర్లు చెప్పుకుంటూ, బహుకులాసాగా కాలం గడుపుతూయుండేవారు. ప్రేమసాగరమున దరిలెన్నుగానక కొట్టుకుంటూయున్నారు. అనుభవించిన కొలది ప్రేమ పెరుగుచునే ఉండును గాని తగ్గదుగదా! ప్రకృతియే ప్రేమమయమగు నపుడు మానవుల సంగతి చెప్పవలసినదేమి!

పాపం వెంకాయమ్మ పెద్దది అగుటవల్ల రాత్రులయందు నిద్రపట్టేదికాదు. వాళ్లిద్దరు కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూయున్నారనిన్నీ, తనతో మాట్లాడువారు ఎవ్వరు లేరనిన్నీ, గొణుగుతూయుండేది. ప్రొద్దునలేచింది మొదలు కాంతంమీద యేదో ఒకనేరం మోపుతూయుండేది. తెల్లవారగట్లే లేవలేదనో— కనిబొమ్మల్లో బొట్టుపెట్టుకున్నదనో—నిలుచుని నీళ్లుత్రాగిందనో యేదోగాలి ప్రోగుచేసి, పెద్దనేరాలుగా గోపీనాథుడు యింటికి రాగానే చెప్పపొయ్యేది. ఇలాగంటివన్నీ కూడా నేరాలే!

ఏమిచెప్పినా ఒకసారి రెండుసార్లు గోప్యం. అదేపని అయితే 'రోజూచచ్చేవాడికి యేడ్చేవాడెవడ'ని లక్ష్యభావం తప్పిపోతుంది. తడవతడవకు యిలాగే పితూరీలు చేస్తూయుంటే, యేదో పిచ్చిముండ, అలాగే చెప్పుతూ యుంటుందని వినిపించుకోకుండా వెళ్లిపొయ్యేవాడు. అలా నిర్లక్ష్యంగా ఉండడంవల్ల కోపం మరింత హెచ్చిపోతూ యుండేది వెంకాయమ్మకు. గోపీనాథునికి కాంతం మందు పెట్టిందనీ, అలాయుండే పెట్టకపోతే యిదివరకల్లా తనమాట యెంతో గురిగాయుండేవాడు, అలానిర్లక్ష్యముగా యుండుటకు కారణం యిదదనీ, ఊరంతా దాగీచేసివస్తూయుండేది. ఏంచేస్తాడు. ఆమె కోపం చల్లార్చడానికని రోజూరోజూ అన్నివిధాల సుఖపెట్టే కాంతాన్ని యెక్కడ దండిస్తూ కూర్చుంటాడు.

ఎవరితో చెప్పినాగాని 'వెంకాయమ్మా! నీకెందుకాగొడవఅంతా. పెద్దదానివయి పోయినావా! ఏదో రెండుమెతుకులుతిని కృష్ణారామాయని కూర్చుక—లేనిపోని దంతా తెచ్చి నెత్తిన పెట్టుకుంటావు' అనేవాళ్లే. పోనీకాస్తోకూస్తో తప్పాలనివల్ల కూడా యున్నదనుకొన్న, పోలీసు యినస్పెక్టరు అగుటవల్ల యిది నీకు తగదని యెవరుపోయి కూకలేస్తారు? ఎవరికెంబట్టింది? కావలసినవాళ్లు పెద్దవాళ్లెవరయినా, యీమె కోపం చల్లార్చడానికి, ఆమె మొగంముందట గోపీనాథుణ్ని కోపపడినా, ఆమె మొగంచాటు కాగానే అలాగ అంటేనే గాని ఊరుకోదురా లేకపోతే మమ్మలనుగూడా సాధిస్తుంది. ఏమీ అనకోకూ అనేవారు.

పిచ్చిది అలాగే వాగుతూయుంటుంది అని ఊరుకుంటే తొండ ముదిరి ఊసరవిల్లి అయింది. ఇదివరకు వాండ్లయింటికి వీండ్లయింటికి వెళ్ళి చెప్పుకుని యేడ్చి వస్తూయుండేదల్లా, యిప్పుడు ప్రతిదానికి వీధి యరుగు మీద కూర్చుని పోట్లాడడం మొదలెట్టింది. తనయింటిలో యేలాయున్నా పొరుగింటిగుట్టువినుట మానవ జాతికి వేడుక. అగుటవల్ల దారినిపొయ్యేవారు, యిరుగు పొరుగువారు, అందరుచేరి తమాషాచూస్తూండేవారు. ప్రతిరోజూ యిదిఒక హంగామా. నలుగురిలో తిరుగనేర్చినవారు. ఒకళ్ళను చెప్పేవారు. అటువంటివాడు ఒకళ్ళచేత చెప్పించుకోవడం అంటే తలకొట్టేసినట్లుగా ఉండేది. మర్యాదకోసము తంటాలుపడుతూ యుండేవాడు. పేరు ప్రతిష్టలకోసం ప్రాకులాడుతూయుండేవాడు. నయానాభయాన చెప్పవలెనని అనుకొన్నాడు. కాని 'ఆస్తి అప్పళించుకుంటూ తినవచ్చునుగాని మాటఅంటే పడలేరం' అని లోకులుఅని పోతారేమోయని జడిసేవాడు. ప్రేమ అట్లాయుండనీ. ముందులోకంతో పడలేరుగదా. ప్రతీది లోకులకేకావాలి. కాస్తయుంటే గంపంత చేస్తారు. అదుగోపులిఅంటే యిదుగోతోక అంటారు. ఏదోకోపంవచ్చినప్పుడుతప్ప సాధారణంగా తుడిచేసుకుని పోతూండేవాడు. ఆమె యేమన్నను బదులు చెప్పవద్దని కాంతానికికూడా గట్టిగా చెప్పేవాడు.

తానేమియుఅనక, కాంతాన్ని అననీయక కట్టడిచేసేసరికి యిద్దరు తనతోమాట్లాడుటగూడ మానేశారనీ, యిక అటువంటియింట్లోయున్నా ఒకటే లేకపోయినా ఒకటేఅనీ, అత్తకు కావలసినకోడలనా మొగునికి

కావలసిన భార్య నా అని విరుపుమాటలు సాగించింది. గోపీనాథునికి ఉంగిడి తిన్నట్టుగా ఉంది. ఆమె చారడు యీమెనే వేరే కాపురం పోవలసింది అని చెప్పవలెనని అనుకున్నాడు. కాని మనస్సు ఒప్పలే. ఎలా ఒప్పుతుంది? చేసిన మేలు మరచేవారి మచ్చులో వాడు కాడు. తల్లి అలా పిచ్చిదై పోయి సంసారం వీధిలో పెట్టుమా యున్నందుకు చాలా పరితపిస్తూ యున్నాడు కాని రోజులు మాత్రం గడిచిపోతున్నాయి. అలా యెన్నాళ్లు గడుస్తయి?

కాంతానికి నెల తప్పింది. దీనితో పాటు అన్నమందు రుచికూడా తప్పింది. ఒకపూట తినీ తినకా ఒక పూట లేచీ లేవక యిలాగ ఉంది, ఆమె స్థితి. ఇంట్లో చాకిరి అంతా వెంకాయమ్మ నెత్తినే పడ్డది. పాపం పెద్దదయిపోయింది. అందులో తగువులమారి సంసారం. తెగ విసుక్కుంటూ యున్నది. దాసీముండకంటె కూడా హీనమైపోయినానని యిరుగుపొరుగమ్మలతో చెప్పుకుని దుఃఖోపశమనము చేసుకుంటూ యుండేది.

తల్లి వండుతూ యున్నదన్నా, వడ్డిస్తోందన్నా గోపీనాథునికి చాలా భయమయి పోయింది, ఏమాట మీద ఏమిటి వస్తుందో, యేమి ఆగం అవుతుందోయని. అందువల్ల భోజనమునకు వచ్చేటప్పుడు, కాంతం వడ్డించేటప్పుడు మాదిరి దర్జాగా రాకుండా, కాస్త భయపడుతూ యుండేవాడు. అన్నియేండ్లు వచ్చి ప్రపంచంలో అంత అనుభవం సంపాదించిన ఆమె, యీమాత్రం కనిపెట్టలేదూ! ఒకనాడు తొందరపనిమీద యెచ్చటికో వెళ్ల వలయునని భోజనం చేస్తూ యుండగా, కనిపెట్టలేక "భార్యతో అయితే ఇష్టాగోష్ఠి చేపుతూ నవ్వుతూ ప్రేలుతూ ఉండగలవుగాని, నన్ను చూచేసరికి మొగం మట మట లాడించుకుంటావు. నాపాపమంటే గిట్ట కొచ్చింది నీకు. ఇంతకు నిన్ను అన్న లాభం యేముంది. నిన్ను బట్టిన ప్రతిబంధకం అలా చేస్తోంది. నోటమాట లేకుండా చేసిందిగదా, యిక కంటిచూపు లేకుండా చేయడమె తరువాయి" అని సాగించింది పురాణం. ఈ సూటీపోటీ మాటలు వినేసరికి ఆతనికి భలే కోపం వచ్చింది. ఒళ్లు మండిపోయింది. ఏం చెయ్యలేక, తినే విస్తరి నేల కేసికొట్టి వంటంతా మైలపడేసి లేచిపోయినాడు పోలీసు స్టేషనుకు. ఇక ఆయింటిలో గత్యత లేదనుకున్నది. గుడ్డాగుడుసులు చంకన పెట్టుకుని మనస్సు విరక్తి చేసుకుని 'దిక్కులేని వారలకు దేవుడే దిక్కు' అనుకుంటూ లేచి చక్కాపోయింది వెంకాయమ్మ.

కోపం చల్లారిన తర్వాత యింటికి వచ్చాడు గోపీనాథుడు. తల్లి యెక్కడకో వెళ్లి పోయిందని తెలిసింది, తాను ముందు వెనుకలాలోచించక చేసినపనికి చాలా పశ్చాత్తాపపడ్డాడు, నొచ్చుకున్నాడు. మనస్సు విరిగి పోయిన తరువాత ఏది ఎట్లాపోతేనేం పోలీసువాండ్రును వెంకాయమ్మను వెదకుటకు పట్టణం నాలుగుమూలలకు పంపాడు. మనిషిని చూడక పోయినప్పటికి, యితరులు చెప్పిన గుర్తులవల్ల మనుష్యులను గుర్తించ గలిగిన పోలీసువాండ్రు తెలిసియున్న వెంకాయమ్మను—రోజూ చూస్తూయున్న వెంకాయమ్మ జాడను కనిపెట్ట లేకపోయినారు. ఇక చేసిందేమయ్యా అంటే, వెంకాయమ్మ దేనిలోనో పడి చనిపోయిందని పుకారు పుట్టించారు, ఆమె యేనూతిలోను, గోతిలోనూ, అగుపడలేదు కాబట్టి సరిపోయింది గాని, లేకపోతే గోపీనాథుని మర్యాద మట్టిలో కలిసిపొయ్యేదే. పాపం! యేంచేస్తాడు. వెతికించి వెతికించి విసుగెత్తి ఊరుకున్నాడు.

పుష్పములనమ్ముకొను గ్రుడ్డిబాలిక

పా. శివరామకృష్ణయ్యగారు

"పూవులు గొనరయ్య పుణ్యమా మీకు!
కన్నులుగలవారు కలవారు మీరు.
దిక్కుమాలినది నాదీనంపుబ్రతుకు;
పగలెరుంగనివి నాపాపంపుకళ్లు.
కొనరయ్య నాపూల గుణవంతులార!
ఎక్కడనుండియో యిటకు వచ్చితిని,
పూవులుగొనరయ్య పుణ్యమా మీకు!
ఈలోకమెల్ల మీరేయెంచునట్లు
సుందరమేయైన శుభదమేయైన
నాకడనున్నయీ నవ్యపుష్పాలు
ఆతల్లిపిల్లలే యాదురుసుండి.
తల్లికితగినట్టి పిల్లలేవీగు.
అందచందాలలో నటుతీసిపోరు.
గడియసేపైన నిక్కముగ గాలేదు
తల్లిరొయిడిలోనుండి పెళ్లగించితిని
ఒడలెరుంగని నిద్రలోనున్న వేళ.
అనుమానమేల వాసన జూడరాదె
మార్దవమ్మై యతిమధురమైనట్టి,
తల్లి, పిల్లలపైన మెల్లగావిడచు
ప్రేమనిశ్వాసముల్ విడువనేలేదు.
కూర్మిబిడ్డలను యీకుసుమాలనింక
కొనరయ్యనాడు వాసనపూల మీరు
దిక్కుమాలిననాకు దిక్కుకాగలరు!
ప్రేమంపుబిడ్డల వీడగాలేక
ప్రకృతిమాత తపించి పాపలకిడిన
ప్రణయంపుముద్దు పోవగనైనలేదు,
కనలేదె, వీటిబుగ్గలపైననింక?
తనయులప్రాప్తికై తపియించియామె
గార్చినకన్నీరు కాల్వలైపారి
మంచురూపాన నిర్మలమైనవీటి
మృదువైన తనువులవదలనేలేదు.
కనలేరె కన్నులుగలవారుమీరు?
పూవులుగొనరయ్య పుణ్యమా మీకు!
ఈప్రపంచమ్ము మీయుల్లవారలకు
సుఖములపెన్నిధి, సొగసులరాణి,
కన్నులభాగ్యంబు గలవారతోట.
ఆనోము నేనోచగాలేకపోతి!
అంధకారపుటింటినద్దెగానిచ్చి
'యాకలీయక నేనె నీకొసంగితిని
బ్రతుకు'మటంచునన్ బడద్రోసెనిటకు
కరుణయేలేని యాపరమపూరుషుడు!
నాయింటిలోవారునరులుకారయ్య,
జీవమేలేని నిర్జననాదములు.
పూవులుగొనరయ్య పుణ్యమా మీకు!
కన్నులుగలవారు కలవారు మీరు
వినలేరె యీచిన్నితనయుల వేడి
నిట్టూర్పులను? కంటనిసురయేలేక
ఏమనుచున్నవో యిటువినరయ్య.
'ఈగ్రుడ్డిబాలిక వెలుగునిక్కముగ
ఆవిరివలె మమ్మునణచివైచినది.
వదనంపుకాంతులు వాడిపోయినవి.
కాయంపుసొగసెల్ల కరగిపోయినది.
కాంతిలేకయె బ్రతుకంగలేమయ్య
మృదువుగాపెరిగిన ముద్దుబిడ్డలము.
ఏవెలుంగెరుగని యీలేమనుండి
విలపించుమమ్ముల విడిపింపరయ్య.'
పూవులుగొనరయ్య పుణ్యమా మీకు!
కలవారు కన్నులుగలవారుమీరు!

స్త్రీసమస్య

గరిగిపాటి రామమూర్తిగారు బి. ఏ.

హిందూమత సిద్ధాంతముల ననుసరించి సంఘములో స్త్రీలకు గౌరవస్థాన మొసంగవలసియున్నది. స్త్రీలును తత్‌స్థానము నాక్రమించుట కర్తవ్యముగ నుండవలయును. కాని, కాలక్రమమున—పురుషుల యవివేకమువలన గాదు—అశ్రద్ధవలననో మఱియే కారణము వలననో స్త్రీలకంతకు పూర్వమున్న గౌరవస్థానము పోయినది. ఇది స్త్రీజనస్వయంకృతాపరాధముచేతనా, పురుషులయన్యాయముచేతనా యనునది యనవసర విచారణము—స్త్రీపురుషకలహకారణము కూడ.

ఏమైననేమి? స్త్రీలలో విద్య సన్నగిల్లినది. విద్యతోపాటు వనితల గౌరవమును తగ్గినది. గౌరవము తగ్గినదన నాయభిప్రాయము స్త్రీజనోద్దేశములను పురుషులాదరించి సరకుగొనక పోవుటయేనని. దీనికి పురుషులుచేయు వాదమేమన "స్త్రీలకు విద్య లేశమును లేదు. మూఢులగునట్టి వారివాక్యములు పాటించుట వలన నగుబాట్లు"ని. మఱి స్త్రీలు వాదించెదరు "పురుషులు మాకు విద్యాసౌకర్యములు గలిగింపక పోవుటయే కాక, వారి బానిసలుగ చూచున్నారు. ఇది ద్రోహము" అని. రెండు వాదములలోను కొంత యాథార్థ్యమున్నది. కాని గతించిన దానికి కలహమేల? ఇకముందు స్త్రీసంఘ మభివృద్ధిలోనికి వచ్చు మార్గ మరయవలెను.

ఏసంఘమైనను నభివృద్ధి యభిలషించినయెడల నాసంఘములో విద్యావ్యాప్తి కొఱకై పాటుబడవలెను. ఇచట మఱల నొకవాదము—విద్యయనిన ప్రస్తుతము పాఠశాలలలో బోధింపబడు నాంగ్లవిద్యయా, ఉపాధ్యాయులింటికివచ్చి గఱపు నాంధ్రసంస్కృతాది విద్యలా? దీనిని గుఱించి యనేకవాగ్వాదములు అనవసరముగ జరుగుచున్నవి. ఏలన విద్యయను పదమునకు జ్ఞానోద్బోధమని యర్థము తీసికొనవలెను. ఏస్త్రీకే ఏవిద్యయందు ఆసక్తియో ఆవిద్యనే చెప్పింపవలయును. కాని యీసందర్భమున స్త్రీజన మొకసంగతి మాత్రము గమనింపదగియున్నది. స్త్రీపురుషులు కలిసి చదువుకొనెడి విధానము మాత్రము ప్రస్తుత పరిస్థితులలో పనికిరాదు. శ్రేయోదాయకమును కాదు.

స్త్రీల కేవిద్యయైనను అనర్థదాయకమే అని కొందఱు మూఢులు వాదింపవచ్చును. అదిగాక భర్తలే భార్యల నట్లదలింపవచ్చును. ఇంతియేల? స్త్రీలలోనే కొంతమంది విద్యాభ్యాసము వనితలకు కూడదని వాదింపవచ్చును. దీనికై పురుషులలోనేమి, స్త్రీలలోనేమి ప్రచారము బహుళముగా నొనర్చి విద్యావతులగు స్త్రీలు పురుషులకు సర్వకాలములందును నండయై నిలుతురని బోధింపవలెను.

రెండవ విషయము వివాహములు. వివాహవిషయములలో ప్రస్తుతము బాలుర కెంత స్వేచ్ఛయున్నదో బాలికలకు నంతియే యున్నది. (ఇరువురకును లేదని నాయభిప్రాయము) సాధారణముగ తలిదండ్రులు పుత్త్రికలకుగాని పుత్త్రులకుగాని ఇష్టములేని వివాహము లొనరించి వారి యాజన్మాంతమును దుఃఖపెట్టెదరను వాదము బూటకము. అదియు గాక దంపతుల పురోభివృద్ధినిగూర్చి పితరులు పలువు దూరాలోచన వధూవరులకు—వారు యుక్తవయస్కులేయగుదురు గాక—నుండుటరుదు. కారణము వారి కనుభవము తక్కువ యగుటయే.

తలిదండ్రులలో కొలదిమంది ధనాశాపీడితులగుటవలన గదా ముక్కు వెంగ మెఱుంగని పసిబాలికలను ముదుసలులకిచ్చి వివాహముచేసి వారిజీవితము వ్యర్థమొనరించుచున్నారు? దీని నరికట్టు సాధనము నట్టి వివాహముచేసికొనిన వారికి వెలివేయు ప్రచారము ప్రజలలో చేయుటయే. అది జయప్రదముగ కొనసాగని యెడల పురుషుడు ముప్పదియైదు నలువది వత్సరములు దాటిన తరువాత వివాహముచేసి కొనరాదను శాసనము చేయవలెను. ఆశాసనము ధిక్కరించిన వారికి కఠినదండనమును నుండవలయును. ఈపరిమితి నేర్పఱచిన యెడల బాలవితంతువుల సంఖ్యక్షీణించును.

ఒకవిషయముమాత్రము మనము గమనింపవలెను. వివాహవిషయములలో బాలబాలికల కంతగా స్వాతంత్ర్యముకాని పారతంత్ర్యముకాని పనికిరాదు. పాశ్చాత్యాచారములు మనకు పూర్తిగా సరిపడవు. దీనికై ప్రచార మొనరించుట సాధారణమైన పనికాదు. (చెప్పుట సులభమే.) దీనికై చేయు యత్నములకు తోడుపడవలసిన బాధ్యత పురుషులపై లేక పోలేదు. స్త్రీపురుషుల పరస్పర సంభావనముపైననే భావిభారత భాగ్యోదయము నిలచియున్నది.

తల్లి

శ్రీనాథ మహాకవి

చ॥ అరుణగభస్తిబింబ ముదయాద్రిపయి బొడతెంచునంతలోఁ
బెరుగును వంటకంబు వడపిందియలుం గొని తెచ్చియిచ్చుని
ర్భరకరుణాధురీణయగు ప్రాణము ప్రాణము తల్లియున్నదే?
హరహర! యెవ్వరింక కడుపారసి పెట్టెద రీప్సితాన్నముల్.

నలందా విశ్వ విద్యాలయము

పులవర్తి కమలావతిదేవిగారు

పూర్వము మహోన్నత దశయందుండి చీనా, టిబెటు మొదలగు దేశముల నుండి గూడ విద్యార్థుల నాకర్షించిన నలందా విశ్వవిద్యాలయముండిన చోట నేడొక చిన్నపల్లె కళావిహీనమై, అల్పజన సహితమై, అనాకర్షణీయమై రాజగృహమున కెనిమిదిమైళ్ల దూరమున నున్నయది. విశ్వవిద్యాలయ మెట్టిదియై యుండవలయుననినచో కార్లయిలు నుడివినట్లు విశేషపుస్తక సముదాయ సమన్వితమై యుండవలయును. న్యూమెను చెప్పినట్లుగా పలువిధములగు శాస్త్రములకు స్థానమై తార్కికులు, వైయ్యాకరణులు, వేదాంతులు, రసాయనికశాస్త్రజ్ఞులు, జంతుశాస్త్రజ్ఞులు, వృక్షశాస్త్రజ్ఞులు, మతబోధకులు మొదలగు వారికెల్ల నాటపట్టై వెలయుచుండవలయును. ఇట్టియున్నతాదర్శములతో నలందా విశ్వ విద్యాలయము తొల్లి విరాజిల్లుచుండెడిది.

నలందా విశ్వ విద్యాలయము క్రీ. 450 సంవత్సరమున నుద్భవించినది. పండిత తారానాథు డయ్యది అశోకనిర్మితమని వచించుచున్నాడు. కాని ఫాహియాను దీనినిగురించి తన యాత్రలయందు పేర్కొని యుండలేదు.

హ్యూయనుత్సాంగు వ్రాతల ప్రకారము బుద్ధ నిర్వాణానంతరము శక్రాదిత్యుడను మహారాజు నలందా విశ్వ విద్యాలయమునకు భూరివిరాళము క్రింద నొక సంఘారామము నిచ్చినట్లు తెలిసెడిని. శక్రాదిత్యుని కుమారుడు బుద్ధగుప్తరాజు తండ్రి చేసిన దానిని నిలువబెట్టుటయే గాక దానినింకను వృద్ధికి దెచ్చెను. అతని కొమారుడు తథాగతగుప్తరాజు తండ్రి తాతలపథమునే యనుసరించి యింకను దాని నభివృద్ధికై కొనివచ్చెను. అతని కొమారుడు బాలాదిత్యరాజాయును అతని కొడుకు వజ్రుడును గూడ ధార్మికబుద్ధితో దానినింకను యున్నత స్థితికి దెచ్చిరి. అటుపిమ్మట మధ్య హిందూ దేశపు రాజొకడు వీనిని పరిశీలించి ఆసంఘారామము చుట్టును యొక గొప్ప ఆవరణమును

కట్టించి ద్వారముకడ నొక ద్వారపండితుని నియమించెను. ఇటుల నలందా విశ్వ విద్యాలయము మహోన్నత స్థితికివచ్చెను. అయ్యది చూపఱుల కత్యంతానంద కరమగుటయే గాక దాని మూలవిధికి చాలమంది దాతలుసాయ మొసరించిరి. అయితె సింగు యిచ్చట పదిసంవత్సరములు విద్యాభ్యాస మొనరించెను. 750 సంవత్సరమున త్రివిష్టప (టిబెటు) రాజు నలందా ప్రధానాచార్యుడగు కమలశీలుని తన రాజ్యమున కరుగుదెంచి మూఢాచారముల తొలగించి బౌద్ధధర్మముల నెలకొల్పవలసినదిగా నాహ్వానించెను.

మహారాజవిశ్వవిద్యాలయమగు విక్రమశీలావిశ్వవిద్యాలయ ముత్పన్నమైన పిమ్మట నలందా విశ్వవిద్యాలయము క్షీణింప నారంభించెను. కొంతకాలమువరకు రెండు విశ్వవిద్యాలయములవారును అత్యంత మైత్రితోనుండిరి. నలందాయందు బౌద్ధమతము విరివిగ వ్యాపించియుండెను. బుద్ధుని కాలమునందు నలందా విశ్వ విద్యాలయ మున్నత స్థితియందే యుండెడిది.

బుద్ధుడు నలందాకు తన శిష్యగణపరివేష్టితుండై యరిగి పావారికా రసాల వనమున విడిసెను. అచ్చటనే శారిపుత్రుడు వారిని గౌరవించెను.

నలందా విశ్వ విద్యాలయమున పదివేలమంది విద్యార్థులు పఠించుచుండిరి. సుమారొక వేయిమంది ఆచార్యులందు నివసించుచుండిరి. వారెల్లరు జితేంద్రియులై అత్యద్భుత మేధా సంపన్నులై యుండిరి. వారి జీవనము నిష్కల్మషమై ఆదర్శప్రాయమై యుండెడిది. విద్యార్థులెల్లరు బ్రహ్మచర్యమును నిష్కర్షగ జరుపుచుండిరి. విశ్వవిద్యాలయ నిబంధనలు కఠినముగ నుండెడివి. ఎవ్వరును వానిని మీరకుండిరి. హిందూదేశము నందలి యన్ని గ్రామముల వారును నలందా పండితులను గౌరవించుచుండిరి. మొట్టమొదట ద్వార పండితుని యంగీకారమును బడసిననే గాని విశ్వవిద్యాలయావరణ యందు జరుగు సభల లోనికి పోవుట కెవ్వరికీ నధికారములేదు. ద్వారపండితుని పరీక్షలో నూటికి ముప్పది మందికన్న నెక్కుడు కృతార్థులు కాజాలక పోయెడివారు. ద్వారపండితుని జయించిన యాకొలది వారైనను సభలయందు పాల్గొని యోడిపోయెడివారు. నలందా విశ్వ విద్యాలయమందలి విద్యయంతటియున్నత స్థితియందుండెడిది అప్పటి యుపాధ్యాయులలో పేరెన్నికగన్నవారు ధర్మపాలుడు, చంద్రపాలుడు, గుణమతి, స్థిరమతి, ప్రభామిత్ర, జినమిత్ర, శీలభద్రుడు, జ్ఞానచంద్రుడు ననువారలనామములు వినుపించుచున్నవి.

లోధ్రమహిమ

స్త్రీరత్నముల అభిప్రాయములు.

ఆంధ్ర యువతీమణులు

శ్రీమతి కవయిత్రి పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు రాజమండ్రినుంచి యిట్లువ్రాయుచున్నారు.—

"నాసోదరి బహిష్టయందు కడుపునొప్పిచే చాల బాధపడుచుండెడిది. తమ "లోధ్రను" మూడు బుడ్లను తెప్పించి యామె కొసంగితిని. నాచెల్లెలు స్వస్థురాలగుటయేగాకుండ నిరువురు బిడ్డలనుకూడ కనినది. తమ లోధ్ర స్త్రీలపాలిటి వరప్రసాదిని యనుటకెట్టి సందియమును లేదు. మా స్త్రీల వ్యాధులకు తమలోధ్ర కల్పతరువువలె కన్పడుచున్నది."

శ్రీమతి ఎన్. కనకమ్మగారు, C/o నరసయ్యగారు, విలేజిమాజస్ట్రీటు, కదిరినుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.—

"మీలోధ్ర 4 పెద్దబుడ్లను సేవించినాను. 4 నెలలనుండి కడుపునొప్పి బొత్తిగనిలచిపోయినది."

కర్ణాటక స్త్రీలు.

శ్రీమతి బి. ఇందిరా కుమారిదేవిగారు మెట్టూరునుంచి ఇట్లువ్రాయుచున్నారు.-

"నేను మీకేసరికుటీరం "లోధ్రను"ను సేవించుచున్నాను. తత్పూర్వము నాకు బహిష్ఠకాలమందు మిక్కిలి బాధకలుగుచుండెను. ప్రతినెలయును క్రమముదప్పి బహిష్ఠి యిరువది దినములోపుననే యగుచుండెను. రెండు సంవత్సరములవరకు ఆసుపత్రియందు పుచ్చుకొంటిని గాని గుణము కనుపించలేదు. పిమ్మట వారు ఆపరేషన్ చేసుకొమ్మని చెప్పిరి; నేనిష్టపడలేదు. తమ "లోధ్ర" ప్రభావమువిని రెండుబుడ్లు పుచ్చుకొన్న తర్వాత మామూలుప్రకారము క్రమముగ 28 రోజులకు బహిష్ఠయగుచున్నాను. బాధలన్నియు నివృత్తిఅయినవి. మరి రెండుబుడ్లు తమ "లోధ్ర"ను నాకు పంపగోరుచున్నాను."

శ్రీమతి జయలక్ష్మమ్మగారు, కొల్లిగల్ బాలికాపాఠశాల ఉపాధ్యాయిని, ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.—

"గడచిన మూడు సంవత్సరములనుండి, నాకు సరిగా ఋతుస్రావము కాకుండెను. రెండుమూడు నెలల కొకసారి బహిష్టు కలుగుచుండెను. ఇందువలన నడుమునొప్పి, కీళ్ల నొప్పులు, బలహీనము, దేహము బరువుగతోచుట, మొదలగు బాధల ననుభవించుచుంటిని. మీ "లోధ్ర" రెండు సీసాలు తెప్పించి వాడినందులో పైకనిన వ్యాధులన్నియు మాయమైనవి. ఇపుడు సకాలమునకు బహిష్టులగుచు సుఖముగనున్నాను. మరియు రెండుసీసాలమందును వాడదలచినాను. నావలెనే బాధపడుచున్న స్త్రీలకు లోధ్రను వాడితీరవలెనని ఖండితముగా తెలుపుచున్నాను."

క్రైస్తవ నారీమణులు

శ్రీమతి అన్నాచాండిగారు ఎం. ఎ. ఆనర్స 'శ్రీమతి' సంపాదకురాలు, కొట్టయంనుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.—

"మీ 'లోధ్ర'ను వాడినాను. స్త్రీల ఋతుసంబంధమగు జాడ్యముల కుదుర్చుటకు అపూర్వమగు ఔషధరాజమని చెప్పగలను. అయ్యనిరుచిగల్గి, పథ్యపానాదుల పాలింపవలసిన అవసరములేకుండుటచే, యీ మందును సంతోషముగ వాడవచ్చును."

శ్రీమతి డాక్టరు అన్నతామస్ అమ్మగారు, బెంగుళూరు, ఆస్పత్రి సూపరిండెంటు, ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"ఇంగ్లీషు అవుషధములవల్ల గుణములేనందున తమ "లోధ్ర"ను నాసోదరికి వాడితిని. ఆమెకు హాశ్చర్యమైన గుణము నిచ్చినందుకు సంతోషించుచున్నాను. ఇకమీదట ఈ యవుషధమును నారోగులకు వాడెదను."

శ్రీమతి కె. ఇసయుగారు, ఎ.బి. మిషన్, సత్తెనపల్లి, గుంటూరుజిల్లా, ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"మీ 'లోధ్ర'వలన నాకుమిక్కిలి ఆరోగ్యముకల్గినది. నాకు వచ్చుచుండిన దగ్గునయమైనది."

శ్రీమతి మిసర్సు. ఏ. దేవదాసుఅమ్మగారు ఇ. డబ్ల్యు. ఎమ్. స్కూలు, సాలిన్, మిర్జాబుజిల్లా, ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు---

"మీవద్దకొన్న "లోధ్ర" నాలుగు బుడ్లను, ఋతుస్రావదోషములచే బాధనొందుచున్న స్త్రీల కిచ్చినాను. వాటిని వాడినందున వారి రోగములు కుదిరినవి."

కేరళవనితలు

శ్రీమతి ఎడపిల్లి పార్వతమ్మగారు తిరుచూరునుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"నేను 25 సంవత్సరములుగ ఋతుసంబంధమగు జాడ్యములలో బాధపడుచుంటిని. ఎన్నియో మందులను వాడినను గుణమగుపడలేదు. తుదకు మీ 'లోధ్రను' కొద్దికాలము మాత్రము వాడగా అత్యద్భుతముగ రోగనివారణ గావించెను."

శ్రీమతి అమ్మకుట్టియమ్మగారు, సంగీత ఉపాధ్యాయిని, సర్కారుహైస్కూలు, తిరుచూరు, కొచ్చినుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"చాలాకాలముగ అనేక విధములైన గర్భాశయ రోగములవల్ల బాధనొందుచుంటిని. అనేక విధములైన చికిత్సలను పొందితిని గాని నివారణము కాలేదు. కడపట తమ "లోధ్ర" సేవించిన వారము రోజులలోనే గారడివిద్య వలెనుగ మందు పనిచేసెను. దాని ప్రభావమును వర్ణింపజాలను."

శ్రీమతి మిస్ గోపాలపణిక్కర్ గారు, శారదావిలాసము, చిత్తూరు, కొచ్చినుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"మీవద్దనుండి తెప్పించిన 6 లోధ్రబుడ్లలో 3 నేనును తక్కిన 3 మా చెల్లెలును సేవించుటచే మాయొక్క ఋతుశూలలు మాయమాయెను."

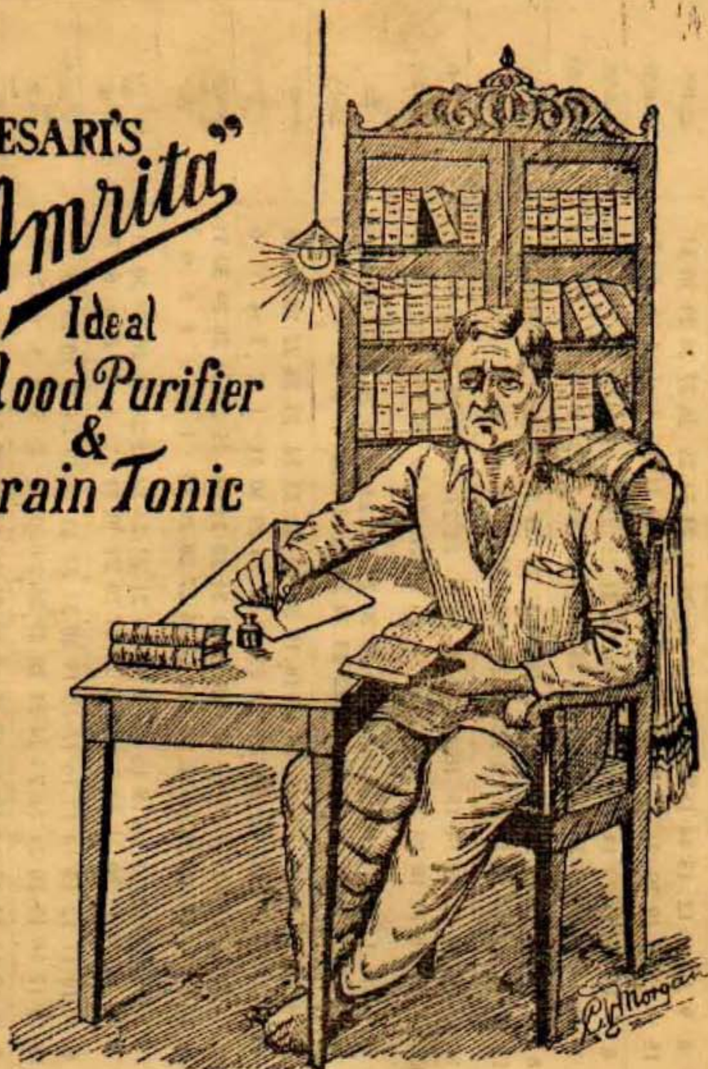
శ్రీమతి మిసర్సు కర్తగారు, కోరోలి అమ్మనాత్ హావుస్, ఇరింజలకుడ, కొచ్చినుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"పది సంవత్సరములుగ ముట్టుపట్టువల్ల బాధపడుచుంటిని. దానిని మీలోధ్ర అత్యద్భుతముగ నివారణచేసెను."

ప్రసవకాలమును దెలుపు పట్టిక.

సాధారణముగ స్త్రీలు గర్భము ధరించిన 280 దినములకు ప్రసవించెదరు. కడపటి బహిష్ఠురాలైన మొదటిదినము మొదలు లెక్క పెట్టుకొనవలయును. క్రిందకనుబరచిన పట్టిక మొదటిపంక్తి జనవరి 1 వ తారీఖున గర్భముధరించిన వారలు రెండవపంక్తి అక్టోబరు 8 వ తారీఖున ప్రసవించెదరు.

జనవరి	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	జనవరి
అక్టోబరు	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	నవంబరు
ఫిబ్రవరి	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28				ఫిబ్రవరి
నవంబరు	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5				డిసంబరు
మార్చి	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	మార్చి
డిసంబరు	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	జనవరి
ఏప్రెల్	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		ఏప్రెలు
జనవరి	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4		ఫిబ్రవరి
మే	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	మే
ఫిబ్రవరి	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	1	2	3	4	5	6	7	మార్చి
జూను	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		జూను
మార్చి	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6		ఏప్రిలు
జూలై	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	జూలై
ఏప్రెల్	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	మే
ఆగష్టు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	ఆగష్టు
మే	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	జూను
సెప్టెంబరు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		సెప్టెంబరు
జూను	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7		జూలై
అక్టోబరు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	అక్టోబరు
జూలై	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	ఆగష్టు
నవంబరు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		నవంబరు
ఆగష్టు	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6		సెప్టెంబరు
డిసంబరు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	డిసంబరు
సెప్టెంబరు	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	అక్టోబరు



Too much strain upon the brain
Surely weakens the frame;
But don't dispair! Amrita's there,
Deserving well its name.

ASK YOUR CHEMIST OR

KESARI KUTEERAM.

INDIAN CHEMISTS
AND DRUGGISTS. **MADRAS.**

వాసుదేవుఁడు

విద్వాన్ సూరిగుచ్చి కృష్ణమూర్తిగారు

వాసుదేవున కిపుడిరువది రెండేండ్లు. పసిమిఁదనము కాకున్నను నల్లనివాఁడు మాత్రము గాఁడు. పొడుగు పొట్టిగాని యాకారము, విశాలమైన నుదురు, తీర్చిన కనులు గలిగి ముఖమునందొక విధమైన యాకర్షణశక్తి గలిగి చూపఱుల కెంతయు నానందము గొల్పుచుండును. అతని మాటలలో నొకవిధమైన మార్దవమున్నది. అతఁ డెంతయు దైవభక్తిగలవాఁడు. ఉచితమగు వినయము, సౌశీల్యమును గలవాఁడు. నిర్ధనమైన కుటుంబమున జన్మించినను దొరతనమువారి విరాళమువల్ల పట్టపరీక్షవఱకుఁ జదివి కృతార్థుఁడైనాఁడు. సంస్కృతమునందు చక్కని సాహిత్యము. మఱి రెండు మూఁడు భాషలలో నించుక పరిచయమును గలదు. అతని వేషమును బట్టి యాతని విద్యాదులఁ గుఱితింప నేమాత్రము నవకాశము లేదు. చూచువారల కాతఁడొక సామాన్యవిద్యార్థిగాఁ గానిపించును. వయస్సునకు మించిన లోకజ్ఞానము.

అప్పటి కాతని కిరువదివత్సరములు. బియేక్లాసు చదువుచున్నాఁడు. అవివాహితుఁడు నాఁటికి. అతని దృష్టులు వేఱు. ఆలోచనలు వేఱు. ఎపుడును ఆముష్మికచింత. బీదతనమువల్లనే యాతనికి దైవభక్తియు, తత్సంబంధమగు చింతలును గలిగినవి. ప్రపంచములో నిఁక నెన్నియేండ్లు తాను జీవింపవలసియున్నది. ఎట్లు జీవింపవలయును? జీవనమున కాధారమైన ధనము లేనప్పుడు తానెట్లు బ్రతుకఁగలఁడు? బిచ్చమెత్తుకొను హీనమైన జీవనము నాతఁడు భరింపలేఁడు. కేవల ముద్యోగముపైననే యాధారపడియున్న యాతఁడు పలుమార్లు రహస్యముగ నున్నపుడు భగవంతు నుద్దేశించి "ప్రభూ! నాకేల యీజన్మము నొసంగితివి? నను నీలో నైక్యము చేసికోరాదా? నాకు త్వరలో మరణమొసంగవా?" అని యశ్రుపూరితనయనములతో బ్రార్థించును. మైత్రేయుఁడు "దారిద్ర్యాన్మరణాద్వా కతరత్తే రోచతే" యని చారుదత్తు నడుగ "వయస్య, మరణం మే రోచతే, న దారిద్ర్యం" అను సమాధాన మాతఁ డెంతయో మెచ్చుకొనును. దానినే మననముకృత్యముగఁ జేయుచుండును. మరణాపాదకములగు సాధనముల నాతఁడొకటి రెంటినొనర్చెను. కాని కృతకృత్యుఁడు గాలేదు. దైవానుకూల్యము లేనపుడు విషమును నమృతమగును గదా!

వివాహవిషయము తలపెట్టినచో సాధ్యమైనంతవఱకుఁ దప్పించుకొనఁ జూచును. తప్పని సరియేయైనచో నాతఁడు దేవునుద్దేశించి "దేవా! నాకు గుణవతియైన భార్యనొసంగుమా" యని వేఁడును. వివాహము జీవితమునకుఁ గానరాని శృంఖల. వ్యక్తులు పరస్పరము తమయందు సుఖదుఃఖములఁ బంచుకొనుటయే దాంపత్యభావము. అట్టిదొడఁదనకుఁ గాఁబోవు సహధర్మచారిణి స్వానురూపమగునదియే కావలయునని యాతని యుద్దేశము. స్త్రీలు ప్రపంచమున కలంకారభూతములనియు, దేశౌన్నత్యమునకు వారే హేతువులనియు వాని యుద్దేశ్యము. కాని కేవలము ఐహికసుఖవిషయోపభోగ్యలు మాత్రము కారని యాతని మతము. అట్టి స్త్రీలు నిరతమును విద్యావివేకాదులు గలిగి నీచమైన క్షణికమైన యాలోచనల దూరముగ త్యజించి యుండవలయునని వాసుదేవుని కోర్కె. అతఁడెల్లపుడును తన కేబాలిక పరిచయము గలిగియున్నను ఈతత్త్వమునే యుపదేశించి యారీతి

ప్రవర్తించు నట్లొనర్చును. కావునఁ దనకును గాఁబోవు భార్య యా రీతిగనే యుండవలయునని కోరుచుండును. ఇట్టి యాలోచనలలో నాతఁడు పరీక్షకుఁ జదువుచుండెను. అతఁడు తనకు పరుపున్నను నేలమీఁదనే శయనించువాఁడు. ఆతఁడు సుఖమున కనర్హుఁడనుగా ననుకొనును. కేవలము దుఃఖము ననుభవించుటకే యాతఁడు పుట్టెనని భావించుకొనును. అపూటకు గతిలేని నిరుపేదసైతమొకా నొకప్పుడైనను మనసార నానందము ననుభవించునుగాని వాసుదేవుఁడెన్నఁడును నట్టిది యనుభవించి యెఱుఁగఁడు. ఈ జీవితసమస్య యాతనికిఁ గుదురలేదు. ఈ యాలోచనయే యాతనిని దుర్బలుని జేసినది.

పరీక్షలో నుత్తీర్ణుఁడైనాఁడు. ఈలోపుననే వివాహమైనది. జీవితాధారమగు నుద్యోగముపై ప్రయత్నించి విసిగినాఁడు. ఎంతోరో యత్నమొనర్చి తప్పక లభింపఁగలదను నాసతోనున్న యొక యవకాశము హఠాత్తుగ మతియొకని కీయఁబడుటచే నాఁగు వాసుదేవుని హృదయమునపడిన పరితాప మింతింత గాదు. బాలునివలె రుదించినాఁడు. అసమయములోఁ బ్రపంచమున ప్రతివ్యక్తియుఁ దనకంటె గొప్పవారే యని నిశ్చయపఱచుకొనినాఁడు. చివరకెట్లో యొక యస్థిరోద్యోగము లభించినది. భార్యాసహితముగ నాయూరు వెళ్లి కాపురమున్నాఁడు. పైయధికారుల మెప్పునందునట్లు తనపని తాను జేసికొనుచున్నాఁడు.

భార్య పల్లెటూరియందు జన్మించినదగుట విద్యావతికాదు. సాంసారిక కార్యముల ప్రమత్తతోఁ జేయుచు నెంతయు నడకువగలిగి ప్రవర్తించుచున్నది. కాని వాసుదేవుఁడు సహధర్మచారిణితో ననుభవింపవలసినంత యానంద మనుభవింపలేకపోయెను. తన భార్యకుఁ బ్రాపంచికవిషయముల నెన్నియో కథలలోఁ జెప్పినాఁడు. సంయుక్త, రోషనార, మొదలగు వీరవనితల చరిత్రము, సావిత్రి, సీతామహాదేవి, మొదలగు పతివ్రతామతల్లుల చరిత్రములును నుపదేశించినాఁడు. ఆధునిక ప్రపంచ పరిస్థితులును, ప్రస్తుతకాలమున స్త్రీల నడవడికలు, స్త్రీ విద్య మొదలగు వానిని గూర్చి దినమును నొకగంట యామెకుఁ జెప్పును. కేవల గోసంరక్షణార్థము కదనరంగమున కుఱికియుఁ గృతకృత్యుఁడుకాలేక వెనుదిరిగి యింటికివచ్చిన ఖడ్గతిక్కనకు తల్లియు, భార్యయుఁ గావించిన యుపచారములఁదన సతికిఁ దెలియఁజెప్పి

పగఱకు వెన్నిచ్చినచో నగరే
మగుటాడువారమైతిమి

అనుపద్యమును గంఠస్థము చేయించినాఁడు. లోకమునఁ బ్రతివనితయు నీచమైన ఐహికతుచ్ఛ విషయములం దాసక్తిమాని యవి క్షణికములని విశ్వసించి దైవధ్యానపరాయణులై పతివ్రతామతల్లులై వీరవనితలుగను, విద్యావతులుగను నుండవలయునని బోధించును. పవిత్రమైన వాసుదేవుని బోధనలచే విశుద్ధాంతఃకరణము గలిగిన యాతని సతియొక్క హృదయము తొంటియజ్ఞానమును బాసి నూత్నతేజముతో వెలుఁగొందుచుండెను. ఈ మార్పు వాసుదేవున కెంతయు నానందమునిచ్చినది.

నాఁడు పూర్ణిమ. చుక్కలులేని నిర్మలాకాశమున సుధామయకిరణజాలముతో స్వచ్ఛముగ వెలుంగు చంద్రుఁడు లోకములో దరిద్రులుపడు కష్టములఁజూచి హసించుచుండెనో యన్నట్లుండెను. ఆలోచనాసముద్రమునఁ గొట్టుకొనుచుండు వాసుదేవుని గన్నవారు లేరు. నిన్నటివఱకును భార్యతో నానందించినదంతయు మాయమయ్యెను. ఆతని ముఖమున కాలమేఘాళి క్రమ్మినది. చంద్రునకు భయపడి గాఁబోలును చీఁకటి యంతయు దుఃఖరూపమున నాతనియందు లీనమైనది. బాహ్యదృష్టి లేదు. ఏమియో యాలోచించుచున్నాఁడు.

పనులుసవరించి కొని ప్రేమాస్పదుఁడైన భర్తవలని స్త్రీధర్మములు వినుటకుఁ గాఁబోలు నానందమున వచ్చిన భార్య పలుకరించినది భర్తను. అదరిపడినాఁడు. హృదయమునందలి యాలోచనలఁదిగ మ్రింగినాఁడు.

పాపము గడునుఁదనము లేనిది. దూరాలోచనలు లేనిది. కావున నామె వాసుదేవుని హృదయము నెఱిఁగినది గాదు. ఆనందాతిశయముతోఁ బాష్పమున నాసీనయైనది. అపుడు వాసుదేవుని కంఠమునుండి యప్రయత్నముగ

> వినిశ్చేతుంశక్యోన సుఖమితివా దుఃఖమితివా
> ప్రమోహోనిద్రావా కిము విషవిసర్పఃకిము మదః
> తవస్పర్శేస్పర్శేమ మహిపరిమూఢేంద్రియగణో
> వికారశ్చైతన్యం భ్రమయతిచ సమ్మీలయతిచ।

అను శ్లోకము వెలువడినది. ఒకింతసేపు అన్యోన్యము హృదయముల మఱచినారు. భార్యతో "రేపటితో మనకీ యూర సరి. వేసవి సెలవలునుమీ, ఇంటికిపోవలెను." అని చెప్పినాఁడు. తల్లిదండ్రులను అత్తమామలను తదితరబంధువర్గమును జూడవచ్చును గదా యని యెంతయు సంతోషించినది గాని మఱల భర్తకెట నుద్యోగమో యేమియో యనుకొన లేకపోయినది. 'మృదూని కుసుమాదపి' యనుకవి వాక్యమెంతయు సత్యమైనది గదా!

వాసుదేవుఁడు సామానుతో భార్యాసహితముగ స్వగ్రామమేఁగినాఁడు. ఆయూరి యుద్యోగ మస్థిరమగుటచే మఱల కళాశాలలు తెఱచు సమయములోనే సకాలమునకుఁదగిన గొప్పవారల సిఫార్సులతో దరఖాస్తు లంపినాఁడు. పురుషప్రయత్నమునకు లోటులేకుండ ప్రయత్న మొనరించినాఁడు. 'యత్నేకృతే యదినసిధ్యతికోఽత్రదోషః' అనుదానికిఁదాను జన్మించుటయే యొకగొప్పదోషమని సమాధానము చెప్పుకొనినాఁడు.

కళాశాలలు తెఱచి వారము దినములైనది. తానింతవఱకును బ్రతిదినమును పోస్టాఫీసుకు వెళ్లినదంతయు వ్యర్థమైనది. ఎటనుండియు ప్రత్యుత్తరమురాలేదు.

చింతించి చింతించి కృశించినాఁడు. అరోగ్య మనుకొనినాఁడు. నిశ్వాసము విడచి "ప్రభూ, జీవిత మిట్లు పాడైపోవలసినదేనా" యని నిమీలితనేత్రములతో నిమేషము ధ్యానించినాఁడు. నాఁటి సేసవ దుస్తులేమియుఁ దీసికొనకయే ధనమునొక పైసయు లేకయే జననీజనకులను సహధర్మచారిణిని జూచిచూచి కన్నీరు కార్చి కార్చి హృదయపూర్వకనమస్కులొనర్చి యొనర్చి వెడలిపోయెను.

తెల్లవారినది. ఎంత ప్రతీక్షించినను వాసుదేవుఁడురాలేదు. ఆతఁడసక్పత్తుగఁబోవు నిండ్లలో విచారించినారు గాని యటకునాఁడు రాలేదని తెలిసినది. భార్యయు నేమియుఁదోపమి గదిలోఁ బుస్తకములఁ దిరుగ వేయుచుండ నొకయుత్తరము గాన్పించినది.

"ప్రపంచము కేవలధనైకమూలమగుటచే, ధనాభావమువల్ల మానవుఁడు గౌరవము నందలేఁడు గాన నే నిట్లొనర్చితిని. చింతాపరంపరలచేఁ గలిగిన మనోదౌర్బల్యమే నెలువుట కవకాశమిచ్చినదిగాదు. ఈ చిత్రమగు కార్యాచరణమ్ముచే లోకారాధ్యవుకమ్మ. ఇంతకన్న విశేషించి వ్రాయఁజాలను. అవసరమును లేదు."

వాసుదేవరావు.

ఆమెయుఁ బతి యుపదేశములనే ప్రమాణముగఁ గైకొనినది. పతివ్రతలకు నుచితమగు కార్యమ్ము లొనర్చి చిరస్మరణీయయై కృతార్థతనందినది.

గౌతమీ కూలమున

పెమ్మరాజు రాజగోపాలముగారు బి. ఎ.
సారస్వతసమాజము

పశ్చిమాంభోధిలోఁ గ్రాలె భాను డదె సు
వర్ణ సంధ్యా ప్రసూతసంపదలు వాసె
మించి విశ్వమంతయు నావరించు కొనెడి
కృష్ణపక్షము లల్లార్చు చిదె నిశావి
హంగ మొదిగి వ్రాలెడిని నీలాంబరమున.
స్థావరజగంబు సర్వము సహజకళ స
మర్పణము జేయుచు నిరుద్ధమహిమమయి య
మేయమగు మాయ నడగి తామాటుమణగు
చున్నయటు దోచుచుండె నాకన్నుగవకు.
ఒక టనె ధారిణిజగత్తు నుజ్జగించి
భావనాలోకపథముల పయనమగుచు
నేడకోపోవు నామన మెగసియెగసి ॥

స్త్రీ విద్యావిజయధ్వజము

ద్రోణంరాజు లక్ష్మీబాయమ్మగారు

దేశసేవకును, సంఘసేవకును, మఱెట్టిసదాచరణమునకును స్త్రీపురుషులు పరస్పర సహకార సానుభూతులుకలిగి యాచరించిననేగాని ఎట్టి మహామహులును తమ ధర్మమును ఉత్తమముగ నిర్వహింపఁ గలరను టసత్యము. కావుననేగాఁబోలు, "స్త్రీణాంచచిత్తమ్ పురుషస్యభాగ్యమ్" అనిపూర్వోక్తి. అనగా సర్వవిధముల ఉత్తమ చరిత్రఁగల సాధ్వివలననే పురుషుఁడు ఐశ్వర్యసంపన్నుఁడగుననుట. శృతి, స్మృతి, పురాణేతిహాసకాలములయందెన్నఁడుగాని, ఏమహామహుఁడుగాని జగన్నుతచరిత్రుఁడై ధవళకీర్తుల ప్రకాశించుచున్నాఁడనిన యాచరిత్రలో స్త్రీ ప్రధానసూత్రధారిణియై యుండుట సుప్రసిద్ధము. సీతామహామాతయు, ద్రౌపదీదేవియు లేకున్న రామాయణ భారతములే లేవు. చారిత్రకకాలమందలి త్యాగ, సహసశీలలగు వీరపతివ్రతా సాధ్వీమతల్లులు హిందూదేశమును ప్రపంచశిరోమణిగ నలంకరించియున్నారు. ఏనాఁడా యున్నతస్థానము స్త్రీలకు వంచితమైనదో ఆనాఁడే దేశపతనమునకుఁ బ్రారంభమైనది. స్త్రీలు సర్వహక్కులుగల సమభాగినులను భావము నశించి విషయోపకరణములగు జంత్రపుబొమ్మలువలె పరిణమించిరి. కారణమేదిగానిండు ఎవరిలోపముగానిండు మాతలు, పత్నులు, పుత్రికలుగా నత్యంతపూజ్యస్థానమున సంస్తుతింపఁబడఁదగిన స్త్రీలు అత్యంతమైన ఉదాసీనస్థితికి పాల్పడిరి. "షట్కర్మయుక్త" యగు "కులధర్మపత్ని" ని "కార్యేషుదాసీ, కరణేషుమంత్రీ" అన్నారు. ఎంతచక్కని అలంకారము !! ఎంతవినమ్రత ! ఎంతవిధేయత ! ఎంతసమర్థత! ఎంతఅధికారము! మనపూర్వులు మనస్త్రీలకు అత్యుచ్ఛస్థానముల నొసంగి లోకోన్నతకీర్తిచే ధ్రువతారలుగఁ బ్రకాశింపఁజేసిరి. కాని కూపస్థకూర్మములఁ జేయలేదు. పత్రికాముఖములయం దున్నతవిద్యాధికలు గన్పట్టుచున్నను, ముప్పది మూఁడుకోట్ల భారతదేశమున వారేలక్షాంశమో? ఉన్నతవిద్యాధికులగు పురుషులే అత్యల్పముగ నున్నపుడు స్త్రీలమాట చెప్పనేల? ఉన్నకొందఱైనను స్త్రీలుగాని పురుషులుగాని విదేశీయవిద్యావ్యామోహమువలన అవసరమును ప్రధానమును నగు కర్తవ్యపాలనము నాచరింప నేరకున్నారు. పాశ్చాత్యుల సహవాసముచే వారివలన నేర్చుకొనఁదగిన సుగుణము లెన్నియో యున్నను, కేవలము వేష, భాష, భేషజములే నేర్చుకొని అజ్ఞానముచే

ధర్మదూరులగుచున్న వారనేకులు. పాశ్చాత్యుల సద్గుణములలో మహనీయమైనదగు "దేశభక్తి" మనలో నెందరికున్నది?

విద్యాధికుఁడగు పురుషుఁడును తన సతియందు తనయాధిక్యతకుఁ బాలొసంగుటకు ప్రయత్నింపకుండుట చాల విచారకరము. స్త్రీలు తమ దుస్థితిని గుర్తింపనేరకున్నారు. పురుషులును కర్తవ్యము నెరుంగకున్నారు. ఇదిచాల అన్యాయము. సంపన్నములను విద్యావంతములును (పురుషులలో) నగు కుటుంబము లనేకములు ఘోషాలో మ్రగ్గుచున్నవి. పాఠశాలలకు బాలికలనంపిన శీలమునకు భంగమై పరువుచెడునను దురభిప్రాయము గాఢముగ నాటుకొన్నది. యాథార్థముగ విమర్శించినచో చింతాకరములగు లోపములు విశేషముగ గన్పట్టును. సమగ్రమును, నిర్మలమును కాని విద్యాశిక్షయే ఇందులకు కారణమనవచ్చును. ఏ ఉత్కృష్ట విషయము నేఁడు సంకుచితముగఁజూడఁ బడుచున్నదో ఆ స్త్రీల యౌన్నత్యమువలన చిరంతనమగు మేలుపొందువ దెవరు? దాయవిభాగమువలె స్త్రీపురుషనిర్ణయము స్పర్థతోకూడినదికాదు. స్త్రీలయున్నతి భూతభవిష్యద్వర్తమాన దేశారాధకుల యున్నతి. స్త్రీల శ్రేయము దేశశ్రేయము. జరిగిపోయిన కాలమునందలి బాలికలు జరుగుచున్న కాలమున సతులు. జరుగఁబోవు కాలమున మాతలు కావున "బాలికలే భావిభారతభాగ్యనిర్మాతలు." అట్టిబాలికలపురోన్నతి మనమెంతయో విశాలదృష్టితో గమనింపవలసి యున్నది. సత్యముగ దేశము పూర్వపు టౌన్నత్యస్థితికి రావలయుననిన స్త్రీలు ఉత్తమవిద్యావతులై ఉన్నతస్థితికి రాకతప్పదు. అట్టి శుభస్థితికి ఇప్పటి విదేశవిద్యాశిక్షణము ప్రధానసాధము కాదు.

ఉత్తమమగు జాతీయవిద్య విజాతీయవిద్యాలయముల వలన నెన్నంటికిని లభింపదు. అందుకు బాలురకువలె బాలికలకును పూర్వ గురుకులవిధానముతో కూడిన ఉత్తమవిద్యాశిక్షణముల నొసంగు విద్యాలయము లుండవలయును. అందుముఖ్యముగ కొన్ని సంవత్సరములు విధిగ చదివితీరవలెనను దీక్షయు నుండవలయును. అందువలన గురువులు నేర్పఁగలిగినంత ఉత్తమ విద్యబోధింపఁ గలుగుటచే గురుకులవాసము చేసిన బాలికలు తప్పక శ్రేష్ఠమగు విద్యాజ్ఞానములుగల యువతులుగ తయారయ్యెదరు. ఏ విద్యార్థుల జీవితములు విద్యాపూర్తియగుపర్యంతము; విద్య, గురువు, దేవుడు, దేశము సేవ, సర్వసౌభ్రాతృత్వము ఇత్యాది పవిత్రభావవినిర్మితమగు నిశాలవాతావరణమున, ఆనందనిలయములై యుండునో ఆవిద్యార్థుల జీవితసుమసౌరభము విశ్వవ్యాప్తమై లోకకల్యాణము చేకూర్పఁగలదు.

శారద

ఆచంట మంగళాంబ గారు

౧

ఆనాడు పౌర్ణమి. పిండియారపోసినట్లు వెన్నెలకాయుచుండెను. సముద్రము పెద్ద పెద్దతరంగములతో మహాసంతసమున ఉప్పొంగిపోవుచుండెను. అట్టి సముద్రపు టొడ్డున నెంతవిసుగుదల మనసుతో నున్నవారికైనను మనసు నిర్మలమగునట్లుండెను. ఆసముద్రపు టొడ్డున యిద్దఱు యువకులు ఆంతరంగికముగ నేదియో ప్రసంగించుకొనుచుండిరి. రాత్రి 12 గంటలయ్యెను. విశాఖపట్టణమంతయు మాటుమణిగినది. వారి కీక్రిందివిధముగ సంభాషణజరిగెను.

మొదటివాడు.—ఏమోయ్! వసంతరావూ! నీవేదియో గూఢమగు సంగతిని గురించి ఆలోచించుచున్నటు లున్నది.

వసం.—ఏమియునులేదు. నీకు తెలియని సంగతి నామనస్సునందొకటియు నుండదు. నామనస్సులోనున్న దంతయు నెప్పటికప్పుడు నీకు చెప్పుచునే యుందును. కృష్ణా! అదేమియో గాని నామనసు మిక్కిలి భారముగానున్నది.

కృష్ణ.—నీవు నాకు యేమియుచెప్పుట లేదని నేను నెప్పుడును నీమీద అనుమానపడియుండలేదు. ఇకముందును అట్టి అంతరాయము లెవ్వియురాకుండ మన ఆబాల్యప్రేమను వృద్ధిచేయుటకై భగవంతుని కనేకవందనము లర్పించుచున్నాను. మన మెప్పుడు ఇట్లు కలిసిమెలిసియున్న మన జీవితములో యింక కావలసినదేదియు లేదని నేను గట్టిగా చెప్పగలను. నేను...

వసం.—అబ్బా కృష్ణా! నీవేదియో మన స్నేహమునుగూర్చి పెద్ద పెద్ద ఉపన్యాసము లిచ్చుచున్నావు. కాని నాకుమాత్ర మవన్నియు తలకెక్కుటలేదు. మనసులో చాల ఆందోళనగానున్నది. అదినీతో చెప్పినగానితీరదు. సావధానుడవై వినుము. ఇవ్వాళ

మానాన్నగారు, నేను భోజనముచేయుచుండగా మా అమ్మ నన్నొక క్రొత్తప్రశ్న వేసింది. అదిగాక ...

కృష్ణ.—నేను నీమనసులో యిటువంటిదే యేదోయున్నదని అప్పుడే అనుకున్నాను. అదేమిటో నాకు తెలుసునులే. నామనసంతయు నీమనసులో ఐక్యమయినదనుకో. అదేమిటో నేను చెప్పనా? వద్దులే, నీకు కోపమువచ్చును. ఆ చెప్పుమరి.

వసం.—యేమి కృష్ణా! నన్ను విసిగించెదవు. నామాటకడ్డురాకు. నేను చెప్పునది విను. మా అమ్మ పెళ్లి చేసుకుంటావా? అని నన్నడిగింది. నేను కొంచెము సిగ్గుతో బి.యల్. ప్యాసైనతరువాత చేసుకుంటానులే. తొందరేమన్నాను. ఆమె కొంచెము విసుగుతో అదికాదురా నాయనా! ఇప్పుడు బి. యే. ప్యాసయినావా మరి వివాహము చేసుకుంటే నీవు ప్లీడరీప్యాసయే టప్పటికి పిల్లయింటికి వస్తుంది. మీ కాపురముచూడ నాకు ముచ్చటగ నుండును. ఇవ్వాళ బెజవాడనుంచి 4 వేలు కట్నమిచ్చి ఆడబిడ్డకు 5 వందలు, వియ్యపురాలికి 5 వందలు కట్నమిచ్చి పిల్లనిచ్చెదమని సంబంధమువచ్చినది. ఆమె యింక యేదియో చెప్పబోవునట్లుండెను. కాని నాకు విన నిచ్ఛజనించలేదు. అప్పటికి నాభోజన మగుటవల్ల నేను చెయ్యికడిగికొని వెఱ్ఱివానివలె మీయింటికివచ్చి నిన్ను తీసుకొని ఇక్కడ హాయిగనుండునని ఈ సముద్రము దగ్గరకు వచ్చితిని. మా అమ్మ మాట్లాడుచున్నంత సేపు కూడా మానాన్నగారొక్క మాటయినను మాట్లాడలేదు. ఆయన పూర్వాచారపరాయణుడు. సదాచారసంపన్నుడు. వివేకశాలి నామనసు కనిపెట్టో యేమిటోగాని ఆయన పోనీ చేసుకోరా నాయనా అనిమాటమాత్రమైనను అనలేదు. మా అమ్మ ఆమాటలు చెప్పుచున్నప్పుడంతయు నా మనసులో యేదియో కలవరముగనే యున్నది. ఘోరపాపమున కొడిగట్టబోవుచున్నట్లు తోచినది. అదివరకే నామనసెవరికో దత్తమైనట్లు నా అంతరాత్మ బోధించుచున్నది. నేను మనసులో వరించిన కన్యను తప్ప అన్యబాలికను చేపట్టతలచునాస లేదు.

ఇంతలో ఒంటిగంటవినబడెను. అబ్బా చాల పొద్దుపోయినదని ఇరువురును సమీపముననున్న తమ చదువులగదిలోనికి పోయిరి.

౨

విశాలాక్షమ్మగారొక పెద్దపట్టుదలమనిషి. ఆమెకు అన్నియుకావలెను. ఒకటియు పూర్తిగ తెలియదు. తెలిసినమనిషికాదు, తెలియనిమనిషికాదు. ఆమెమాట నెరవే

రుటయే ఆమెకు ప్రధానము. తెలిసినవారికైనను చెప్పవచ్చును. తెలియని వారికైనను చెప్పవచ్చును. తెలిసియు విననివారికి చెప్పుట బ్రహ్మకైనను వశముగాదు. పాపము ఈమెతో సదాచారసంపన్నుడైన శ్యామలరావుగారు గుట్టుగా కాపురముచేయుచున్నారు. ఈమె పుత్రుడగు వసంతరావు వివాహవిషయములో కట్నము తీసికొని గొప్పయింటి పిల్లను చేయవలెనని మహాపట్టుపట్టినది. రంగమ్మ కూతురు శారదను చేసికొనుటకు ఆమె ఇంటిలోనున్న ఆడబిడ్డ కిష్టములేదు. ఆమెకు డబ్బే ప్రధానము. అందుచేత ఆమెకు అచ్చటలు ముచ్చటలు జరుపలేని రంగమ్మగారితో వియ్యమందుటకు మనస్సు అంగీకరింపలేదు. ఆమె కుమార్తె వరలక్ష్మమ్మ యీమెయంతకాకున్నను యించుమించు యీమెరకమే. తల్లి గుణములు కూతురికిని తండ్రిగుణములు మగపిల్లలకును వచ్చునని లోకోక్తి. అదెంత నిజమోగాని యీవరలక్ష్మి దగ్గిర ఆలోకోక్తి కొంతసార్థకమైనది. తల్లీకూతురు యెప్పుడు చేరినను వసంతరావుపెళ్లి ముచ్చటలే.

వర—అమ్మా! అన్నయ్య పెళ్లియెప్పుడమ్మా యింకాను?

విశా—ఏమో తల్లీ! ఇంటిలో మన మాటలేగాని మీనాన్నగారేమియు పట్టించుకొనరు. అన్నయ్యతో యెత్తితే అనలే పెంకె.

వర—అదికాదమ్మా. అన్నయ్యకు శెలవలుకూడ అయిపోవుచున్నవి. వేసంకాలంలో అయితే మనకెక్కువ అనుకూలముగ నుండును. మీ అల్లుడుగారికి కోర్టుకు శెలవలుకూడాను.

విశా—అవునమ్మా! నాకును అదియేకోరిక. నాకైనా నీవొక్కతెవే కదా ఆడపిల్లవు. కూతురు, అల్లుడువచ్చి యింటిలో పెళ్లిపెత్తనము చేయవలెనని చాల మనసుగా నున్నది. దైవఘటన యెటులున్నదో తెలియదు. మన ప్రయత్నమేమియును లేదు.

వర—నిజమేనమ్మా! నీవు చెప్పినటుల మన ప్రయత్నమేమియును లేదు. అంతయును అన్నయ్య చేతిలోనున్నది. నీవనినటుల అన్నయ్య మొదటినించీ పెంకెవాడు. పెళ్లిసంగతి యెత్తిన యేమిటో వేదాంతపు ఉపన్యాసము లిచ్చును. అనలది పుట్టుకతోవచ్చినబుద్ధి. అదిప్పుడు నీవు నేను చెప్పిన పోవునదికాదు.

విశా—యెట్లైనను ఈ జ్యేష్ఠమాసములో ముడిపెట్టవలెనని వున్నది. తరువాతైతే వర్షాకాలము.

ఎప్పుడును వారికీవిధముగ సంభాషణ జరుగుచుండును. ఆడబిడ్డ కూతురిని చేసికొనుట ఈమెకిష్టములేదని ఇదివరకే అందరికి తెలిసినవిషయమేగదా? పిల్ల చాలా బుద్ధిమంతురాలు. కాని మంచివారి మంచి మంచివారికే తెలియునుగాని ఇతరులకేమి తెలియును? ఈవిధముగ సర్వదా కొడుకు పెళ్లినిగురించి భావసౌధములు నిర్మించుచుండును. కూతురు అత్తవారింటినించి వచ్చినప్పుడు యిద్దరును కలిసి యింటిలో వసంతరావుతోను, శ్యామలరావుగారితోను కొంత చర్చజరుపుచుందురు. పావము యిదంతయు ఒక్కొక్కపుడు చిన్నకలహరూపముగకూడ పరిణమించి విరమింప బడుచుండెడిది. ఈవిధముగ కొన్ని రోజులు గడచెను. పిల్లవానికి యింకా నెలరోజులు మాత్రమే శెలవలుండెను. ఈమెకు పెళ్లినిగురించి ఆదుర్దా యెక్కువగుచుండెను. తొందరలో గొప్పసంబంధము చూసి స్థిరపరచవలెనని, లేనియెడల తండ్రికి కొడుకునకుకూడ ఆడబిడ్డ కూతురగు శారదను చేసికొనవలెనని యిష్టమున్నట్లు కనపడుచున్నది. ఒకవేళ ఆబీదపిల్లను చేసికొనవలసి వచ్చునేమో అన్న ఆలోచన ఈమెను కలవరపరచ సాగెను. ఆడబిడ్డకూతురుని చేసుకొనుటలో యీమెకున్న అభ్యంతరములు మూడు (1) తనకూతురికి లాంఛనములు సరిగ జరగవని (2) గొప్పవారితో వియ్యము పొందితిమన్న గొప్ప తనకు దక్కదని (3) ఆడబిడ్డ మాత్సర్యము. ఈమూడు కారణములవల్ల ఆమెకు ఆపిల్లన్న యిష్టము లేక యితరసంబంధములను గురించి ఆలోచన లెక్కువగుచుండెను. తనకొడుకు చేసికొన్నను యింకేదైన సంబంధము చూచిచేసినను మొత్తముమీద శారద వివాహబాధ్యత శ్యామలరావుగారిమీదనే వున్నది. అందుకని ఆయన తన కొడుకుకు చేసికున్న ఉభయఖర్చులు కలిసి వచ్చుననియు, పైగాపిల్లబుద్ధిమంతురాలు, పిల్లవానికి పిల్లకు యిష్టమున్నట్లు కనపడుచున్నది, కనక ఆపిల్లను తనకొడుకుకు చేసుకొనవలెనని సంపూర్ణాభిప్రాయముతో నున్నాడు. కాని యింటిలోని వారికి ఆసంబంధమన్న యిష్టములేదని తెలిసి యెవ్వరితోడను తన అభిప్రాయము వెలిబుచ్చలేదు. ఆయనకేదైన అయిష్టమగు సంగతిని గురించి ప్రసంగించుట అంతగా ఇష్టములేదు.

3

వరలక్ష్మి అప్పుడప్పుడు తన అన్న దగ్గిరకువెళ్లి "అన్నయ్యా! ఒక్క చెల్లెలినయిన నాకోరిక తీర్పవా? తొందరలో పెళ్లి చేసికొనరాదా? ఆడబిడ్డ లాంఛనములను పొందవలెనని నాకెంతయో మనసుగనున్నది. మంచి మంచి సంబంధములు కూడ వచ్చు

చున్నది. ఆలసింపవలదు.” అని తరిచితరిచి తొందరపెట్ట మొదలు పెట్టెను. వసంతరావును యిదియే మంచితరుణమనుకొని ఒకరోజున తన చెల్లెలి మూలమున తన తల్లికి తన యభిప్రాయమును తెలియపరచ తలచుకొని “అమ్మాయీ! మాటిమాటికి నన్నిట్లు తరిచితరిచి ప్రశ్నించెదవేలా? మన అత్తకూతురును, నాకు వయసులోను వరస లోను కూడ సరిపోయినదియు నగు మరియును ముఖ్యముగ సుశీలవతియునగు మన శారద ఉండగ యితర సంబంధములను గురించి అనవసరముగ చర్చించెదవేల? మీా అభిప్రాయమేమిటోనాకు బోధపడకున్నది.” అని యీావిధముగ కొంచెము గట్టిగ చెప్ప గనే శ్రుతిమించి రాగమున పడునేమోఅని సందేహించి వరలక్ష్మి తల్లిదగ్గరకు వెళ్లి పోయెను. ఈ సంభాషణ పక్కగదిలోనున్న రంగమ్మగారి చెవినిబడెను. ఆమె యెప్పుడు యేదో భగవధ్యానము చేసికుంటూ తనకు నియమింపబడిన చిన్నగదిలో ఉండును. ఒక్కొక్కప్పుడు తన కూతురగు శారదచేత నేవిదైననను సద్గ్రంథములు చదివించుకొని వినుచుండును. అన్నగారు భాగ్యవంతుడగుట వల్లను, ఇంటినిండ పనిపాటలవారు దండిగ నుండుటచేతను యీామెకు పని అవసరము అంతగా వుండెడిదికాదు. అయినను అవ సరము వచ్చినప్పుడు చెయ్యని మనిషిమాత్రము కాదు. వసంతరావు దృఢమనస్సుతో పల్కిన మాటలను విని ఈమె పరమానందభరితురాలయింది. తన జీవితములో తనకు ముఖ్యమైన ఒకవిధి నెరవేరినదిగ భావించింది.

వసంతరావు తరుచు తన వివాహమును గురించి ఆంతరంగిక మిత్రుడగు కృష్ణునితో ప్రసంగించుచునే యుండెను. ఆతడుకూడ శారదను చేసికొనుటయే అనేకవిధముల శ్రేయ స్కరమని చెప్పెను. తొందరలో పెళ్లిచేసికొనమని కూడ చెప్పెను. అదిగాక అతనికి కొద్దిరోజుల కిందటనే వివాహమాయెను. అన్నివిషయములలోను తన ముఖ్యమిత్రుడు తనతో సమానముగనుండవలెనని అతని నిండుకోరిక. స్నేహితునికి యిష్టమయినది తండ్రి కిని ఇష్టమున్నట్లు వసంతరావు గ్రహించినాడు. అత్తగారి కీవివామును గురించి యిష్టముండు నని వేరే చెప్పనక్కరలేదుగదా! పేదకు పెన్నిధి దొరికినచందమున అట్టి స్థితిలోనున్న ఆమెకు యీాసంబంధమును గురించి యెంతకుతూహలముగ నుండునో వేరే చెప్పనక్కర లేదు. ఈసంగతి వసంతరావునకును తెలియును. ఎంతయిష్టమున్నను, కుతూహలమున్నను ఆశయున్నను పాపము రంగమ్మగారు మాత్రము ఒక్కసారైనను నోరుతెరచి అన్నగారిని ఆయన పిల్లవానికి తన పిల్లను చేసికొనమని అడగలేదు. అది ధర్మము కాదని ఆమె

యుద్దేశ్యము. వదినగారికి యిష్టములేదని తెలిసియు అన్నగారిని నిర్బంధించుట అన్యాయము కాదావారి. కించిత్ జ్ఞానమున్న వారికి ముందువారికి రాబోవుమాట ఆలోచించుకొని మాట్లాడవలెనని తోచును. అదిగాక కర్మము జాలక యీమెయెప్పుడైన యింకేదైన సంగతినిగురించి అన్నగారితో మాట్లాడుచున్నను శారదవివాహ విషయమే మోనని విశాలక్ష్మన్నగారి కొక పెద్ద అనుమానము. అందుకని అసలు ఆమె తనలో తాను కాలక్షేపణ చేసుకొనెడిదిగాని యెవ్వరితోడను అమితముగా సంభాషించెడిదికాదు.

౪

ఇంక వసంతరావునకు మిగిలినది శారద ప్రేమాన్వేషణ మొకటియే. ఈవిషయములో అనుదినమును మనసులో ఘోరతపస్సు చేయుచుండెను. అతనికి జ్ఞానమున్నంతవరకు అతని మనసుకు శారద తన్ను ప్రేమించుచున్నట్లే తోచెను. ఆమె చూపు తనయందు ప్రసన్నముగనే కనపడుచుండెను. అపిల్ల తనను చూసి ఒక విధమగు సిగ్గుతో వెడలిపోవుట, తానన్న ఒక మోస్తరు కుతూహలముకనపరుచుట, తనకు తెలియకుండ తన పనులను ఒక్కొక్కప్పుడు చేయుట, యివన్నియు సూక్ష్మగ్రాహియగు వసంతరావు గ్రహించెను. ఇక నతనికి పరమానందం అంతకన్న కావలసినదేమున్నది? తనుకోరిన కన్యక తనను ప్రేమిస్తున్నట్టు తెలిసినప్పుడు ఆనందముగ నుండదా? కాని ప్రత్యక్షముగ అడిగి తెలిసికొనిన బాగుండునని తలచుచుండెను. అదెట్లు సాధ్యమగునో అతనికేమియు బోధపడకున్నది. వెళ్లి నన్ను పెళ్లి చేసికొనుట నీకిష్టమేనా అని అడుగుదమన్న అదికొంచెము మోటగనుండును. అదిగాక సిగ్గు. ఆపైన ఆమె సరియైన జబాబిచ్చునో ఇయ్యదో అన్న సందేహము. ఇతనిస్థితి యిట్లున్నది. శారదయు బావను చేసికొనవలెనని సంపూర్ణాభిప్రాయముతోనున్నది. కాని ఆమె ఒంటరిగ యెప్పుడైన తన వివాహము సంగతి తలచుకున్నప్పుడు మాత్రము బావయిష్టము కనుగొన వలెనను తలంపు ఆమెకు కూడ కలదు.

ఒకరోజున శారద దొడ్డిలో దూరముగానున్న నారింజచెట్టు దగ్గిర కూర్చుని శకుంతల నాటకము చదువుకొనుచుండెను. వసంతరావును అప్పుడు అక్కడికి వచ్చుట తటస్థించెను. ఇది తనకు నొక మంచిఅవకాశమని వసంతరావు సిగ్గువిడిచి నెమ్మదిగా శారదదగ్గిరకు వెళ్లి నిల్చెను. తనను చూసినప్పుడు సిగ్గుతో పరుగిడు బావ తన యెదుట నిర్భయముగ నిలబడుట చూచి శారద కొంచెము చకితురాలయి తనుకూడా పుస్తకము చేతితో పట్టుకొని లేచినిల్చుంది. "ఏమిటి చదువుతున్నా" వన్నాడు వసంతుడు.

మృదుస్వరముతో నెమ్మదిగా "శకుంతల నాటక"మంది.

"యేభాగము చదువుచున్నావు?"

"దుష్యంతుడు కణ్వమహాముని ఆశ్రమమునకువచ్చి ఒంటరిగనున్న శకుంతలను తన్ను వివాహమాడమని కోరుఘట్టము."

"ఐతే నేనిప్పుడు దుష్యంతుడినయి పోయినానన్న మాట." దాని భావమును గ్రహించియు సిగ్గువల్ల జవాబియ్య లేక శారద నవ్వి ఊరకుంది. కాని అంతటితో వసంతుడు నిరాశ చెందలేదు.

"నీవు శకుంతల వవుతావా?" అన్నాడు.

"మహాప్రసాద మంది" చిరునవ్వుతో. భార్యాభర్తల ప్రేమ నిశ్చయముగ సంపూర్ణముగ స్థిరపడినది. దీనితో ఉప్పొంగిపోయినాడు వసంతుడు. శారద అంతకన్న మిన్నుముట్టెను. ఇక మిగిలినది వివాహమొక్కటే. అదియును మూడువంతులు స్థిరమే.

వధూవరులు, వధువుతల్లి, వరునితండ్రి అంగీకరించిన వివాహమునకు విశాలాక్షమ్మ, వరలక్ష్మమ్మ అడ్డుపెట్ట గలరా?

పతివ్రతా ధర్మములు

అయ్యదేవర బాలాత్రిపురసుందరమ్మగారు

భర్తయందెంత మక్కువ బరగియున్న
కాంతలకు గల్గు నంతటి గౌరవంబు,
వనెడు నార్యోక్తి సతతమ్ము మదినినిల్పి
ధరణిలోపల విఖ్యాతిదాల్పవమ్మ.

గృహమునందలి పనులను నింపుమీర
నాచరించుచునుండుమీ యంబుజాక్షి!
పరమదాంపత్యసుఖముల బడయవమ్మ
ధరణిలోపల విఖ్యాతిదాల్పవమ్మ.

ఇతరగృహములకేగుట లెందుకమ్మ
చదువుకొనుట మనకు నీజన్మమందు
తెలియజేరని సంగతుల్ తెలుపునమ్మ
నీదుకాలంబు వృథయగానీయకమ్మ.

అన్నమోయంచు వచ్చెడి యతిథులందు
కినుకబూనక మిక్కిలి కనికరమున
కూరగాయలు పచ్చళ్లు కూడుబెట్టి
అతివ! చేయుచు నుండుమీ యతిథి పూజ.



లాలి పాట

లాలి రవికులతిలక లాలి రవితళుకా
లాలి ముద్దులచిలుక రాయంచతళుకా
అన్న ముద్దుపట్టి ఆమనుజకు బుట్టి
సన్నుతిం బొందితివి సకల జగజెట్టీ
పన్నుగా మాయట్టి పడతులు బట్టి
చెన్నుగా నూచెదరు చెలగు మీతొట్టి
పాలు త్రాగుమి నిండ బంగారుకొండ
పలుమారు ఏడ్వకుమి పసినిమ్మపండా
చాలగా మేమింత సంతసిలుచుండ
మాలిమిగ మాట్లాడు మా బుచ్చికొండా
అనమాన ధీర సూర్యాన్వయఘనుండ
రసికుడని కీర్తి రంజిల్లుచుండ
కుసుమాస్త్ర తేజసద్గుణగణాఖండా
శశితోడ బుట్టిన సఖికళత్రుండ
ధరణివరనిగమాద్రి దైవప్రసాదా
మరల నేడ్వకుమన్న మామీద వాదా
లాలి రవికులతిలక లాలి రవితళుకా
లాలి ముద్దులచిలుక రాయంచతళుకా॥

శారద లేఖలు

సౌభాగ్యవతియగు కల్పలతకు—

నెచ్చెలీ!

చూచితిని, సమదర్శినీగర్భశుక్తిముక్తాఫలమగు యుగాదిసంచికను చూచితిని.

చక్కని కాగితములతో మచ్చలైన అచ్చుతో రమ్యములైన చిత్తరువులతో మనోహరములైన భావగీతావళులతో దివ్యములైన వ్యాసములతో సంచిక రమణీయమై యొప్పారుచున్నది. ఆఱేండ్లు నిరాఘాటముగా చెన్నరాజధానీప్రజాయత్తశాఖల బాలించిన ప్రతిభాశాలియగు నాసచివశేఖరుని రాజలాంఛనాలంకృతంబగు త్రివర్ణముఖచిత్రము నిజముగా నాసంచిక కపూర్వశోభనే గూర్చుచున్నది. రాజకీయసాంఘికార్థికసారస్వతానేక విషయములనుగూర్చి వ్రాయబడిన ప్రసిద్ధవ్యాసములు పునః పునః పఠనీయములై తనరారుచున్నవి. అందందు తనరారుచున్న పద్యమాల లాసంచికాబాలకు మణిహారములే సందియములేదు. కాని యెట్టిచక్కదనాలచుక్కకైన యించుకంతలోప ముండకపోదు. విధాతృసృష్టిలోనే యిట్టిలోటు సర్వసాధారణముగా కనుపించుచుండును. ఇంక మానవసృష్టిలోనుండుటలో వింతయేమున్నది? పాశ్చాత్య స్త్రీలనుగూర్చి వ్రాయంబడిన వ్యాసమా సంచికలోం జేరుట నిజముగా నాసంచిక కొకకళంకమనియే చెప్పవచ్చును. అయినను నీ విషయమై యాసంచికా నిర్వాహకులనుగాని యావ్యాసకర్తను గానియనవలసిన పనిలేదు. వారి పత్రికానామమే వారి మతమును నిరూపించుచున్నది. కాన సమదర్శన భావముతో నావ్యాసము నందుకొనిరి. ఇక వ్యాసకర్త విషయమా? ఆ సోదరునకు పాశ్చాత్యస్త్రీలనుగూర్చి తెలిసినంత మాతృదేశస్త్రీలనుగూర్చి తెలియదు. పాపము తెలిసియుండినచో అంత అసభ్యముగను నంతపేలవముగను వ్రాసియుండరు. దానికేమి? ప్రమాదోధీమతామపి. ధీమంతులకుగూడ నొకొక్కప్పుడు పొరబాటు కలుగుచుండును. కాని ఆకథలేమి? మాణిక్యము వంటి సంచికలో మసి చుక్కలుపెట్టినట్లున్నవే? కల్పలతా! ఆకథలను జదువగనే నాకు మితిలేని విచార మొదవినది. ఏమి ప్రయోజనము గోరి యాపట్టభద్రు లిట్టిచెట్ట కథలను వ్రాసిరో కానిప్పటికిని యూహింప లేకున్నాను.

మానవులు సహజముగా కథాప్రియులు. పాలుత్రాగు పసిబిడ్డగూడ చీమకథనో చేపకథనో చెప్పనొదలిడితే మేని యేడ్పుమాని ఊ కొట్టును. ఈ పసితనమునాటి కథాప్రియత్వము మనుజులకు వార్ధక్యము వచ్చినను సడలదు. పత్రికాపాఠకులైన వారిలోగూడ సారస్వతవిషయములనిన విసుగుకొనెడి వారును, చారిత్రకవృత్తాంతమనిన తలకంటగించుకొనెడి వారును, ప్రపంచవార్తలనిన వలదనెడి వారును, మతవిషయములనిన మాకెందుకనెడువారును, భావగీతావళులనిన నేవపడెడు వారును, కలరుగాని కథలనిన చెవిగోసికొనని వారుండరు. ప్రతినెలయు మా యిరుగు పొరుగు అమ్మలక్కలు "ఏమండీ గృహలక్ష్మి వచ్చిందా? భారతి వచ్చిందా? ఏంకథలున్నాయి. ఒక మారుచూపరూ." అని కథలకొఱకే భారతీ గృహలక్ష్ముల క్షేమసమాచారము లడుగు చుందురు. ఆపత్రికలలోని యొకటి రెండు కథలు చదివినచో వారి చదువు పూర్తియైనట్లే, ఇఁక వానిలో వివిధ విషయములను గూర్చి కూర్చిన విజ్ఞానమంతయు వారి దృష్టిలో వట్టిచెత్త. చదువగనే యర్థమయ్యెడివిని చదివినంతనే యానందమును గూర్చెడివిని కథలు, కాన యన్నివిషయములకంటె కథలనిన ప్రజలకెక్కువ మక్కువ. ఈ విధముగా పండితపామరవివక్షతయు, బాలవృద్ధభేదమును లేక యెల్లరియామోదమును బడిసెడి కథలెంత ప్రశస్తములై యుండవలెను? అది యేమిపాపమోగాని ఆధునికకథా వాఙ్మయమట్టి ప్రశస్తతను గోల్పోయి యుండుటకు కడుంగడు విచారము గొల్పుచున్నది. ఒక మారు మాఅన్నగారితో మాట్లాడుచుండగా మాటల సందర్భమున "కథలు యెట్లా ఉండాలె?" అని నేనుమా సోదరునడిగితిని. తన వాళ్లను నలుగురిని దగ్గరకూచో పెట్టుకొని చదివేటట్లుండాలె అని ఆయన అనెను. అంటే? అన్నాను నేను. మగవాడు తన తల్లికి, కొమార్తెకు, తోబుట్టువుకు, భార్యకును; ఆడుది, తన తండ్రికి, సోదరునకు, పెనిమిటికి, పుత్రునకును, చదివి వినిపించుటకు అర్హమైనదిగా ఉండాలె. కథలేగాదు చిత్తరువులుగూడ అట్లే ఉండాలె. అని ఆయన యనెను. నాకు హితోపదేశము చేయుటకై మాసోదరు డావాక్యము లనకపోయినను, ఆమాటలు గురుమంత్రమువలె నా మనస్సున శాశ్వతముగా నాటిపోయినది. ఏదేని యొక కథవ్రాయ గోరకొనినచో భావగర్భితమైన యావాక్యము నాకు మాటి మాటికి స్ఫురణకు వచ్చుచు అంధకారపథమున దీపకళికవోలె తోచి నాకర్తవ్యతాపథమును నిర్ధారింపుచుండును. ఇతరకథలను చదివినప్పుడు గూడ ఆకథలు పై వాక్యమునకు సరిపడి యున్నవాయని యోచించుట నాకుపరిపాటి. సమదర్శినీ సంచికలోని కథలను జదివిగూడ నే నిట్లే యోచించితిని. రెడ్డిరంగమ్మ యెడ్డెతనపుగాథను జదివి అసభ్యము, అసాధారణము

అని మనస్సున చీకాకుపడి సావిత్రి, యనుచల్లనిపేరుగాంచి యీకథయైన మనశ్శాంతి నీయకపోదని కుతూహలముతో జదివితిని. మొదటికథకంటె యధ్వాన్నముగ నున్నదీ కథ. "మాప్రణయగాథ" సరేసరి. అన్నిటికంటె గొడవగానున్నది. అమ్మడు గొడవ. సమదర్శినీపత్రికాధిపతులు తమ సమదర్శకత్వమును తేటపఱచుటకై హితాహితములను గమనింపక యిట్టి కథలకు తావొసంగి రనుకొందము. కాని వ్రాసిన వారివి యెందులకు వ్రాసిరి? ఆకథలు తల్లి బిడ్డకు చదివి వినిపింప దగినవికావు. బిడ్డ తండ్రికి చదివి వినిపింప దగినవి కావు. సోదరుఁడు తోబుట్టువునాకథలను చదువుమని చెప్ప సాహసింపచాలడు. స్నేహితుఁడు ఒకస్నేహితుని ముందరాకథలను సిగ్గువిడిచి చదువజాలడు. తుదకు అగ్ని సాక్షిగా పెండ్లాడిన ఆలుమగలు కాదుగదా కూరిమికిగూడిన స్త్రీపురుషులైన ఆకథలను జదివి మోదింపజాలరు. సావిత్రివంటి, రెడ్డిరంగమ్మ వంటి, పనికిమాలిన స్త్రీ లెచ్చటైన నున్నచో వారిని గూర్చి బహిరంగముగా జెప్పుకొనుటకే యోగ్యులైన వారు పూర్వము జడియువారు. మనసున తలపరాని వాక్కున నుచ్చరింపరాని యట్టి వృత్తాంతములిప్పుడు విద్యాధికుల లేఖనీసన్మానమునందుచు రమణీయకథలై పత్రికలలో పొత్తములలో నెక్కుచున్నవి. ఆహా! కాలమహిమ!

కథ అచ్చుపడి దేశములో ప్రవేశించిన తరువాత అవివాహితయైన బాలిక చదువును. అన్నెపున్నెము లెఱుగని బాలవితంతువు చదువును. పత్యనురక్తయగు నిల్లాలు చదువును. వైరాగ్యోదయమైన వృద్ధురాలు చదువును. అట్లే పురుషులలో గూడ విద్యార్థులు మున్నగు పలురకముల వారు చదువుదురు. అందఱు చదువుట కర్హమైనదిగా నుండవలయుట కథారచయితల ముఖ్యధర్మమై యున్నది. కథకులే గాక కథకురాండ్రు గూడ యిట్టి కథలను వ్రాయ సాహసించుచున్నారు. దైవము వీరికి మంచి త్రోవను చూపుగాక.

కల్పలతా! యోచింప, యోచింప, భావకవులనబడెడివారేదియో యొక అడపేరు బట్టుకొని 'ప్రేయసీ! ప్రేమసీ' యని యల్లాడుటయు, కథకులైన వారు 'ప్రేమ ప్రేమ' యనుచు స్త్రీలను గూర్చి యిట్టి విపరీతపు అసమంజసపు గాథలల్లుటయు, జూడ ఆంధ్ర భాష దురదృష్టమో ఆంధ్రస్త్రీల దురదృష్టమో యోచింపలేకున్నాను.

శారద.

శ్రీరామ గేయామృతము

బులుసు లక్ష్మీనరసమ్మ గారు

(నిగమాగోచర! శౌరి! రంగయ్య! రంగా అనువరుస)

(పల్లవి)

తగునా? జాలమురారా! రామయ్య! రామా! తగునా

జగతీభారముదీర్ప జనుదెంచితివి భువికి
జాగు సేయగనేలా? జగధీశ! నాతండ్రీ!—తగునా

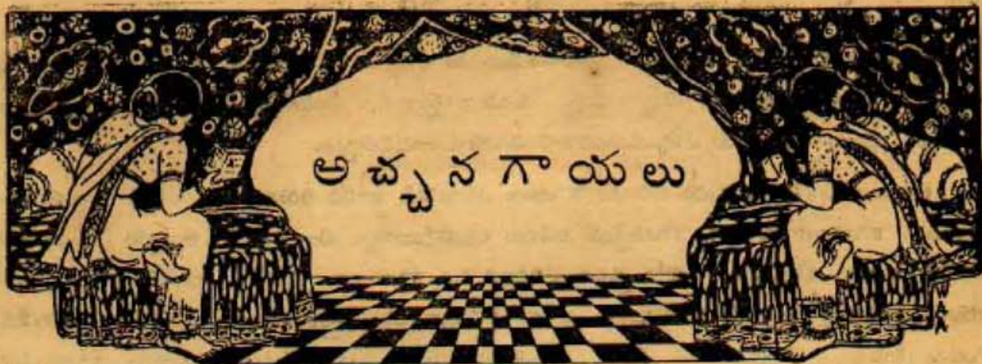
అలనాడు శరణార్థి నాసుగ్రీవునిగావ, వానియ
న్నను వాలి వధియించితివి కావా?—తగునా

అన్నాచే నవమానమంది విభీషణుడు
హారామ! శరణన్నయతని గాచితివౌర!—తగునా

భక్తిచే నెంగిలిపండ్ల నిచ్చిన శబరి
పాతకములతోలి పాలించితివి కావా? తగునా

రాతినాతిగజేసి రాజిల్లు నీపాద
రాజీవామలధూళి రానిమ్ము నాపైకి—తగునా

పూతభూజాతసమేతా యినకులజాత
యేతీరుగాచెదవో? నీతిమమ్ములబ్రోవ—తగునా.



(బాలికాక్రీడావిశేషవివరణము.

చిల్లా సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు

[జాతీయములగు బాలికాక్రీడావిశేషములలో అచ్చనగాయలాట బహుళప్రచారముగలది. హస్తచాలనమున చురుకుతనము, లక్ష్యసాధనమున నిశితదృష్టి బాలికలకు చిన్నతనముననే నేర్పుటకు ఈఆట అత్యంతసహకారి.

“ ముదురువెన్నెలగాయ ముత్యాల దిన్నెపైఁ
బైడియచ్చనగుండ్లు పాఱవైచి
కరకంకణ ధ్వనుల్ గలుగల్లుమని యింపు
గావింప నచ్చనగాయలాడు.”

అని సారస్వతపట్టభద్రులు కవులు వర్ణించియున్నారు. ఆంధ్రదేశమందలి వివిధ స్థానికసంస్థలవారు తమ యాజమాన్యమున నిర్వహింపఁబడుచున్న బాలికాపాఠశాలలలో 'గృహలక్ష్మి'ని ప్రవేశపెట్టుచున్నారు. క్రీడాచలనమగు బాలికల మనస్సును ఆకర్షింపగల జాతీయములగు నిట్టి ఆటలనుగూర్చిన వ్యాసము లొక్కొక్కటిగా మాసక్రమమున నిందు వెల్వరింప సంకల్పించియున్నాము. అట్టియాటలయందు అభిమానముతోఁ గూడిన ప్రవేశపరిచయములు గలవారు వ్రాసి సమగ్రవివరణమును (అందుపాటలు ప్రసక్తములగుచో వానిని గూడ నుదాహరించుచు) పంపుచో వందనపూర్వకముగా నిందు ప్రచురింపగలము.

—సంపాదకుఁడు

అచ్చనగాయలాట ఆడపిల్లలు ఆడు ఆట. ఈయాటను బాలికలు మొదలు వృద్ధస్త్రీలవఱకు ఆడుచుందురు. అచ్చనగాయలాటయందు రెండు మూడు విధములున్నవి. తెలిసినంతటలో వానిని విపులముగ వివరింతును.

ఈయాట కొద్ది కొద్ది మార్పులతో మనదేశమునందు అన్ని తెగల వారిలోను వాడుకలోనున్నది. ఇది యాడుటకు గచ్చకాయలుగాని, చిన్న చిన్న గుండురాళ్లుగాని, చింతగింజలుగాని, కుంకుడుగింజలుగాని కావలెను. ఇద్దఱు కాని అంతకు ఎక్కువమందిగాని ఈయాటవాడవచ్చును.

ఆటను ఉపక్రమించునపుడు అయిదు కాయలు ఎగురవేసి వానిని తిరుగవేసిన చేతిపై నిలుపవలెను. ఆ అయిదు కాయలలోను ఒక్క కాయక్రింద బడినను ఆటపోయినట్లు ఎంచబడును. అప్పుడు రెండవవారు ఆడుటకు మొదలు పెట్టుదురు. బోర్ల వైచిన చేతిమీది ఐదు కాయలును క్రిందవైచి అందొక కాయ నెగుర వేయుచు క్రిందనున్న నాల్గింటిని నొక్కొక్క కాయ చొప్పున గుప్పి ఎత్తుకొనవలయును. పైకి ఎగురవేసిన కాయను క్రిందనుంచి గుప్పినకాయను చేతితో పట్టుకొనవలయును. ఇట్లుచేయుటలో ఎగురుడు కాయ క్రింద పడినను గుప్పుడుకాయ కాక మిగిలిన కాయలు ఏకారణముచేతగాని కదిలినను ఆటపోయినట్లు భావింపబడును. ఇట్లే రెండవతూరి యొక కాయను ఎగురవేసి రెండేసికాయల చొప్పున కొట్టి తరువాత ఈవిధముగా ఒక కాయను ఎగురవేయుచు మూడేసి నాలుగేసి కాయల చొప్పున ఎత్తుదురు.

ఆటుతరువాత నేర్పుతో రెండు పాదముల మధ్యను కాయలను నిలిపి అప్పుడు పాదములను విడదీసి పూర్వమువలెనే ఒక్క కాయను ఎగురవేసి క్రిందనున్న నాలుగు కాయలను ఒకేసారి గుప్పుదురు.

పిమ్మట అయిదు కాయలు చేతబట్టుకొని అందు ఒకదానిని పైకి ఎగురవేసి నాల్గింటిని క్రిందవదలి పై నుండి వచ్చిన కాయను పట్టుకొని మఱిఒకసారి పైకి ఎగురవేసి ఆకాయక్రిందకు దిగివచ్చు సరికి క్రిందికాయలను వెంటట ఒక్కొక్కటి చొప్పునను పిమ్మట క్రమమున రెండేసి, మూడేసి, నాల్గేసి చొప్పునను దూయుచు పైకి ఎగురవేసిన కాయనుపట్టుకొందురు. ఒకేసారి క్రింది నుంచి మూడేసి కాయలను తీసిన ఆటకు 'ముప్పీలు' అనిపేరు. నాల్గేసికాయలు తీసినఆటకు 'గుప్పీలు' అని అందురు. సాధారణముగ 16 గుప్పీలు 16 ముప్పీలు ఆడుదురు. ఈ ఆడు బాలికలలో కొందఱికి సంఖ్యాధికము తెలియకపోవుటచేత ఆసంకెలను తెలుపుటకై పాటలను కూర్చుదురు. 16 గుప్పీలు ఆడునపుడు 1, 2, 3, 4 —ఇత్యాదిగా లెక్కపెట్టుటకు బదులు—

ఒక్కా ఓ చెలియా
రెండూ రేవిళ్లా
మూడూ ముచ్చిలకా
నాలుగూ నందన్నా
ఐదుం చిట్టిగోలునూ
ఆఱుం జవ్వాజీ
ఎనమల మనమందా
తొమ్మిది తోకుచ్చూ

మొదలుగాగల పాట పాడుదురు.

తరువాత ఆట ముగించునప్పుడు ఒక్కొక్కకాయనే ఎగురవేయుచు—

కొండమీది వెండిగిన్నె
కొక్కిరాజు కాలువిరిగె
విరిగి విరిగీ రెండాయె
వీథిల్లో మూఁ
దానికేం మందు
వేపాకు చేదు
వెల్లుల్లి గడ్డ
నూనాయి బొడ్డు
నూటొక్క ధార.

అనిపాడుచు ఒక్కొక్కకాయను ఎదుటనున్న పిల్లవైపునకు వేయుదురు. ఇట్లు ఎగురవేయుట గెలిచి నందుకు సూచన.

ఈయాటలో క్రిందనున్న కాయలలో ఒకదానితో ఒకటి తగులకుండ కొట్టుటకు కొంత అనుభవమును అతిశయించిన హస్తకౌశల్యమును కావలసియుండును. చేతిగ్రేళ్లు వెనుకకు బాగుగావంగి దొప్పవలెఏర్పడు చుండినగాని కాయలు తిరుగవైచిన చేతిమీద నిలచియుండవు. పైనివర్ణించిన ప్రకారం మొదటినుంచి చివర వరకు ఆడి యెవరుముందుగా కాయలను తీసికొనెదరో వారుగెలిచినట్లు భావించెదరు. తక్కినవారు ఓడి నట్లు అనుకొని తిరిగి ఆటప్రారంభించెదరు. ఆడునప్పుడు విసుగు లేకుండుటకై కొన్ని ఊతపదములు వాడుక లోనికి వచ్చినవి. 'కుప్పీ', 'హరకుప్పీ'; 'నుబ్బీ', 'హరనుబ్బీ' మున్నగునవి కొన్ని ఊతపదములు. లెక్క గొనుటకు పాడబడుపాటలలో మఱి ఒక దానిని చూడుడు:—

ఒకటీ ఒప్పుల కుప్పా
రెండూ రేగుల చుక్కా
మూడూ ముక్కాలి పీటా
నాల్గూ నల్లని మొగ్గా

ఇట్లు ఒకటీ, రెండు, మూడు, నాలుగు అని లెక్కపెట్టి కాయలన్ని కొట్టిన తరువాత చివర

ఐదుం జెల్లూ

అని అందురు. ఇట్టిపాటలింకను చెప్పగలవు. అవిబాగుగ వచ్చినవారు వానిని వ్రాసి పంపి 'గృహలక్ష్మి'లో ప్రచురింతురు గాకయని కోరుచున్నాను.

బాలికలు

ఋగ్వేదపతి వేంకటాచలపతికవి

అలికమురావిరేక, మృదులాంఘ్రులగజ్జెలు, కంధరంబునం
దలి పులిగోరు, సందెజిగితాయెదు పీనుచిన్నిమద్దికా
యలు, నిడువాలుఁ గన్గొనల నంజనరేఖలు ముద్దుగుల్క ముం
గల జరియించు బాలికలఁగన్గొను భాగ్యమె భాగ్య మిమ్మహిన్.

ఆంగ్ల స్త్రీలు—పార్లమెంటు

బులుసు లక్ష్మణమూర్తిగారు

ఇంగ్లాండు దేశమునందు క్రొత్తపార్లమెంటు యెన్నికలలో స్త్రీలు కడుశ్లాఘనీయముగ పనిచేసిరి. లక్షలకొలది స్త్రీలు ప్రప్రథమమున తమ వోట్లనిచ్చుటకై పాటుపడిరి. ఎన్నికలలో జయమును పొందినస్త్రీలు తగుమాత్రము అయినను ఎదుట కక్షివాండ్రయొక్క "స్త్రీలు, యెన్నికలయందు గెలుపొందజాలరు" అను అసత్యప్రకటలను భగ్నముగావించిరి.

ఎన్నికలయందు గెలుపొందిన స్త్రీలసంఖ్య 13 మాత్రమే. ఎదుటకక్షివారలకు వీరు సమబలులుకాక పోవుట మిక్కిలి శోచనీయము. సోషలిస్టు పార్టీకి నాలుగు క్రొత్తపార్టీలు చేర్చుకొనబడినవి. ఇందులో తొమ్మండుగురు స్త్రీలుపార్లమెంటు సభ్యురాండ్రు కలరు. కంసర్వేటివు పార్టీయందు నలుగురు స్త్రీలుయెన్నికలోనో మిసస్. హిల్టన్ ఫిలిప్సన్ యీసారి యెన్నికలయందు నిలువలేదు. తక్కిన ముప్పురును యెన్నుకొనబడలేదు. లిబరల్ పార్టీవారు మిసస్ రుంసిమనును గోలుపోయి మిస్ మేగర్ లాయడ్ జార్జిని గెలుచుకొనిరి. లిబరల్ పక్షపు స్త్రీలలో మిక్కిలి ప్రఖ్యాతిగాంచిన మిసస్. వింట్రింగ్ హేమును, మిసస్. సి. ఎఫ్. జి. మాస్టర్ మర్గారును, లూత్, పాలిస్ బరీలయొక్క పరాజయమును పొందిరి. సోషలిస్టు పక్షపు స్త్రీలనేకులు తగుమాత్రపు భేదమువలన గెలుపొందజాలక పోయిరి. కంసర్వేటివు కన్స్యూనిస్టులగు ముప్పురు స్త్రీలు పరాజయమును పొందిరి.

కంసెర్వేటివ్ పార్టీవారు పదిమంది స్త్రీసభ్యులు కలిగియుండెను. ఇందున ముప్పురుమాత్రము యెన్నుకొనబడిరి. లిబరల్సు 25 మందిని గలిగి యుండెను. ఇందున ఒకరుమాత్రమెన్నుకొనబడిరి. సోషలిస్టు పార్టీవారు 30 మంది స్త్రీ సభ్యురాండ్రను కలిగియుండెను. ఇందులో తొమ్మండుగురు ప్రస్తుతము పార్లమెంటు సభ్య

రాండ్రు ఈక్రిందను, క్రొత్తగా యెన్నుకొనబడిన స్త్రీపార్లమెంటు సభ్యురాండ్రయొక్కయు పాత సభ్యులయొక్కయు జీవితము తెలుపబడుచున్నది. లేడీ. ఆస్టర్ (సి. ప్లేమూత్) పార్లమెంటు సభయందు మొదటి స్త్రీసభ్యురాలు. లేడీ ఆస్టరుగారి వోట్లు యీసారి పడిపోయినవి. 1924 వ సం॥ 5,079 వోట్లును ప్రస్తుతము 211 అయినవి. ఆథాల్ ప్రభ్వి పార్లమెంటు విద్యాశాఖ బోర్డుకు కార్యదర్శి. కాన్సర్వేటీవు పార్టీయందు యీమెయొక్కతయే మంత్రిపదవిని స్వీకరించెను. ఈమె ప్రభుత్వపరిపాలనయందును రాజకీయ తంత్రములయందును అసమానురాలు. ఈమె 1923 సం॥రము నుంచి సభ్యురాలుగ నుండుచున్నది.

లేడీ అన్నా, లేడీ ఆస్టర్ వలెను ఆథల్ ప్రభ్వి యెన్నికలయందు జయముపొందెను. ప్రథమమున ఈమె 1927 సం॥ నవంబరు మాసములో యెన్నుకొనబడెను. ఈమె పార్లమెంటు స్త్రీసభ్యురాండ్రయందరిలోను మంచివాగ్మిని. మిస్ మార్గరెట్ బాండ్‌ఫీల్డు, 1924 సం॥లో కార్మిక మంత్రివర్గమునకు కార్యదర్శిగాయుండెను.

1925 వ సం॥ రపు యెన్నికలలో నార్త్ హాంప్టన్ నందు పరాజయమునుపొంది 1926 వ సం॥ యెన్నికలలో వాల్‌సందునందు జయమును పొందెను. ఈమె, నిరుద్యోగపు సమస్యయందును, బ్లెన్సుబర్గు రిపోర్టుయందలి సమస్యలయందు గౌరవము గోలుపోయినను, ఈమెకష్టపడి మిక్కిలి యోర్పుతో పైసమస్యలయందు పనిచేయుట వలన గోలుపోయిన గౌరవమును సంపాదించుకొనెను. మిస్. సుసానాలారెన్సు 1923 వ సం॥ డిశెంబరు మాసములో మొట్టమొదట సభ్యురాలుగవచ్చెను. ఈమెబుద్ధి కుశలతయందును వక్తృత్వమునందును పార్లమెంటు సభయందు మిక్కిలి పన్నెకెక్కుటచేత పార్లమెంటు సభయందు పురుషసభ్యులు సహితము ఈమెయందు దసూయిత గల వారైయుండిరి.

ఈమె 1871 సం॥మున జన్మించెను. న్యూస్‌హేమ్ కళాశాలయందు విద్య నభ్యసించెను. లండనునగరపు కౌంటీ కౌన్సిలునందు బి.ఏ. పరీక్ష ప్యాసయ్యెను. మిస్. ఎలెన్. విలికిన్‌సన్, 1924 సం॥ నుంచి సభ్యురాలుగ వచ్చుచున్నది. ఈమె మొదట స్కూలు ఉపాధ్యాయురాలుగను, పిమ్మట వర్తక సంఘపు తరఫున విర్మాత్రిగను పిమ్మట మేన్‌చెష్టరు నగరపు కౌన్సిలునందు సభ్యురాలుగను యుండెను. మిస్. జెన్నీలీ: ఈమె పార్లమెంటు స్త్రీ సభ్యురాండ్ర యందరిలోను మిక్కిలి పిన్నవయస్కురాలు.

ఈమె 24 సం॥రములు ప్రాయముగలది. గనులయందు పనిచేయుచున్న నొక కార్మికుని కుమార్తె మిస్ ఇంపిక్టన్‌టూబర్‌విల్:—ఈమె, పాత (Conservative) సంఘములోని వనిత. ఈమె, నావిక కార్మికుల తరపున, పెట్టెయందు పనిచేయుటకు మొదలుపెట్టెను. ఈమె స్త్రీల కష్టసుఖములను గురించి మిక్కిలి శ్రద్ధతో పని చేసినవనితయని పన్నికెక్కెను. ఈమె, హిందూదేశము మొదలయిన దేశములందు సంచార మొనర్చిన పిదప, స్వాతంత్రకార్మిక పక్షమున 1918-వ సంవత్సరములో చేరెను.

డాక్టరు విథెల్ బెంథామ్ శస్త్రవిద్యానైపుణ్యురాలని ఇలింగుటనునందు ప్రఖ్యాతి గాంచెను. ఈమె పరిపాలన సంఘమువారిచే, మెట్రపోలిటన్ అసైలము బోర్డు తరఫున యెన్నుకొనబడెను. డాక్టరు మారియన్ ఫిలిప్సు D. Sc. సోషలిష్టు పార్టీయొక్క ప్రధాన నాయకురాలు. 1908-వ సం॥రము నుంచి అహర్నిశాదులు కష్టపడి పనిచేయుచుండెడి యువతీలలామ. ఈమె అర్థశాస్త్రవిద్యయందు ఆరితేరిన ప్రజ్ఞావంతురాలు. ఈమెయొక్క స్త్రీనాయకత్వ పదవికి తగినట్లు ఎన్నికలలో స్త్రీసభ్యురాండ్రను అధికముగా చేర్చుటకు మిక్కిలి కష్టపడి పనిచేయుచున్నది.

వేడ క్లేథియా మాస్లీ ఇదివరలో హిందూదేశపు రాజప్రతినిధిగా యుండిన కర్జను ప్రభువుగారియొక్క ద్వితీయపుత్రిక. ఈమె 31 సం॥పు ప్రాయముగలది. ఈమె 1920 సం॥రమున సర్ ఆస్వల్డు మాస్లీగారిని వివాహము చేసికొనెను. భార్యాభర్త లిరువురును, పార్లమెంటు సభ్యులుగా నున్నారు.

మిసస్ మేరహేమిల్టన్, మంచి విలేఖరి. ఈమె అనేకనవలలను, రామసేమెక్ డానల్డుగారియొక్క సతీమణి జీవిత చరిత్రమును వ్రాసియున్నది. ఈమె గ్లాస్గో విశ్వ విద్యాలపు తర్కాచార్యుని గారియొక్క కుమార్తె. ఈమె న్యూన్హాం కళాశాల యందు విద్యా ప్రవీణురాలయ్యెను. ఉపన్యాసములు యిచ్చుట యందు మిక్కిలి ప్రవీణురాలు.

మిస్. మెగన్‌లాయడ్ జార్జి, లిబరల్ పార్టీనాయకుని కుమార్తె. ఈమె 27 సం॥ ప్రాయము కలిగి వక్తృత్వమునందును, మేధాసంపత్తియందును, తన జనకునికి సరి సమానురాలు. ప్రపంచపు శాంతిని గురించి ప్యారిస్ నగరమందు జరిగిన సభయందు అఖండమేధాదురంధరులందరు, ఈమెను మిక్కిలి కొనియాడి, ప్యారిస్ నగరమందు

బ్రిటిష్ రాయబారులు నివసించిన మెజస్టిక్ హోటలు పేరునుమార్చి ఈమె పేరిట మాగ్నటిక్ హోటలు అని పేరిడిరి.

కర్నల్ సు లేడీ జాడ ఆగ్రెఅను సభ్యురాండ్రు శరీరమున వేరయినను మనస్సునందు మాత్రము యేకోదరులని డెయిలీయెక్స్ప్రెస్ వ్రాయుచున్నది. లండనునగరముకు ఎన్నికలలో 9 గురు స్త్రీలు నిలిచియుండిరి. ఇరువురుమాత్రము యెన్నుకొనబడిరి. దేశమున కంతటికిని మొత్తముమీద నిలువబడిన 69 మంది స్త్రీలలో 14 మంది మాత్రము ఎన్నుకొనబడిరి. ఇంతమంది స్త్రీలు ఓడిపోవుటకు కారణమేమైయుండుననగా తగిన తెలివి తేటలు లేకపోవుట చేతనుగాని సహజసౌందర్యనిపుణత్వము లేకపోవుట చేతనుగాని అయియుండవచ్చును. గెలుపొందిన స్త్రీలకు పైగుణములన్నియు యొప్పియుండినవాఅనవచ్చు. ఇందులనుగుఱించి జాగ్రత్తగా ఎన్నికలు జరిగినపిదప పరిశోధించగా మిస్. సూసర్ లారెన్సు డాక్టర్ యెథల్ బెంథామ్ యిద్దరిలో నెవ్వరికినిగాని వశీకరణశక్తిచాలినంత లేదని తేలినది. అయితే యిద్దరును మంచి మేధావులు. డాక్టర్ బెంథము నారీమణి పసిపిల్లలయొక్క సౌకర్యము కొరకును వారలకు నివసించుటకు తగిన గృహములు మొదలయినవి యిప్పించుటకును పోరాడునది. ఈమె సోషలిస్టు పరిపాలనపక్షమున ఆరోగ్యశాఖకు మంత్రిపదవి స్వీకరించుటకు ఉద్దేశ్యము కలిగియున్నది. ఈమెగుణములలో మిక్కిలి యెన్నతగినది యేమనగా గర్వముచేత విఱ్ఱవీగక సామాన్యురాలుగా కనుబడుటయే. మిస్. సూసర్ లారెన్సు పౌఢనైనదియు యెన్నదగిన సౌందర్యవతియు మిక్కిలి నమ్రతకలదియునై ఒప్పుచున్నది. ఈమె సోషలిస్టుపార్టీయందు తనయధికారము చెలాయించుచున్నను వారి ఆత్మగౌరవమునకు భంగము కలుగనీయక వారలను నొప్పింపక తెలివితేటలుగలిగి పనిచేయుచున్నది. ఈమె పార్లమెంటుసభయందు ఒకప్పుడు మంచి యుపన్యాస మిచ్చియుండెను. అది సామాన్యుల కెవరికిని అర్థముకాకపోయెను. అప్పటినుంచియు నీమె మిక్కిలి ప్రఖ్యాతివడసెను.

డాక్టరు మాలియన్ ఫీలిప్సు సండరులెండును జయించెను. ఈమె తన పార్టీకి ముఖ్యురాలు. మిస్. మెగన్ లాయడ్ జార్జి తన తండ్రియొక్క త్రోవను తొక్కుచున్నది. ఈమె తనతండ్రిని జయించవలసిన కాలము సమీపించినది. మిస్. జెన్నీలీ సోషలిస్టు పార్టీలో చాలమందికిని, ఇతరులకును ప్రేమపాత్రురాలు. ఈమె బుద్ధికుశలతయందును, సౌందర్యమునందును, వశీకరణశక్తియందును మిక్కిలి పేరుగొన్నది.

లానార్కునుండి యీమె రెండు పర్యాయములు యెన్నుకోబడెను. ఈమె వచ్చినప్పటి నుంచియు పార్లమెంటు సభనంతటిని గందరగోళము చేయుచుండెను.

మిస్ "తెరిక" మిస్ ఎలన్ విల్కిన్‌సన్:—ఈమెఆకుపచ్చని దుస్తులను ధరించును. ఈమె కొన్నినవలను రచియించెను. ఎన్నుకోబడిన ఇతర స్త్రీలవివరమేనగా, లేడీ ఇవేన్, లేడీ ఆస్టర్, మిస్‌మార్గరెట్ బాండ్‌ఫీల్డు, మిస్ ఎడిత్ పిక్‌టన్ టూబర్ విల్, ఆథాల్ ప్వభ్వి, లేడీ కేయింథయామాన్లీ. ప్లెఫర్సు, అనబడు ఓటర్లు మిసస్, కార్‌బెట్ ఆష్‌బీనియెన్నుకొనుటకు యేకగ్రీవముగా ఒప్పుకొనలేదు. ఈమె అంతర్జాతీయ స్త్రీల ఓట్లసంఘమునకు అగ్రాసనాధిపత్యము వహించెను. ఈమె మిక్కిలి బుద్ధికుశలతకలిగి, భర్తకుతగిన భార్యగను పిల్లలకు తగిన తల్లిగను పేరుగొనెను.

డాక్టరు. స్టెల్లా చెర్చిల్ కురుచగా తలవెంట్రుకలు కత్తిరించుకొనును. ఆనందపూరిత మగు ముఖము కలిగియున్నది. ఈమె పార్లమెంటు సభ్యురాలుగ నెందుకు నిలిచెనో యెవ్వరి కిని తెలియదు. ఈమె దేశమునకు అధికమైన సేవచేయుచున్నది.

మిస్ ఎలిజబెత్ ఎడ్వర్డ్సు, బ్రాగ్‌హోము ప్రభువుగారి సంతతిలో చేరినది. వశీకరణ ప్రజ్ఞగల కొలదిమంది స్త్రీసభ్యురాండ్రలో నీమె యొకతె. హోరావెస్టు, నొకర్డీగారు అనుబడి సానుగ్రికి నియంత్రిగా యున్నప్పుడు యీమె అతనికి కార్యదర్శిగా నుండెను. ఈమెపార్లమెంటు సభ్యురాలుగ నచ్చుటకు ప్రయత్నించెగాని యీమెప్రయత్నములు కొనసాగకపోయెను. పార్లమెంటు సభయందు వలయునంతమంది స్త్రీ సభ్యురాండ్రుగలరు. కొందరుబుద్ధి కుశలత గలవారు. కొందరు సౌందర్యవతులు. కొందరు వాగ్మినిలు. కొందరు వశీకరణశక్తిగలవారు. కొందరియందు పైగుణములన్నియు యొప్పి బ్రిటిష్ పార్లమెంటుసభ స్త్రీసభ్యురాండ్రతో నొప్పుచున్నది.

కర్మము

ఉభయభాషాప్రవీణ బులుసు పరసింహాశాస్త్రిగారు

విషమది కంఠమందు నతిభీకరమై యులరారుచుండినన్
విషధరముల్ మహాగ్నియును వెల్గ శరీరముఖంబులందు మా
నుషుఁడుకిరీటి శర్వుఁ డని నొవ్వఁగఁ జేయఁడె యెన్ని చెప్పినన్
విషమశరారికైన నగునే నిజకర్మము తోసి పుచ్చఁగన్ ?

లాట్వియా స్త్రీలు.

ఐరోపా ఘోరసంగ్రామానంతరము ఉత్పన్నములైన నూతన దేశములలో లాట్వియా యొకటి. ఇది ఐరోపాఖండమున రష్యా, జర్మనీ దేశములకు నడుమ బాల్టికుసముద్రమునంటి యున్న ఒక చిన్న ప్రజాసత్తాక రాజ్యము. లాట్వియా యొక్క సముద్రతీరభూమి యొక్క చుట్టుకొలత 340 మైళ్లు. ప్రజలకు ప్రయాణసౌకర్యమును గలిగించి వినియోగసుఖము నిచ్చు నదులు మంచివిగలవు. రైలుబాటలు గూడ విస్తరించియుండి అచ్చటి ప్రజా జీవితమును సుఖవంతము చేయుచున్నవి.



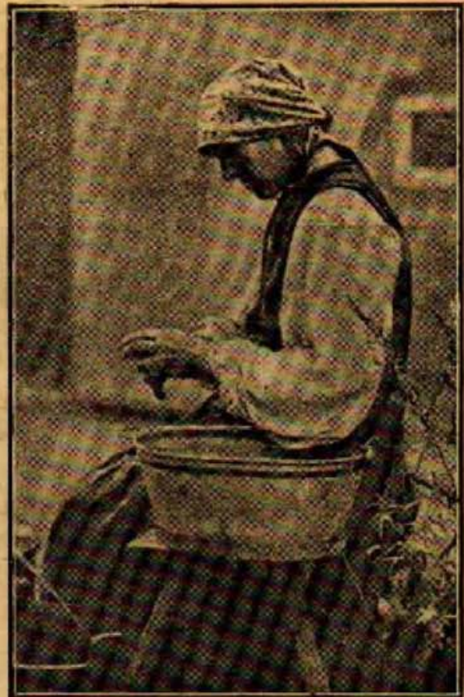
లాట్వియా యువతి.

జాతీయములైయుండు లాట్వియా యువతి దుస్తులు ఆడంబరరహితములై అతిశుచిగానుండి చూపఱుల నాక ర్షించును.

లాట్వియా దేశమున వ్యవసాయమే ముఖ్యవృత్తి. ఉన్నపరిశ్రమలు కొద్ది. అవియైనను కృషిసంబంధమైనవిగాని ప్రత్యేకమైనవికావు. ఈ దేశము గోగునార పరిశ్రమకు పేరెల్లినది. 275,000 యకరములు ప్రత్యేకము గోగునారసాగు క్రిందనే వినియోగమగు చున్నవి. ముక్కాలు మువ్వీసము అందలి భూమి అడవులచే ఆక్రమింపబడియున్నది. అగుటచే ఆ దేశమున కలప వ్యాపారము హెచ్చు. పశుసంపద వృద్ధి చేయుట యనినను, తేనెటీగలను పెంచుట యనినను, చేపలపట్టుట యనినను లాట్వియా దేశీయులు ఉత్సాహముతో పరిశ్రమింతురు. తేనెటీగలను బెంచి తేనె సంగ్రహించి దానిని బహుజాగ్రత్తగ భద్రముచేసి

ఇతర దేశములకు ఎగుమతిచేయుటలో లాట్వియా దేశీయులు ప్రజ్ఞావంతులు. అగుటనే లాట్వియా దేశమునకు తేనెభూమియను పర్యాయాభిధానము ఏర్పడి వ్యవహారము లోనికి వచ్చినది. ఉద్యానవనములను అతిసుందరముగ పెంచుటలో లాట్వియా దేశీయులకు మంచినేర్పుగలదు. వారి పట్టణములు బ్రహ్మాండమగు పార్కులతో, పెద్ద పెద్ద పూవు తోటలతో నిండాఆయుండి పురజీవనమువలన కలుగు బడలికలు వాపగల్గియుండును. లాట్వియా స్త్రీపురుషులు అతిశాంతశీలురగుటచే విదేశీయులకు గూడ వారి మధ్యనుండుట సంతోష ప్రదమై సుఖదాయకమై యుండును.

లాట్వియా దేశీయుల దుస్తులలో విలక్షణమైనవి వారిటోపీలు. అవి సాధారణముగబుటే దారి పనిచేయబడి రాజాధిరాజుల కిరీటములను గూడ క్రిందుపఱుపజాలియుండును. అపూర్వమైన అందముగలిగి భాస్వరమైన బుటేదారి పనితనముగలిగి ఆటోపీలు ధరించినవారి ముఖములకు ఒకవిధమైన అవర్ణ్యసౌందర్యమును గొనితెచ్చును.



లాట్వియా గృహిణి

గృహకార్యము లొనర్చునెడ ఆమెకు విశ్రాంతి అక్కఱలేదు. ఉడకబెట్టిన ఉర్లగడ్డల తొక్కలను ఆమె కంటిలోకన్నుపెట్టుకొని పరిశీలించుచున్నది. అద్దమరేయిదాక పొలమారసి శోషిల్లుచున్న అవయవములతో ఇంటికి వచ్చు తన పతికి ఆత్మకింపైన భోజనమిడుటయే తన దినకార్యావధిగా తలంచు లాట్వియా గృహిణి పతిభక్తి పొగడదగినది.

లాట్వియా దేశపు స్త్రీపురుషులు మంచి పనివాండ్రు. సూర్యుని వేడిమి వారికి అలసట గొనిరాలేదు. పనిచేయ మొదలిడిరా అది పరిపూర్తియగువఱకు వారు విశ్రాంతినిగోరరు.

లాట్వియా దేశమున విద్యాపద్ధతిలో జాతీయత మఱుగుపడియుండినది. 1887 వ సంవత్సరమున లాట్వియా దేశమును రష్యావారు జయించి లోబఱచుకొని అచ్చటి పాఠశాలలో లాట్వియాభాషకు చోటులేకుండచేసి రష్యాభాషను వారి నెత్తిపైరుద్దిరి. లాట్వియా దేశపు స్త్రీపురుషులు ఈస్థితిని భరింపజాలకుండిరి. కాని వారు రష్యాపీడను

వదలించుకొనలేకపోయిరి. ఐరోపాసంగ్రామము యొక్క మంచి ఫలితములలో నొక్కటిగా లాట్వియా దేశముయొక్క స్వాతంత్ర్యము ఉదయము నొందినది. అప్పుడా దేశీయులు ప్రత్యేకము తమ కొక విశ్వవిద్యాలయమును ఏర్పఱచుకొని మాతృభాషాభివృద్ధికై నిరంతర సత్ప్రయత్నము లొనర్చుచున్నారు.



ప్రజ్ఞావతియగు లాట్వియా బాలిక

లాట్వియాదేశమున వ్యవసాయమే ముఖ్య వృత్తి. అయినను పరిశ్రమలు కూడ లేకపోలేదు. ఆత్మదేశమున పరిశ్రమలు నెలకొల్ప రాత్రింబవళ్లు పరిశ్రమించుచున్న ప్రజ్ఞానిధులలో ఉదయ్య దొర్వన యగు నీమె పేర్కొనదగినది.

లాట్వియా స్త్రీలు కాయకష్టముపడు స్వభావము వారు. పొదుపరులు. శాంతచిత్తలు. అనవసరమైన ఆడంబరముల పైకి వారి మనస్సుపోదు. బద్ధకము వారి కేవిషయము నందును ఉండదు. గృహకృత్యముల నిర్వహించుటలలో వారికిగల శ్రద్ధ అపూర్వమై ఆనందకరమై యుండును.

లాట్వియా దేశీయుల ఇండ్లు ఇటుకలతో కట్టబడియుండవు. కలపవారికి విరివిగా దొరకును గావున దానితోనే వారు గృహములు నిర్మించుకొందురు. గృహోపకరణములు గూడ ముక్తసరిగనుండునే కాని ఆడంబరయుతములై అవసరమునకు మీఱి యుండవు. విదేశపు వస్తువులను ఆ దేశపు స్త్రీలు తమ యిండ్లయందుంచుకొనుటకు కంటగించు కొందురు.

అచ్చటి స్త్రీలు జాతీయములగు పాటలనిన చెవికోసికొందురు. లేఖ్యారూఢములు కాని పాటలు ఆదేశమున కొల్లలుగనున్నవి. అవి పాటలపార్వతు లనదగిన అచ్చటి స్త్రీల నోళ్లయందు మాత్రమే జీవముల నిల్పుకొని పరంపరాగతములై వెలయుచున్నవి. అగుటనే

అచ్చటి స్త్రీలు వర్ణక్రమము నేర్వకపోయినను విద్యావతులై, హార్మోనియము ముట్టకపోయినను గాయకురాండ్రై జాతీయతకు రక్షణదేవతలై వెలయుచున్నారు.



లాట్వియా గాయకురాలు

పసుర్చనీయములును జాతీయములును నగుచున్నుల ధరియించి కటిబద్ధములైన హస్తములతో నిలచియుండి చీకటి విరియించు చూపులు ప్రసరించుచు మధుర మందహాసము చేయుచు తన కలపుంస్కోకిల కంఠధ్వనికి వినువారు మైమఱపునొందునట్లు పాటల పాడు గాయకురాలు.

లాట్వియా దేశీయులు జరుపు పండగలలో సెంటు జాను స్మారకదినము తొలుత పేర్కొనదగినది. అది ప్రతిసంవత్సరము జూను 23-వ తారీఖున వచ్చును. శుభ్రవస్త్రాలంకృతలైన భార్య, భగిని, మాత మొదలగు వారిని వెంటగొని పత్రఫలపుష్పభరితమైన బండి పూన్చికొని ఉత్సవార్థము భోగిమంట వేయబడిన తావునకుపోయి లాట్వియా దేశీయుడు పావన రమణీయమగు స్థలముననుండి ప్రార్థన సల్పుచుండుట చూచితిమేని మూర్తీభవించిన భక్తిరసమువలె నుండకమానడు. తత్కాలోచితమైన రొట్టెలు బజారులలో కనిపించీకనుపించు సంతలో చెల్లిపోవును.

లాట్వియా స్త్రీలకు ఆత్మప్రాకృలాచారముల యందు ప్రీతి అసమానము. స్వేచ్ఛాప్రియత్వమున వారు పురుషుల కెంతమాత్రమును తీసిపోరు. ఆ దేశపు స్త్రీలు రొక్కవోని దేశహితైషులు. నూతనముగా స్వాతంత్ర్యలక్ష్మిని బడసినను వారు పరవశలుకాలేదు. విద్యుక్తధర్మమును పాలుమాలుటయను దోషము నైపుముల్లు చూపుచున్న పురుషులబుద్ధిని వారు మరలించి దేశక్షేమమునకై పాటుబడుటయందు లగ్నముచేయుటకు స్త్రీలు విశ్వప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. దేవీస్వరూపిణులగు స్త్రీలుపట్టుబట్టి పరిశ్రమించుచో ఏదేశమైనను ముందుకురాకమానదు. అగుటనే లాట్వియా దేశము స్వాతంత్ర్యమును బడసి కొలదికాలమే అయినను అచిరకాలముననే సర్వవిధముల అభివృద్ధినిగాంచిసభ్యలోకమున సముచితస్థానము నందునని ఆధునిక రాజ్యాంగతత్త్వవేత్తలందఱు ఘంటాపథముగ వాకొనుచున్నారు.

రామభద్రమ్మ

ఆండ్ర శేషగిరిరావుగారు బి. ఏ. (సారస్వతసమాజము)

ఆంధ్రభోజుఁడగు కృష్ణదేవరాయల అనంతరము తంజాపురమున ఆంధ్రనాయక రాజ్యము వెలసి విలసిల్లినది. తంజాపురి ఆంధ్రనాయకరాజులలో రఘునాథ భూపాలుఁడు సుప్రసిద్ధుఁడు; సుశ్లోకుఁడు; విశేషించి సంస్కృతాంధ్రములందు స్వయము కవనము చెప్పఁగల గొప్పపండితుఁడు. మీనుమిగిలిన విద్యావినోదియగు ఆతని ఆస్థానమున సంగీతసాహిత్యములందుఁ బేరుమోసిన పండితులనేకులు ఉండిరి. వారిలోఁగొందఱు స్త్రీలు. అట్టి విదుషీమణులలో రామభద్రమ్మ యొకతె.

రామభద్రమ్మ వారాంగన. చెంగల్వ కాళయ యను బ్రాహ్మణపండితుఁ డీమెవిద్యా గురువు.* తన యేలికయగు రఘునాథరాయల వీరవిక్రమములను, విద్యావినోదము లను కీర్తించుచు నీమె 'రఘునాథాభ్యుదయము' అని సంస్కృతమున నొక కావ్యము వ్రాసెను. అది ద్వాదశసర్గములుగల మహాకావ్యము.

ఏతత్కావ్యరచనమున రఘునాథరాయలు తనకుఁ దోడుపడినట్లు ఈ కవీశ్వరి ప్రథమసర్గమున నిట్లు చెప్పుకొనియున్నది. చూడుఁడు.—

> "శబ్దార్థయోర్మ్మసమప్రధానం
> వశంవదం యస్య వదంతి సర్వే
> కృతీశ ఏవాత్ర కృతౌ సహాయో
> నాథో మమ శ్రీరఘునాథనామా."

(సమతాగుణప్రధానములై శబ్దార్థములు ఎవనికి అధీనములై యున్నవని సర్వ జనులును చెప్పుచున్నారో అట్టి నా నాథుఁడగు రఘునాథరాయలే ఈకృతికి భర్తయు సహాయుఁడునై యున్నాఁడు.)

రఘునాథాభ్యుదయమున ద్వాదశసర్గమునందు రామభద్రాంబ తన యేలిక విద్యా వినోదముల నిట్లు వివరముగ వర్ణించియున్నది.—

---

* చూడు: తంజావూరి ఆంధ్రరాజుల చరిత్ర: బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి పీఠిక.

తతస్సతాసాంధ్రగణీపురందరః
చతుర్విధోద్భావకవిత్వచాతురీం
అశేషభాషానుగుణప్రపంచిత
ప్రబంధసందర్భ విశేషపాటవం
సమప్రధానంశతలేఖనీసమం
ప్రకౢప్తనానావిధపద్యపూరణం
సలీలజాగ్రద్ఘటికాశతోచిత
క్రమాష్టభాషాకవితావిజృంభణం
కవిప్రణీతాఖిలకావ్యనాటక
ప్రబంధతత్వప్రతిపాదనక్రమం
కర్ణాటదేశాదిమకల్పితశ్రుత
ప్రగల్భగాంధర్వవివాదపాటవం
సుధారసస్యందిసుగీతిచాతురీ
ప్రవీణవీణాప్రతిమానవాదనం
స్వరానుకూలా...............
అనేకధా రావణహస్తపూర్వక
ప్రసిద్ధయంత్రస్వర రక్తిపాటవం
యథాక్రమప్రాపంచితమధ్యరాగస
త్పదాద్యపద్య ద్విపదప్రపంచనం
పరీక్ష్యసమ్యక్ ప్రతిబోధ్యచాధికం
విశేషముర్వీవిభురత్యుదారధీః॥

"వీరవిక్రమములు నెఱపి దిగ్విజయముసల్పి రఘునాథభూపాలుఁడు రాజధానీనగరముగు తంజావూరు వచ్చెను. అనంతర మాతఁడు తన యాస్థానమునన్న విదుషీమణుల ప్రజ్ఞాపాండిత్యములఁ బరిశీలించుటకు సభకూర్చెను. ఆవిదుషీమణులు వివిధభాషలనేర్చిన వారు; చిత్ర, బంధ, గర్భ, ఆశు అనుచతుర్విధకవిత్వములను చెప్పగల చతురలు; శతలేఖనీ విద్యయందును, సమస్యాపూరణమునందును ప్రవీణలు; గంటకు నూఱుపద్యములను రచియింపఁగలప్రోడలు; సంస్కృతమునందును, తెలుఁగునందును, మిగిలిన ప్రాకృతభాషలాటింటియందును కవితలల్లగల క్లాంతహృదయులు; సుప్రసిద్ధకవిపుంగవులు రచియించిన కావ్యనాటకములకు సునాయాసముగ నర్థమును విడఁదీయఁగల విద్వాంసురాండ్రు.

ఒక్క సాహిత్యజ్ఞానముననేకాక వారు సంగీతజ్ఞానమునఁగూడఁగడుదిట్టలు. దేశికర్ణాటరాగ రహస్యములు వారికి హృత్కవిల. వీణ, రావణహస్తము మొదలగు వాని సాయమున వారు మృదుమధురగాన మొనర్పఁగల నేర్పరులు. సంగీతసాహిత్యములందలి ఈ విదుషీమణుల పాండిత్యమును పరీక్షించి రఘునాథరాయలు వీరికిఁ గనకాభిషేకము చేసెను.” రామభద్రాంబచేసిన ఈ వర్ణనమువలన రఘునాథరాయల ఆస్థానమున అపరసరస్వతు లనఁదగిన శ్రీలెందఱోయుండి రాజామన్ననలఁబడయుచుండిరని తెలియుచున్నది.

రఘునాథాభ్యుదయమునం దీ విద్వాంసురాలి గద్య యిట్లున్నది.—

“ఇతి శ్రీరామభద్రకరుణాకటాక్షలబ్ధ సారస్వత ప్రవర్ధమాన శతలేఖినీ సమయలేఖినీ యష్టభాషా కవిత చతుర్విధ కవితానుప్రాణిత సాహిత్యసామ్రాజ్య పదపీఠారూఢ రామభద్రాంబా విరచితే రఘునాథాభ్యుదయే మహాకావ్యే ద్వాదశస్సర్గస్సమాప్తః॥”

దీనిని బట్టి రామభద్రాంబను గూర్చి ఈ క్రిందివిషయములు తెలియుచున్నవి. “శ్రీరామచంద్రమూర్తి కరుణాకటాక్షమున రామభద్రమ్మ కవిత్వము చెప్పనేర్చినది. ఆమె శతలేఖినీ విద్యయందును, సమయలేఖినీ విద్యయందును చదురాలు. సంస్కృతము, ఆంధ్రము, ఆఱుప్రాకృతములు—ఈ యెనిమిదిభాషలయందును చతుర్విధ (గర్భ, బంధ, చిత్ర, ఆశు) కవిత్వము చెప్పఁగల ప్రజ్ఞాధురీణ. అగుటచే ఆమె సాహిత్య సామ్రాజ్య పదపీఠారూఢ.”

ఈ ఆంధ్రవిదుషీమణి యిహలోకమును వీడి యిప్పటికి మూఁడువందల సంవత్సరములకుఁబైఁగా నైనది.

“ఆంధ్రవిదుషీమణుల”నుండి

బాలికాక్రీడా విశేషములు

పింగళి సూరన

దినముల్ కొన్ని చనంగ నంతఁ గడునర్థిం బొమ్మపెండ్లిండ్లు గు
జ్జెనగూళ్లిచ్చనగండ్లు పింపిళులు కుచ్చిళ్ గీరనంగింజ లో
మనగుంటల్ కనుమూసిగంతనలు కంబాలాట లోనైన ఖే
లనముల్ మీఱఁగ బోట్లతో నలరె బాలారత్న మెల్లప్పుడున్.



తేనె—నిమ్మరసము.—

జూను నెల పదియవ తేదీనాటి 'దీనబంధు' పత్రిక యిట్లు ప్రచురించుచున్నది.—

"గాంధిమహాత్ముని ప్రస్తుతపు ఆహారవిధానము తేనె, నిమ్మపండ్ల రసముతోను కూడియున్నది. నిమ్మపండ్లు హిందూదేశమున ప్రతి యింట వాడబడుచున్నవి గాని యెంతవరకు అవసరమో గ్రహింపలేకున్నారు. చింతపండునకు బదులుగ నిమ్మరసమే యుపయోగింపవచ్చును. చింతపండునందు ఆహారసంపద బహుస్వల్పము. నిమ్మపండ్ల రసమును వెచ్చచేయక, తాజారసమును పుచ్చుకొనవలెను. తేనెగూడ ఆహారవస్తువులలో ప్రధానాంశమైయున్నది. ప్రతిదినము ఆహారముగ ప్రప్రథమమున ఒకగ్లాసు మంచినీటితో నిమ్మరసము, తేనె కలిపి త్రాగిన బలముగను, ఆరోగ్యముగను ఉండును. అయితే నిర్మలమైన తేనె వాడవలెను. కొంత శ్రమచేసిన మంచితేనె లభించగలదు. మద్రాసులో తేనె వీశె రెండురూపాయలకు దొరకగలదు. ధర యెక్కువ ప్రియముగాదు. పల్లెటిగ్రామములలో నింకను చౌకగ వీశె రూపాయికే లభింపగలదు. మలబద్ధకమున్నచో ఎండుద్రాక్షపండ్లను కొద్దిగా నిమ్మరసము తేనెతో కలిపి పుచ్చుకొన్న మేలుకల్గును. సాయంకాలముగాని రాత్రిగాని ఒక నిమ్మచక్కరసమును ఒక పాత్రలోనికి పిండి అందు పదిద్రాక్ష పండ్లను వానవేయుము. మరునాడుదయమున రెండు, మూడు చెంచాల తేనెయు, కొంచెమునీరు అందుకలిపి కొంచెము కాలమైనపిమ్మట ముందు ద్రాక్షపండ్లను నమిలి, తరువాత ఆద్రవమును త్రాగుము. ఇందువలన మలకోశములు బాగుపడుటయేగాక, మంచి ఆహారద్రవము గూడ నగును."

గీటురాయి.—

జూలై మాసము ౧—వ తేదీనాటి 'పంచానన' పత్రికలో గీటురాయిని గురించి ప్రచురితములైన దిగువవిషయములు ఆభరణప్రియులగు ఆంధ్రస్త్రీలకు స్వర్ణవృత్తియందలి శాస్త్రరహస్యముల నెఱుంగుటకుఁ గొంతవఱకుఁ దోడుపడకమానవు.—

"ఇది క్రీస్తుశకమునకు ముందునుండియు వాడుక జేయబడుచున్నది. గీటురాయి నల్లటి చంద్రకాంతపు రాయి గాని లేక నల్లటిబలపముగాని యైయుండును. అది కఠినముగాను మెరుగునకు వీలుగా నుండవలయును.

ఈరాయి మిక్కిలి నల్లగానుండవలెను. ఎంతనలుపుగానుండిన అంతసూక్ష్మముగా బంగారముయొక్క వన్నెను తెలుపగలదు. ఎందుకనగా వర్ణముపై వెలుతురు ప్రకాశించునప్పుడు రంగులో భేదముగలుగును. దానిచేత గీటురాయి యెంతనలుపుగానున్న అంతచిక్కగానున్నదని మనము గ్రహించవలెను. గీటురాయి ఒక అంగుళము దళముగాను రెండంగుళములు నిడుపుగాను నుండును. ఇంత పరిమాణములతో నుండినట్లయిన గీటు వగైరాలు పెట్టుటకును అటునిటుతిప్పి చూచుటకును బాగుగానుండును. ప్లాటినము బంగారమునకంటె విలువయైనది. సాధారణముగ ప్లాటినమును ప్లాటినముఅని పోల్చుకొనుట చాలకష్టము. వెంట్లవెండట అస్ట్రేలియాలో నికలును బంగారమును మిశ్రమముచేసి ప్లాటినమువంటిలోహము తయారుచేయుచుండెడివారు. కాని అదిచాల కఠినమయినదిగను తెలివిగలపనివాడు కంటితో చూచినంతనే ప్లాటినమునకును దీనికిని గల భేదమును కనిపెట్ట గలిగినట్లుగనుండెను. అందుచేత అట్టికఠినలోహములను గీటుపెట్టి పరీక్షించవలయుననిన గీటురాయి చాలకఠినముగ నుండినసేగాని తగినంత మచ్చుగీటునివ్వదు. గీటురాళ్లు విడియానుండి ప్రశస్తమయినవి వచ్చును. విడియా ఆశియా మధ్యనున్నది. కాని దళమున బలపముతో గూడ గీటురాతిని చేయించుకొనవచ్చును. ఆబలపము [అనగా కుజ్జివాండ్రు వ్రాయుపలక] యొక్కవగా రంధ్రములు గలదిగానుండరాదు. కలితీ లోహములను పరీక్షించి చెప్పవలయుననినచో గీటురాతిపైగాక యీవిధమగు ఆసిడ్డులతో పరీక్షించవచ్చును.

1

నైట్రిటుఆఫ్ పొటాసియము	2 డ్రాములు
హైడ్రోక్లోరికుఆసిడు	$\frac{1}{2}$ ఔన్సు
నైట్రికుఆసిడు	2 డ్రాములు
నీరు	2 డ్రాములు

2

నైట్రికుఆసిడు	6 డ్రాములు
నీరు	2 డ్రాములు
టేబిలుసాల్టు	2 డ్రాములు

ఇవి ముందు చూర్ణముచేయవలెను. వేరువేరుగానుంచియే చూర్ణముచేయవలెను. అన్నియు వరుసవాయిని నీటిలో కలుపవలెను. అట్లుతయారైన ద్రావకము చిన్నబుడ్లలోనుంచవలెను. ఏలోహము పరీక్షించవలయునో ఆలోహముపై ఒక్కచుక్క ద్రావకమునుమాత్రము వేయవలెను. అప్పటికిని యేవిధమగు మార్పు కనబడక యున్నచో లోహము మంచిదికాదనియు విలువలేనిదనియు చెప్పవచ్చును."

జలముయొక్క విలువ—

'గుడ్‌హెల్తు' అను పత్రికలో పైవిషయమును గూర్చి యిట్లు వ్రాయబడియున్నది:—

"జలము కోపతాపముల నణచుటకు దివ్యమైనది. లేచీలేవడముతోడనే ఒకటిరెండు గ్లాసుల శుభ్ర జలమును పానము చేయుచో పేగులు క్షాళితములై కాలవిరోచనమగుటకు వీలుకలుగును. పడుకనుండి లేచినతోడను, భోజనకాలములకు మధ్యను, పరుండబోవునపుడును వినియమయుగా జలపానము చేయుటకు యుక్తసమయములు. చర్మముమీది మురికిని పాఱద్రోలుటకు నీటికంటె ఉత్తమమైన వస్తువు మఱియొకటి లేదు. కాలనియమము ననుసరించి చేయు శీతలజలస్నానము ఆరోగ్యకరమైనది. కాని బలహీనులకది కొంత చెఱుపుచేయును. కావున అట్టివారు గోరువెచ్చనినీటి నుపయోగించుట శ్రేస్సయగు మతము. రోగమును పాఱద్రోలుటకును ఉన్న ఆరోగ్యమును నిలుపుకొనుటకును నీరు మానవునకు అత్యంతోపకారి."

ఉన్నిబట్టల మఱకలు పోగొట్టుట.---

జూనుమాసపు 'ఇండస్ట్రీ' పత్రికలో వివరింపబడిన దిగువవిషయము గృహశౌచవ్యగ్రహృదయలగు స్త్రీలకు లాభకారిగా నుండగలదు—

"ఉన్నిబట్టలమీద ఏర్పడు మఱకలు పోగొట్టు మార్గములను తెలిసికొనుటకు గాను మున్ముందు మఱకలు ఏకారణమున ఏర్పడినవో గుర్తెఱుంగవలయును. వెన్న, నూని మొదలగు వానివలన గలిగిన మఱకలను తొలగించుటకు మఱకలుగల ఉన్నిబట్టను బల్లమీద పఱచి సాంబ్రాణినీటిలో ముంచిన తెల్ల గుడ్డతో పలుసారులు రుద్దవలయును. సారాయి, కాఫీ, తేనీరు వీనివలన గలుగు మఱకలు నీటితో తడిపి పిమ్మట మెధిలేటెడ్డుస్పిరిటు, సోపు వీనితో రుద్దిన మాసిపోవును."

వంగరాష్ట్రమున స్త్రీవిద్య.---

జూలైమాసపు 'మోడరను రెవ్యూ' పత్రిక ఇట్లు ప్రచురించుచున్నది.---

"వంగరాష్ట్రమున బాలికలకును స్త్రీలకును విద్యావసతులుచాలి నన్నిలేవు. ధనసంపదయందును జనసమ్మర్దము నందును చాల వెనుకబడియున్న జిల్లాలయందు కూడ బాలురకై పెక్కు ఉన్నత పాఠశాలలు ఏర్పడియుండగా బాలికలకై ఒక్కఉన్నతపాఠశాలకూడ లేని జిల్లాలు పెక్కులున్నవి. ప్రతి జిల్లాయందును కనీసము ఒక్కఉన్నత పాఠశాల—సకల విద్యా సౌకర్యములు గలది—గవర్నమెంటు వారిచే బాలికలకొఱకు నిర్వహింపబడవలసిన అవసరము అనంతముగా నున్నది."

ఇట్టి అవసరము ఆంధ్రమండలములందు కూడనున్నది. దానిని దీర్చికొన మన వారు ప్రయత్నింపకుండుట శోచనీయము.

హైందవ స్త్రీలు:—

పై విషయమును గూర్చి ప్రొఫెసరు కార్వేగారు లివర్పూలునందు ఇట్లుపన్యసించియున్నారు.—

"భారతదేశము మేల్కాంచెను. భావిదశ మిక్కిలి యభివృద్ధికరముగ నుండుననుటకు సందియము లేదు. రాబోవుసంతతి వారిలో నమితముగు అభివృద్ధి కానవగును. సాంఘిక, పారిశ్రామిక, రాజకీయ, విద్యావిషయములందు భారతదేశ మభివృద్ధి గాంచుచున్నది. నలువది ఏండ్లక్రితము వితంతువివాహమునకు హిందువులలో నగ్రవర్ణములవారు సమ్మతించియుండలేదు. 11 లేక 12 ఏండ్ల బాలిక విధవరాలైనచో తన జీవితము నంతయును వితంతువుగనే గడుపవలెనని చెప్పుట మిక్కిలి యన్యాయము. నేను 36 ఏండ్ల క్రిందట దృష్టాంతమును జూపుటకే యొక వితంతువును వివాహమాడితిని. నేను చాలమంది వితంతువులను ఉపాధ్యాయులుగను, దాదులుగను తరిబీతునొందు స్త్రీలకనికొక పాఠశాలగు స్థాపించితిని. 1450 మంది బాలికలు స్త్రీసంఘము వారి యాదరణమున విద్య నభ్యసించుచున్నారు. స్త్రీలకు ఇంకను అనేకమైన హైస్కూళ్లు స్థాపింపబడవలెను. ప్రతిరాష్ట్రమునను స్త్రీలకొక విశ్వవిద్యాలయ మేర్పరుపబడవలెను.

స్వర్గీయ సరసీబాల.—

ఆషాఢ మాసపు "ప్రవాసి" (వంగమాస పత్రిక) ఇట్లువ్రాయుచున్నది—

"ప్రవాసీపత్రికకు సుప్రసిద్ధమైన లేఖకురాలుగా నుండిన శ్రీమతి సరసీబాల ఇహలోకమును వీడిన విషాదవృత్తాంతము పాఠకవర్గమునకు తెలుపవలసి వచ్చినందులకు చింతిలుచున్నాము. సుమారు ఏడాదిగా ఆమె రోగపీడితరాలై యుండుచు తన 43-వ యేట పరమపదించినది. ఆమెయొక్క ఈ అకాలమరణము వంగభాషలో బాలసాహిత్యసృష్టికి విశేషమైన లోటు కలిగించినదనుటలో సందేహము లేదు. మహిళాలేఖకురాండ్రలో ఈమె యొక్కతియే అగ్రస్థానము వహించినది. పిన్నవయస్సుననే ఆమె తన ప్రథమగ్రంథమైన 'పుష్పహారము'ను ప్రకటించినది. ఆమె బహుగ్రంథములను పరిశోధించినది; అనేక ఉపన్యాసము లిచ్చినది; కథాసాహిత్యమునకు ఒక విశిష్టస్థానమును గొనితెచ్చినది. 'ప్రబాల' అను శీర్షికగల ఆమెయొక్క ఉపన్యాసములు గతవత్సరపు ప్రవాసీపత్రికలో ప్రకటింపబడి యుండుట పాఠకులకు తెల్లమే. ఈమె యొక్కతియే వంగమహిళాలోకమున అత్యంత తేజస్వినియై యుండెడిది. స్త్రీలకు పురుషులతోటి సమానమైన అధికారగౌరవములు ఉండవలయునని ఆజన్మాంతము తీవ్రకృషిసల్పెడిది. ఆమెయొక్క స్వదేశప్రేమయు స్వజాతివాత్సల్యమును మన దేశములో ప్రతిస్త్రీయు అనుకరింపదగియున్నవి. వ్యక్తిగతజీవనములో ఆమె యొక్కతియే ఆదర్శనుగృహిణియై యుండినది. ఆమెయొక్క స్వర్గగతాత్మకు సద్గతిని కోరుచు ఆమె వియుక్తులై శోకసంతప్తులైయున్న ఆమె స్వామికిని, సంతానమునకును మాఅంతరంగికసహానుభూతిని తెలుపుచున్నాము."

ఇల్లాలు-సంతానము—

పై విషయమును గూర్చి శ్రీయుత దంటు లక్ష్మీకాంతముగారు జ్యేష్ఠపూర్ణిమనాటి "ఆర్యపత్రిక"లో వ్రాసిన వ్యాసమునుండి క్రిందిభాగము లుద్ధృతములు.—

"ఒకానొక గర్భిణీ స్త్రీ పొలమునందిరుగుచుండ నొకపామామె కుడికాలి పిక్కకు పెనవేసికొనెను. ఆమె భయభ్రాంతయై కేకలుపెట్టి మూర్ఛనందెను. సమీపవర్తు లరికివచ్చి యాపామును వదలించి చంపి యామెకాపన్నివారణ మొనరించిరి. కాని యామె ప్రసవమైన వెనుక నామెశిశువు కుడి పిక్కపై పాముచుట్టు వేసినట్లు మచ్చయేర్పడియుండెను.

అంతర్వత్ని యొకతె యొంటరిగ నింటనున్న తరి నొక యెలుక యామె కుడిభుజముపైబడెను. ఆమె కడుంగడు భీతిల్లి పిదప శాంతిగనెను. ఈయెలుక రూపమామెకు గలిగిన శిశువు కుడిభుజమున మచ్చగా నేర్పడియుండెను.

స్త్రీలదేహము లతికోమలములు. శరీరములతో పాటు వారిబుద్ధియు సున్నితము. వారెప్పుడును దేహ కార్శ్యత కలిగించునంతటి కాయకష్ట మొనరించుచుండిన వారిశరీరములు మోటువారి మిగుల కోమలములు అతిసున్నితములు నగు శిశురంగకముల మెలకువతో నరసి మృదుతరములు కాని తమశరీరావయవములచే వారిని దగినటుల సంరక్షింప జాలకుందురు. యువతులదేహములు సల్లుపారియుండినంగాని శిశువులకు వలసినన్ని పాలుండుట దుర్లభము. కాయకష్టముచే పాలూరుట తరుగుపడుచుండును. శరీరము మిక్కిలి బలసికొవ్వు పేరిన వారికిని సుఖాంగులకును గర్భోత్పత్తియగుట దుర్భరము. కావున నెలంతలు వ్యాయామాంతరములుడిగి యథోచితగృహకృత్యము లొనరించుకొనుచుండుట సమంజసము. స్త్రీలు కఠినకృత్యము లొనరింపరాదని చెప్పబడినందున వారు కేవలము తినికూర్చుండవలెనని యెన్నరాదు. అటులైన కఠినములగు పనులొనరించుట వలన కంటె నధికముగ చెరుపు కలుగును. కాన గర్భిణులెపుడు గృహకృత్యములొనరించుకొనుచుంట మానరాదు. పనిలేక తిని కూర్చుండవలసిన భాగ్యవంతులు సుఖప్రసవమందజాలరు. ఇంటిపనులొనరించుకొను సామాన్య కుటుంబినిలు సుఖప్రసవలగుట తరుచుగ సంభవించుచుండును."

కీ. శే. సువ్వ వరహాలమ్మగారు.—

జూలై మాసము ౧-వ తేదీనాటి "హిందూసంస్కారి" పత్రిక ఇట్లు లిఖించు చున్నది —

"ఆంధ్రదేశమున కళావంతులలో సిరిసంపత్తులందు పేరెన్నిక గన్నవారిలో నొకరగు శ్రీయుత దువ్వ రాజగోపాలముగారి ద్వితీయపుత్రిక. సిరికిందావలమైన కుటుంబమున జనించినను ఈమె నిరాడంబరజీవియై తన దాతృత్వముచే తన కుటుంబమునకు వెనలేని గౌరవమును సంపాదించినది. ఈమె తన సంఘీయులలోనే గాక తదితర సంఘీయులలోకూడ బీదవిద్యార్థులకు సహాయము జేయుటయేగాక బీదల కన్యలకు వివాహ కార్యములందు గూడ తగు సహాయ మొనరించి తనధర్మగుణసంపత్తిని వెల్లడించినది. ఈవిధముగ పెక్కుండ్రు అనేకవిధముల ఈమెవలన సహాయమును పొందినవారు గలరు. ఈమెకు సంఘసంస్కరణమన్న గాఢాభిమానముగలదు. తాను స్వయముగ చేయు గుప్తదానము లనేకములుండ తమతల్లిగారి పేర ఆంధ్రదేశకళావం

తుల బీద విద్యార్థుల సహాయార్థమై నెలకొల్పబడిన "కళావంతుల విద్యాసంఘము" నకు (గుంటూరు) రు 500 ల శాశ్వతవిరాళము నొసంగియుండినదని తెలియుచున్నది. ఈమె హఠాత్తుగ ది 29-5-29 వ తేదీని యకాలమరణమునకు గురియై వృద్ధురాలగు తన తల్లిని, కుమార్తెలను, మనుమలు, మనుమరాండ్రతో గూడిన తన కుటుంబమునే గాక సంఘీయులలో గూడ కడువిచారమును కలిగించినది."

వదాన్యత ఎఱింగిన శ్రీమంతురాలు శ్రీ। శ్రీ। వరహాలమ్మగారి యాత్మకు పరమేశ్వరుఁడు శాంతినిచ్చుగాక!

శారదలేఖలోని అభిప్రాయము సరికాదు—

గతమాసము గృహలక్ష్మి లోని శారదలేఖ స్త్రీలనాటకరంగప్రవేశము పనికిరాదని అభిప్రాయము తెల్పినది. ఆయభిప్రాయము సరికాదని 'సాధన' పత్రికలో ఏత్పత్రికాసంపాదకులిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"స్త్రీలు ఆపరేషనులయందు డాక్టరుగారికి చేయిచూపించినట్లు నాటకసభామధ్యమున మెలగినచో నాటకకళ అధ్వాన్నమై పోవునని శారదఅభిప్రాయము. కాని నాటకములో స్త్రీపురుషులు అంతఃపురములోవలె వర్తించవలెనా? సంస్కృతనాటకము లెన్నియో యున్నవి. కాని అందులో గనుపరుపబడిన ప్రేమప్రదర్శనమునకు నియమము నిర్బంధములు గలవు. సభలో గనుపరుపరాని భావము నాటకములోనే కనుపడదు. కాని ఇటీవల ఆంధ్రనాటకములలో నాయికానాయకులు సిగ్గువిడియము లేక వర్తించు నాచార మేర్పడినది. దమయంతివంటి పతివ్రత వీరసేనుని ఎదుటబడినప్పుడు వారియువుర నాటకరంగమంతయు చిందులు ద్రొక్కుట నాగరకుల మనమున కసహ్యము గల్గింపకపోదు. అయినను ఆరంగమున దుమ్ము రేగువరకు వారెగురులాడిన గాని ప్రేక్షకులకు ఆనందము లేదు. ఆకిరాతరాజు దమయంతితో తనమోహమును వెలిబుచ్చు సందర్భమున నన్నయభట్టు భారతములో 'నిజహృదయంబెఱింగించె'నని మాత్రము వ్రాసిముగించెను. ప్రబంధకవులయినచో నాయిక అంగాంగములను ఆకిరాతునిచే వర్ణింపజేసియుందురు. జనుల అభిరుచి విద్యావంతులెట్లు త్రిప్పిన నట్టుపోవుచుండును. వారిలో మంచిరుచి నుదయింపజేయుట విద్యావంతుల ధర్మము. కావున స్త్రీ నాటకరంగమును ప్రవేశించినప్పుడు పురుషుడు స్త్రీవేషమును వేసికొని ఎగురులాడినట్లు ఎగురుటకు వీలులేకపోవునని శారదమ్మగారు దుఃఖించుటలో నర్థములేదు. ఆంగికాభినయముకంటె మాటలచే ఎక్కువభావము వెలిబుచ్చుటలోనే ఎక్కువ నేర్పుగలదు. అది నాగరకపద్ధతికూడ.

మన మింటిలోనైన వ్యవహరించునప్పుడు పురుషులే అందరున్నప్పుడుకంటె స్త్రీలున్నప్పుడు నాగరకముగా భాషించెదము. పాశ్చాత్యసంఘములలో స్త్రీపురుషులు భేదములేక కలసివ్యవహరింతురు గనుకనే వారి సంభాషణలు మనభాషకంటె నాగరకముగానుండును. స్త్రీలున్నప్పుడు మనము భావములను విశ్వం

ఖలముగా వెలువడనీయము. దానికొక నిర్బంధమేర్పడును. నాటకరంగములో కూడ పురుషులే నాయికా నాయక పాత్రముల ధరించుటబట్టి వారి ప్రేమోదంతములు ఎంతరసాభాసముగనైన చెల్లిపోవుచున్నవి. నాటకకర్తలుగూడ అందుకు తగినట్లె సీనులను కల్పించుచున్నారు. విషాధసారంగధరలోని చిత్రాంగిపాత్రము పురుషవేషధారి కర్హమైన రీతిగనే చిత్రింపబడినట్లున్నది. స్త్రీయే చిత్రాంగివేషము వేయవలసియున్నట్లయిన మొదల నాటకకర్త ఆరీతిగా ఆరంగమును వ్రాసియుండును. కావున స్త్రీలు నాటకరంగము ప్రవేశించుటతో నాగరకనాటకము ఉత్పత్తియై ఇప్పుడు ప్రేక్షకులకలవడిన చెడ్డరుచి అంతరించును. నాటకములోని రాముడు రాముడని కానీ సీత సీతయని కానీ వారనుకొనుటలేదు. ప్రేక్షకులును తలచుటలేదు. కావున స్త్రీవేషధారి పురుషుడైనమాత్రమున వచ్చిన చిక్కేమియని శారదఅభిప్రాయము. అయినప్పుడు పసిపిల్లలతోనైన నాటకమాడించ వచ్చునే. వయసువచ్చిన పురుషులేల వేషము వేయవలెను. పురుషులు పురుషవేషములోడనే స్త్రీపాత్రవలె ప్రవర్తింపవచ్చునే. చీరయేల కట్టుకోవలెను? కురూపులయినను వేషధారులుగా నుండవచ్చునే. అందమైనవారేల? పురుషుడు వేషము వేసినను చీరరవిక కట్టుకొనుటలో నాటక ప్రయోజనము కలదేని, స్త్రీలే స్త్రీవేషము వేయుటలో ఎక్కువ ప్రయోజనమేల లేకపోవును?”

హిందూదేశమున స్త్రీయుద్యమము:—

జూలై మాసపు ‘భారతధర్మ’ పత్రికలో శ్రీమతి రామారావు సతి లండను నగరమున ఇచ్చిన ‘హిందూదేశమున స్త్రీయుద్యమము’ అను విషయికమగు ఉపన్యాస సారసంగ్రహమిట్లు పొందుబఱుపబడియున్నది.—

హిందూదేశమున స్త్రీల యుద్యమము త్రివిధములుగానున్నది; రాజకీయము, సాంఘికము; విద్యావిషయికము. రాజకీయగా పరికించితిమేని హిందూదేశమున స్త్రీలయుద్యమము హుటాహుటి నడలతో పోవుచున్నదనవచ్చును. విశేష పరిశ్రమ చుక్కయు లేకయే వారికి ఓటింగు అధికారము వచ్చినది. కాని అదిసద్వినియోగము చేయుటకు వారిలో విశేషప్రచారము కావలసియున్నది. సాంఘిక విషయములలోకూడ హిందూదేశమున స్త్రీయుద్యమము ప్రోత్సాహకరముగనే యున్నది. శారదాగారి బాల్యవివాహముల బిల్లు స్త్రీజనామోదమును బడసినది. విద్యావిషయములలో మొన్న పాట్నానగరమున కూడిన స్త్రీవిద్యా మహాసభ ప్రశంసనీయమగు పనిచేసియున్నది. మేము అట్లు సర్వప్రయత్నము లొనర్చి అభివృద్ధికి వచ్చుచుండగా కండ్లుండియు చూడనొల్లని విజాతీయులు కొందఱు మాదేశమునుగూర్చి అబద్ధపు వ్రాతలు వ్రాయుచు అర్థములేని విమర్శనములు గావించుచుండుట మాకు మిక్కిలి సంతాపకరముగానున్నది.”



కొబ్బరి మొక్కలో యేనుగుతల పుట్టుట.—

పుదుచ్చేరిలో రూఢియానను వెంకటాచలపిళ్ల వీధిలోనున్న మశీదుకు వెనుకనున్న కొబ్బరితోటలో 4–5 అడుగులు యెత్తుగల కొబ్బరిమొక్క మ్రానులోనుండి ఒక ఏనుగుతల పుట్టినది. తలయును మొండెమును గోధుమరంగు (బ్రౌను), కళ్లు ఆకుపసరురంగును కలిగియున్నవి. దానికి రెండుదంతములు గూడ నున్నవి. అవి నిజమైన యేనుగకుండు దంతములవలెను చాల గట్టిగానే యున్నవి. నిజమైన యేనుగు తలకును కొబ్బరిమొక్కలోనుండి పుట్టిన యీ యేనుగు తలకును యెట్టి భేదమును లేదు. దానికి ప్రాణముమాత్రము లేదు. చాలమంది వచ్చి చూచిపోవుచున్నారు.

బాలిక మేనిపై పులిచాఱలు.—

తిరువళ్లదగ్గర వుండే కనియూరునుండి ఒక చిత్రమైన గాథ వినవచ్చుచున్నది. 12 సంవత్సరముల క్రిస్తు బాలిక ఒడలిపై పులిచారలున్ను, వంటినిండా బొచ్చును పెరిగియున్నది. ఈ బాలికయొక్క చేష్టలు కూడ వ్యాఘ్రమునకువలె పెంపొందినవి. చుట్టు ప్రక్కలనుండి ఈ విచిత్రబాలికను చూచుటకై ప్రజ లరుదెంచుచున్నారు.

మణికాంతిగల జలచరము.—

సింధుదేశమందలి హైదరాబాదు సమీపమున సింధునదిలో కొన్నిదినములనుండియు రాత్రివేళలందు లైట్‌హౌసులలోని సెర్చిలైటువంటి కాంతియొకటి ప్రజల కన్నులను మిరుమిట్లు గొలుపుచున్నది. ఇందులకు హేతువేమని జాగ్రత్తగా పరిశీలింపగా నీటిపైన ఒకవిధమైన జలచరము తేలి కనబడుచున్నది. అది చూచుటకు చేపవంటి ఆకృతిగలదిగానున్నది. దానితలపైనుండి ఈకాంతి బయలుదేరుచున్నది. కొన్ని చేపలయందు భాస్వర ముండుననియు అందువలన ప్రకాశించుచున్నదని కొందరును ఇది చేపవలె నున్నదే కాని చేపకాదనియు ఒక మహాసర్పమనియు సర్పముల తలలో నుండునవి ప్రసిద్ధిగల మణికాంతియని కొందఱును తలంచుచున్నారు. ఈజలచరము ప్రశాంతసమయములందే కనబడును. జనకోలాహల మధికమైనప్పుడు నీటిలోనికి పోవుచున్నది.

ఫోన్ ఫోటోయంత్రము—

నేటి నవనాగరిక కాలమునందు అనేకములైన ఊహాతీతవిచిత్రములు మనుష్యసౌకర్యార్థము కల్పింపబడుచున్నవి. వానిలో ఈఫోన్ ఫోటోయంత్ర మొకటి. దీనికికూడ ఒకస్థలమునుండి వేరొకస్థలమునకు టెలిగ్రాంతీగలవలెనే ఏర్పాటు కల్గియుండును. దూరదేశమందున్న బంధుమిత్రాదులతో వెంటనే మాట్లాడుచు వారిని కన్నులతో సదాచూచుటకొరకై ఈయంత్రము తయారైనది. ఒక విశాలమైన గదిలో గదియంతయు ఆక్రమించు పెద్దగొట్టముండును. మనము ఆగొట్టములో నిలువబడినతోడనే మన కన్నుల కొక గొట్టమును మాతికొక గొట్టమును తగిలింతురు. మనము చూడదలచిన స్థలమునందని మనుష్యులు కండ్లకు కాన్పింతురు. వారి మాటలు చెవులకు వినబడును. మనము తిరిగి ప్రత్యుత్తరము చెప్పవచ్చును ప్రస్తుత మిదియింకను నూతనముగా నున్నను క్రమముగా ప్రపంచమంతటను వ్యాపింపగలదు.

నక్షత్రలోకము.——

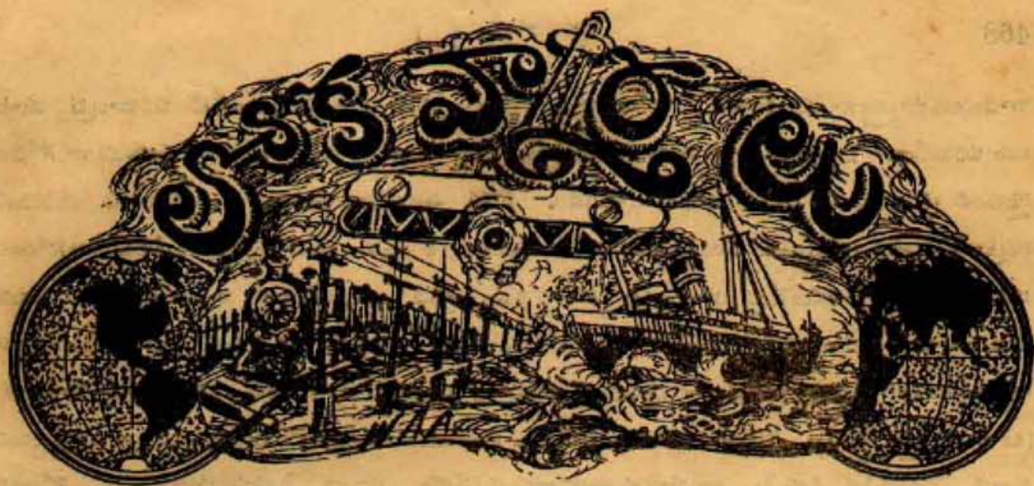
కాలిఫోర్నియాలోని లిల్ నక్షత్రదర్శనశాలలోని నక్షత్రశాస్త్రజ్ఞులు, కొన్ని నూతన యంత్రోపకరణముల సహాయమున నీ విశ్వములో నక్షత్రలోకము లాక్రమించుకొని యున్న భాగముయొక్క వైశాల్యము 1920000 కోట్ల మైళ్ళున్నదని లెక్కవేసిరి. ఈ నక్షత్రలోకము లన్నియు పలుచని జేబుగడియారమువలె నున్నవి. ఇప్పుడు [మిల్కీవే] ఆకాశగంగ యనునది ఈ గడియారపు రూపమునకు చుట్టును నున్నది. సూర్యుడు, భూమి మున్నగు గ్రహములు డయల్ యొక్క మధ్యభాగమునను న్నవి. దీనియొక్క (డయామీటరు) వ్యాసము 10 కోట్ల కోట్లు మైళ్ళున్నదనియు నాపైన శూన్యమనియు వీరు లెక్కవేసి చెప్పుచున్నారు.

జపానీయులు పాములను తినుట.——

జపానులో కప్పలు, పాములు, తాబేళ్ళు ఆహారపదార్థములుగా నుపయోగపడుచున్నవి. వీనికొరకు టోకియో నగరములో ప్రత్యేకముగ రెస్టారెంటులున్నవి. పాములను తినినచో నరములకు మంచి పటుత్వము గలుగునట. ఈ రెస్టారెంటులలో గాజుకేసులందు బ్రతికియున్న రకరకముల పాములను ప్రదర్శనార్థమై యుంచెదరు. పాముతోలుతో పులుసు కాచెదరు. పాములు మంచి బలకరమయిన ఆరోగ్యకరమగున ఆహారమని వారితలంపు. ఆదేశములో వందలకొలది జనులు పాములు పట్టుకొనుటయే పనిగా జీవించుచుందురు. టోకియోలోని గింజా రెస్టారెంటులో పాముఫలహార మొక్కంటికి 4౦ ఎన్నునాణెముల ఖరీదు గూడ గలదట.

నాగరిక దేశములందు కూడనుంత్రిక త్తెలు.——

ఇంగ్లాండులోను, ఫ్రాన్సులోను గూడ నిప్పటికిని మంత్రికత్తె (విచస్) లున్నారట. వారికొక విధమైన గ్రంథజాల ముండును. మోటారుకార్లు పల్లెటూళ్లు ప్రవేశించినను వాటి నేమాత్రమును శ్రోత్రవలో పెట్టలేక పోయెను. ఇంగ్లాండు ఫ్రాన్సులలోని కొన్ని రాష్ట్రములందు మంత్రికత్తెలున్నారని లండనులోని యూనివర్సిటీ కాలేజిలో ప్రొఫెసరుగానున్న యొక స్త్రీ తెల్పెను.



శీలవతి:—

రాజమహేంద్రవరములో నొక చౌదరి 750 రూపాయల నోట్లున్న తనమనీపర్సును పారవేసికొనెను. అది నిఱుపేదరాలగు నొక నిమ్నజాతి కాంతకు దొరకెను. 'అర్థంబుఁ బొడగన్న బ్రహ్మకైన పుట్టు రిమ్మతెగులు' అనువచనము చిరకాలమునుండి లేఖ్యారూఢమైయున్నదే. కాని ఈమాదిగ స్త్రీ శీలవల్లలన యగుటచే నట్టుపలబ్ధమైన అర్థమునకై లోభమూనలేదు. మనీపర్సు వెదకుకొనుచున్న చౌదరి చెంతకు గొనిపోయి ఆమె దానిని వాని చేతులలో పెట్టెను. చౌదరి ఆమెన్యాయశీలమునకు అప్రతిభుడై ఆమెకు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా కొంత బహుమాన మీయబోయెను. కెక్కాడినంగాని డొక్కాడని నిఱుపేదరాలయ్యు నామె విశేషబహుమానమును స్వీకరింపనొల్లక రోజుకూలి క్రింద రెండు మూడు అణాలను మాత్రము పుచ్చుకొనెను. 'ఆశాపాశము దాఁగడున్నదుపై' మనుజాలను వేధించు ఈ మాయకలికాలమున నిట్టి నిర్మమమురాలుగల్గుట నిజముగా ఆశ్చర్యకరమైన విషయము.

పతివ్రతా మహాత్మ్యము.

కలకత్తాకు 203 మైళ్ల దూరమున ఆద్రా, గోమో లయినుమీద బెంగాలు నాగపూరు రయిలువేలో "తలగరియా" (Talgaria) అను క్రొత్తరైయిలు స్టేషనును కట్టుచుండగా ఆప్లాటుఫారముపైని యెల్లప్పుడు తెలితిగానుండు ఒక గోయి దృశ్యమైయుండును. ఈగోయి ఒకానొక హిందూపతివ్రతా రత్నమురొక్క చిహ్నముగా నిర్ధారణ చేయబడినది. చాలాకాలము క్రితము ఆయమ తన భర్త మరణాంతరము పూర్వాచారముల ననుసరించి సహగమనము గావించినస్థలము. ఇటీవల తలగరియా రయిలు స్టేషనును కట్టుచుండగా సహగమనము గావించిన స్థలములో ఏర్పడిన గోయి కూలివాండ్లచే పూడ్పింపవలసి వచ్చినది. ఆమరునటిదినముదయమున చూడగా పూర్తిగా మట్టితో నింపబడిన గోయి యథాప్రకారముగా నుండెను. గోయిని కూలివాండ్రచే పూడ్పించిన కంట్రాక్టరు జ్వరపీడితుడవుటయేగాక గోయి పూడ్చిన కూలి

వాడు అకస్మాత్తుగా మరణించెను. మరియుసుపురు కూలివాండ్లీవింత నెరిగియు తమతోటి పనివాండ్ర మాటలను పరకుచేయక ఆస్థలావరణలో వంటచేసి పిమ్మట స్టేషను బిల్లింగు గోడలనెక్కి పనిచేయుచుండగా గోడలపైనుంచి క్రిందపడి బలమైనగాయముల వాతబడిరి. పిదప ఈవిపరీతమంతయు, కండ్లారజూచి మరియొక కంట్రాక్టరు తన అభీష్టంబు యింజనీయరుగారి అనుమతిని కొందరు మహమ్మదీయకూలీలను అగోయిని మట్టితో పూడ్చ ప్రేరేపణచేయ యాకంట్రాక్టరుగారి కన్ను గ్రుడ్డి అగుటయేగాక ఇంజనీయరుగారు ఓవరుసీయరుగారును ప్రమాదకరమైన జబ్బుచే పీడింపబడుచున్నారు. పాపము మరియొక పెద్ద ఆఫీసరుగారు ఆప్రాంతములో నిర్లక్ష్యభావములో నిలుచుండి పిదప తన మోటారు ట్రాలీ నెక్కి పోవుచుండ మోటారు ట్రాలీ బోల్తాకొట్టినట్లు తెలియవచ్చినది. ఈవింత అంతయు ఆపతివ్రతామతల్లియొక్క మహాత్మ్యమని రుజావు చేయబడిన పిమ్మట ఆసహగమనావరణస్థలమంతయు పూజార్హనీయస్థలముగా నెంచి గోయిని పూడ్చ నరుల ప్రయత్నించక ఆసమీప గ్రామవాసులచే నొక పుణ్యస్థలముగా నెంచబడి పూజలు గావింపబడుచున్నవి.

పూర్వజన్మస్మృతి.—

ధరుకాబాదు జిల్లాలోని షాదినగరమున గంగవిష్ణు అను బ్రాహ్మణపండితుడు జీవించుచున్నాడు. అతనికి ఏడుసంవత్సరముల వయస్సుగల కూతురు ఉన్నది. ఆమె పేరు రాంకాళి. ఆమెకు పూర్వజన్మస్మృతి అగ్గలముగా గలదు. మూడేండ్ల ప్రాయమునుండియు ఆమె తన తండ్రియగు గంగవిష్ణువుతో అప్పుడప్పుడు ఇట్లు చెప్పుచుండెడిది. "నేను క్రిందటిజన్మమున మార్గ్లబాగులో నివసించు చుంటిని. నాకు ముగ్గురుకొడుకులు గలరు. అందు మొదటివానిపేరు షియారాము, రెండవవానిపేరు రామస్వరూపు, మూడవపుత్రుడు పుట్టిన కొద్దిదినములకే నేను మరణించితిని. ఇప్పుడొకసారిపోయి వారినిచూచిరావలయునని నాకు నిండుకోరికగా ఉన్నది." ఈమాటలు గంగవిష్ణువునకు ఆశ్చర్యమును పుట్టించెను. మార్గ్లబాగునకు పోవ తన కూతురు రాంకాళిచేయు ప్రయత్నములను అరికట్టుటకు పండితుడు పడరానిపాట్లు పడెను. కాని అవి అన్నియు చెవిటికి సెంకూదినట్లయ్యెను. మార్గ్లబాగునకు పోవక మాననని రాంకాళి రాకాసిపట్టుపట్టెను. చేయునది లేకతండ్రి అప్పుడామెను బండియెక్కించిమార్గ్లబాగునకు కొంపోయెను. గ్రామమున ప్రవేశించిన పిమ్మట రాంకాళి రెండుఇండ్లను తండ్రికి జూపి అవి తన పూర్వజన్మనివాసగృహములని వచించెను. అందులో నొక గృహమున ప్రవేశించి ఇద్దరు మనుష్యులనుచూచి వారు తన కుమారులని గుర్తుపట్టెను. అవింతచూచి ఆఊరిజనులచ్చట మూగి ఆ చిన్నదానిని కొన్ని ప్రశ్నములు వైచిరి. వాని కన్నిటికి ఆ చిన్నది తృప్తికరములగు సమాధానము లిచ్చినది. ఆమెకు గలిగియున్న పూర్వజన్మస్మృతికి వారందఱును ఆశ్చర్యచకితులయిపోయిరి. గంగవిష్ణువు కొంతసేపైన తరువాత రాంకాళిని తన ఊరగు షాదినగరమునకు ప్రయాణముచేసెను. తన్ను తన బిడ్డలనుండి విడదీసికొని పోవుచున్నందులకు కంటికి మంటికి ఏకధారగ ఏడువదొడగెను. ఎట్లో బలవంతమాఘస్నానమట్లు రాంకాళిని గంగవిష్ణువు తన ఇంటికి చేర్చెను. ఇది పుక్కిటిపురాణమువలె నున్నది. కాని సత్యచరిత్రమని టైమ్సు ఆఫ్ ఇండియా పత్రికలో నొక విలేఖరి స్వయముగాచూచివచ్చి వ్రాసియున్నాడు.

వనితాలోకము

వినోదినీ రామనుభాయి నీలకంఠ, బి. ఏ.

ఈమె గుజరాతీవిదుషీమణియగు విద్యారామభాయి నీలకంఠగారి పుత్రిక. మాతృభాషాసారస్వతములందు పాండిత్యము వడసి వినోదిని తల్లికితగిన కుమార్తె యనిపించుకొనుచున్నది. చిన్నికథల సంపుటమగు 'రసద్వార్' అనుగుజరాతీగ్రంథమును ఈమె రచియించినది. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోని మిచిగాను విశ్వవిద్యాలయమువారు ఇటీవల ఈమెకు సంఘతత్త్వవిద్య, సాధారణవిద్య గఱచుటకు ఉపకార వేతన మొసగినారు.

మిస్ మందాకినీ పండిత :—

ఈమె గుజరాతు కాలేజీలో ఉపాధ్యాయిని. ఎం.ఏ. క్లాసులో కృతార్థతనొందినది. గుజరాతీకాలేజీ ప్రిన్సిపాలు షింక్లేషి.రాసుగారి యొక్క అహంకారమువలన ఎసరేగిన విద్యార్థుల సమ్మెకట్టులో నీమె పాల్గొని విద్యార్థులకే విజయమును తెచ్చినది. ఇది ఈమె ఉచితజ్ఞతకు నిదర్శనము. తన ఉద్యోగమునకు ఉద్వాసన చెప్పబడునను భయముకూడ నీమెను ఆప్రయత్నమునుండి తొలగింప లేకపోయెను. ఇది ఈమె ధైర్యగరిమకు తార్కాణము.

మిస్ యమునా దేశాయి :—

ఈమె యొకవైద్యురాలు. మీరటు కుట్రకేసులో నొకముద్దాయియును, 'స్పార్కు' పత్రిక సంపాదకుడును అయిన యం. జి. దేశాయిగారి భార్య. ఈమె బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయములో ఎం. బి. బి. యస్. డిగ్రీని పొంది ప్రసవచికిత్సలో ఉన్నతజ్ఞానమును బడయుటకు ఇంగ్లండునకు పోయి అచ్చట ఎడింబరో విశ్వవిద్యాలయమునందు చదివి యల్. ఆర్. సి. పి. పరీక్ష నిచ్చినది. బొంబాయిలోని స్త్రీవైద్యురాండ్రలో నీమె సుప్రసిద్ధురాలు. తన భర్త మీరటుకుట్రకేసులో పట్టుకొనబడిన పిదప ఆయన ప్రారంభించిన యుద్యమము యొక్క కార్యభారము నీమె వహించినది.

శ్రీమతి తుంపూడి ఇందిరాభగవతి :—

వైశ్యబాలిక. ఈసంవత్సరము జరిగిన స్కూలుఫైనలు పరీక్షయందు ఉత్తీర్ణురాలైనది. హైకోర్టు అడ్వకేటగు వి. చలమయ్య శ్రేష్ఠిగారు బి. యె., బి. యల్ ఈమెజనకులు. పెద్దాపురము డిప్యూటీ కలెక్టరుగానున్న శ్రీయుత తుంపూడి భగవంతంగుప్తగారి తృతీయపుత్రులగు రంగనాథభగవతుగారు ఈమెపతి.



శ్రీమతి తుంపూడి ఇందిరాభగవతిగారు.

శాంతానాసిఖారు, బి. యె.—

బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయపు పట్టభద్రురాలు. కన్యావితంతువగు నీమె నిరుడు తిరిగి వివాహము చేసికొన్నది. ఈమె చక్కని కథారచయిత్రి. మహారాష్ట్ర భాషలో గ్రంథములు వెలువరించు మహిళావిజయ గ్రంథమాలలో నీమె 'లగ్నాచాబజారు' అనునవల ప్రచురించియున్నది. వసంతమహారథి అనువారిచే సంపాదితమగు 'గృహలక్ష్మి'యను మహారాష్ట్రమహిళావిషయకమగు మాసపత్రికకు ఈమె తఱుచు వ్యాసములు వ్రాయుచుండును.

డాక్టరు ఇందుమతి సేనుజితు.—

ఈమె ఈ సంవత్సరము బొంబాయిలోని గ్రాంటు వైద్యకళాశాలలో ఎం. బి. బి. యస్. పరీక్షలో నెగ్గినది. లాహోరునగరమందలి సివిలు ఆసుపత్రిలో నీమె ప్రస్తుతము ఉద్యోగమున కుదిరినది.

శ్యామకుమారి నెహూ్రకన్య.—

సర్ తేజ్ బహద్దరు సప్రూవారివద్ద తరిబీతు పూర్తిచేసిన శ్యామకుమారి నెహ్రూకన్య అలహాబాదు హైకోర్టులో న్యాయవాదవృత్తి నవలంబించి, ప్రథమమున నొకహత్యనేరమునందు ముద్దాయిపక్షమువహించి హైకోర్టులో వాదించెను. ప్రధానన్యాయమూర్తి, న్యాయమూర్తి సేనుగార్లు శ్యామకుమారి నెహ్రూవాదనను ప్రశంసించి, ముద్దాయిని విడుదలజేసిరి.

శ్రీమతి బత్తుల కామాక్షమ్మగారు.—


శ్రీమతి బత్తుల కామాక్షమ్మగారు.

రాజమహేంద్రవర వైశ్య సేవాసదనమునకు నియంత్రి. తత్పురమున నెలసినగౌతమీ గ్రంథాలయ కార్య నిర్వాహక వర్గమున నొక సభ్యురాలు. ఈసంవత్సర మీామె ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము వారి యాజమాన్య మున నిర్వహింపబడుచున్న ఉభయభాషా ప్రవీణ పరీక్షలో విజయముగాంచినది.

పద్మాబాయి సంజీవరావు బెనిగాల్, బి. యె.—

మద్రాసు రాజధానిలోని మంగళూరు ఈ విద్యా వతి జన్మస్థానము. ఈమె వారణాసి యందలి మహిళా కళాశాలలో ప్రధానాధ్యాపకురాలు. జార్జిసార్వభౌ ముని జన్మదినోత్సవబిరుదములలో ఈమెకు ఈ సం వత్సరము కెయిజరు-ఇ-హిందు బంగారు పతకము ఒసంగబడెను.

శకుంతల పరంజిపికన్య.—

ఈమె డాక్టరు ఆర్. పి. పరంజిపిగారి కుమార్తె. గణితశాస్త్రసంబంధమైన కేంబ్రిడ్జి మ్యాథమ్యాటికలు ట్రిపాసు అనెడుపట్టమును బడసిన విదుషీరత్నము. తండ్రి కూడ నీపట్టమును బడసియుండెను. ఈమె తండ్రికి తగినబిడ్డగదా!

స్నేహాలతాపాగరు.—

కొలంబియా విశ్వవిద్యాలయమున విద్యబడసినది. బరోడాయందలి స్త్రీబోధ నాభ్యసన పాఠశాలకు అధికారిణి. బరోడాపురపాలక సంఘసభ్యురాలుగా నియమింప బడినది.

కె. డి. రుక్మిణమ్మ, బి.యె.—

మైసూరు మహారాజ్ఞీ కళాశాల అధికారిణి. ప్రస్తుతమీామె మైసూరు ప్రభుత్వము వారిచే హిందువుల వారసత్వమును గూర్చి విచారణ సల్పుచున్న సంఘములో సభ్యు రాలుగ నియమింపబడినది.

సుషమాదేవి:—

కవిసార్వభౌముడగు రవీంద్రనాథటాగూరువారి మేనకోడలు. రవీంద్రనాథ టాగూరు గారితోబోయి ప్రపంచయాత్ర ముగించుకొని వచ్చినది. పోయిన తావులనెల్ల నీమె హిందూదేశ సమస్యలనుగూర్చి ఉపన్యాసము లిచ్చి యున్నది. 1927—వ సంవత్సరమున కెనడాలోని టోరంటో నగరమున జరిగిన అంతర్జాతీయవిద్యాసంస్థల విశ్వ సభలో భారతదేశమునకు ప్రతినిధిరాలుగా పోయియున్నది.

పి. కె. మాధవి అమ్మ:—

కొట్టాయమునందు ఇంతకుమున్ను జరిగియున్న శ్రీసమాజతియ్యాస్త్రీల సభాముఖమున నీమె తన అసమానగానవైదుష్యమునకు బంగారుపతకము నొందియున్నది.

మిస్. ఎడిత్ విన్‌ఫ్రెడ్ గ్రే:—

లండను నగరమునకు పోయియుండి నూతనముగ తిరిగివచ్చినది. విశాఖపట్టణము నందలి క్వీనుమేరీసెకెండరీ బాలికాబోధనాభ్యసన పాఠశాలకు ప్రధానోపాధ్యాయినిగా నియమింపబడినది.

జె. ఎ. మాన్యూలు కన్య—

మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయమువారి ఈసంవత్సరపు బియ్యేపరీక్షలో మొదటి తరగతియందు పదిహేనవరాంకున గెలిచిన విద్యావతి.

యస్. ముగసేత్ కన్య.—

మంగళూరు నివాసిని. మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయమువారి ఈసంవత్సరపు ఇంటరు పరీక్షలో పందొమ్మిదవ యామెగా జయముగొనిన బుద్ధిశాలిని.

శ్రీమతి అప్పయ్యసతి:—

పల్లతూరు నందలి మురుగప్పచెట్టియారు ఆసుపత్రిలో డాక్టరుగా పనిచేయుచున్న అప్పయ్యగారి భార్య. రాజధానీ గౌరవన్యాయాధికారిణిగా నియమింపబడినది.

డాక్టరు యస్. కె. నారాయణిఅమ్మ:—

రంగూను కార్పొరేషనువారు క్రొత్తగా ఏర్పఱచిన స్త్రీవైద్యోద్యోగినులలో నొకతె. తెల్లిచేరియందలి యొక ఉన్నతకుటుంబమునకు చెందిన నాటియాల రామనుగారి కుమార్తె.



వివాహము-విద్య.—

'వివాహోవిద్యనాశాయ' అను ఆర్యోక్తి అడుగున పడిపోయినది. దాని నిప్పుడు గమనించు వారేలేరు. బ్రహ్మచర్యాశ్రమ మవలంబించి గురుకులమున విద్యాసముపార్జనము సమాప్తినొందించుకొని సమావర్తన మొనర్చుకొని అనంతరము వివాహము చేసికొను విద్యార్థులు ఇప్పుడు భారతదేశమున స్వప్నవీథియందైనను గానరాకున్నారు. ప్రస్తుతకాలమున ఎ. బి. సి. డీల ప్రారంభము శుల్కప్రధానమగు వివాహముకొఱకే అయి ఉన్నది. అప్పుడప్పుడు సంప్రాప్తమగు దండయాత్రల సరకుగొనక అబ్బాయి స్కూలు ఫైనలు క్లాసులోనికి వచ్చునరికి పాతపలక, బలపములను పగులగొట్టుకొని క్రొత్తవానికై తొండలు విడిపించు ఎడపిల్లవాడు, కరకరమను ఆకలికిదాళజాలక గ్లాక్సోడబ్బాలకై రోదనవ్రత మవలంబించు చిన్నపిల్లవాడు, చిన్నతనముననే కలిగిన కాన్పులకు జవసత్వములుడివోవ మోయుచున్న మూడవగర్భభారమునకు క్రుంగిపోవుచు నిరుత్సాహనిస్పృహములగు నేత్రములతో తన్ను తిలకించు భార్య దాపురించియుండ ఆవిద్యార్థిస్కూలుఫైనలు పరీక్షలో జయముగాంచుట యెట్లు? ఆతని కోర్కెతీగెకు పువ్వు పుట్టుట యెప్పుడు? ఎట్లును లేదు, ఎప్పుడును లేదు. అంతతో ఆతని చదువుకు స్వస్తి. ఆతని కోర్కెతీగెకు వాడుపాటు. మునిసిపలు ఆఫీసులో బిల్లుకలెక్టరుగనో, కలక్టరుకచేరీలో బిళ్లబంట్రోతుగనో మఱినాడు అబ్బాయికి కుదురుపాటు. ఇదియెంత దుర్భరమగు స్థితి? దీనిని తొలగించుటకు మార్గమేమి? బాల్యవివాహనిషేధమే. ముమ్మాటికి బాల్యవివాహనిషేధమే. ఇది ఫలోదయాంతమగుటకు విద్యార్థులను లోగొను విశ్వవిద్యాలయములు పూనవలసియున్నది. మహనీయుడు మదనమోహనమాలవ్యాగారి యాజమాన్యమున పుణ్యభూమియగు కాశీపట్టణమునందు నిర్వహింపబడుచున్న హిందూ విశ్వవిద్యాలయమున వివాహితులగు

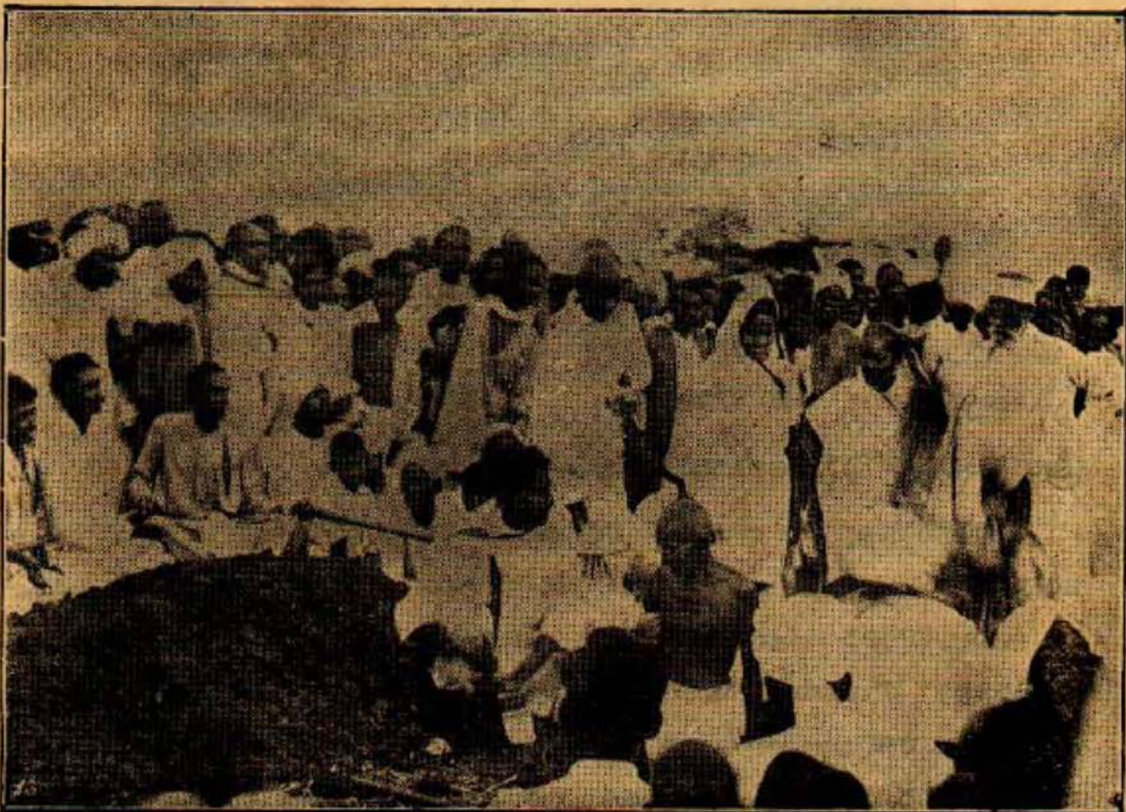
విద్యార్థులకు ప్రవేశమే లేదు. పదునెనిమిదివర్షములైనను నిండక ముందే పరిణయమాడు బాలురను పాఠశాలలయందు చేర్చుకొనకూడదనియు మెట్రిక్యులేషను పరీక్షకు హాజరు కానీయకూడదనియు పంజాబురాష్ట్రమున విద్యావంతులగు సంస్కారులు కొందఱు విపుల ప్రయత్నము లొనర్చుచున్నారు. ఈ ప్రయత్నమునకు పాఠశాలాధికారులును, కళాశాలాధిపతులును యుక్తమగు ఉదారబుద్ధిలో చేదోడువాదోడగుచున్నారు. లాహోరునందలి ఫోర్మెను క్రైస్తవకళాశాలాధ్యక్షులు ఇంటరుమీడియేటు తరగతులలో వివాహితులను చేర్చుకొనకుండుటకై నిశ్చలారంభులై యున్నారు. పదునెనిమిది సంవత్సరములకు లోపున వివాహము చేసికొనువారు 1931-వ సంవత్సరమునుండియు స్కూలుఫైనలు, మెట్రిక్యులేషను పరీక్షలకు రాకూడదని పాంచాలవిశ్వవిద్యాలయ విచారణోపసంఘమువారు తీర్మానించి యున్నారు. ఇది మిక్కిలి ప్రశంసనీయమగు తీర్మానము. పంజాబువిశ్వవిద్యాలయము వారివలెనే భారతదేశమందలి ఇతర విశ్వవిద్యాలయములవారుకూడ నీసంస్కరణము నవలంబించి దేశపురోభివృద్ధికి పూనాదులువేయుదురుగాక !

అన్నపూర్ణాదేవి జాతీయబాలికా పాఠశాల.—

ఆధునికాంధ్ర రమణీలోకమున అపూర్వప్రతిష్ఠ గడించి కీర్తిశేషురాలైన మాగంటి అన్నపూర్ణాదేవిగారి పేరను ఏలూరుపురమున స్థాపితమైన జాతీయబాలికా పాఠశాల రెండు సంవత్సరములు నిర్విఘ్నముగ కొనసాగి మూడవసంవత్సరమున ప్రవేశించినదని తెలుపుటకు ఎంతయు ఆనందించుచున్నాము. 25-6-29 తేదీని ఆపాఠశాలద్వితీయ వార్షికోత్సవము అంగలూరు నివాసిని విద్వాన్ శ్రీమతి అట్లూరి వేంకటసీతమ్మగారి అధ్యక్షతను జయప్రదముగ నిర్వర్తింపబడినది. పాఠశాల ప్రస్తుతము 10,15 వేల రూపాయల చందాలును 10,15 వందల రూపాయల వసూళ్లును గలిగి సుమారేబదిమంది బాలికలతో ఉచితవిధమున నభివృద్ధి నందుచున్నదనియు, తెలుగు హిందీ ఇంగ్లీషు మొదలగు భాషావిద్యలును; కుట్టుపని, ఊలుకుట్టు మొదలగు చేతిపనులును బోధింపబడుచున్నవనియు నివేదిక వివరించుచున్నది. స్వల్పకాలముననే పాఠశాలను శ్లాఘనీయమైన నింత అభివృద్ధికి తెచ్చిన సంస్థాపకులను, నిర్వాహకులను, గృహలక్ష్మి పత్రికామతల్లి పక్షమున కొనియాడుచు పాఠశాల చిరస్థాయిగా వెలయుగాకయని మనఃపూర్వకముగ వాంఛించుచున్నాము.

కస్తూరిదేవి బాలికాపాఠశాల:—

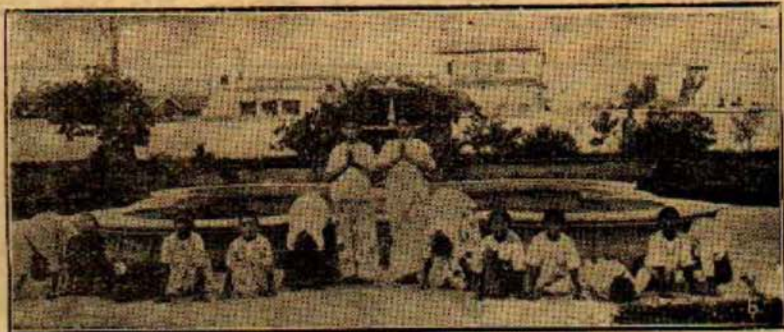
అసహాయోద్యమము దేశమునకు చేసిన చెఱుపులకు లెక్కలేదని కొందఱు చెవి నిల్లు గట్టుకొని పోరుచున్నను సీతానగరమందలి గౌతమీసత్యాగ్రహాశ్రమమును తిల



కస్తూరిదేవి బాలికాపాఠశాల భవననిర్మాణ శంకుస్థాపనము.

కించియు విక్రమసింహపురమునందలి కస్తూరిదేవి బాలికాపాఠశాలనుగూర్చి విని యు వారిమాటలు కేవలము కువాదములని నిర్ణయించకుండ నుండలేక పోవుచున్నాము. కస్తూరిదేవి విద్యాలయమునుగూర్చి విన్నవారెల్లరును ఏతద్విద్యాలయ నిర్వాహకురాలగు శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మ గారి కార్యశ్రద్ధకు, దీక్షాబుద్ధికి ఆహాపొంది తీరెదరు. జాతీయ పద్ధతులపై గఱుపబడు నచ్చటి విద్యావిధానము; కుట్టుపని, అల్లికపని, ఇత్యాది చేతిపనుల నేర్పించు నచ్చటి సాంకేతికవిద్యాపద్ధతి ఆ విద్యాలయమునకు ఆంధ్రదేశమున మంచి పలుకుబడి మహనీయమైన ప్రతిష్ఠ గొని తెచ్చినవి. ఏతద్విద్యాలయ సంబధకములగు నీ

చిత్రములు స్త్రీవిద్యాప్రియులగు ఆంధ్రులను అతిగా ఆకర్షింపగలవు. విద్యాలయము ఇంకను సమగ్రాభివృద్ధి నందుటకు జాతీయవిద్యాభిమానులగు ఆంధ్రమహాపురుషులు



కస్తూరిదేవి బాలికాపాఠశాలా విద్యార్థినులు సూర్యనమస్కారములు గావించుచుండుట.

కృషిసల్పుదురు గాక యని కోరెదము.

స్త్రీల విశ్వసభలో భారతజాతీయపతాకము.—

జర్మనీదేశపు నగరరాజమగు బెర్లినునందు ప్రపంచమహిళాసభ జయప్రదముగ జరిగినది. రామారావుసతి, జినరాజదాససతి, మత్తాయిసతి, ఛట్టోపాధ్యాయసతి, కృష్ణసతి అను భారతరమణీజనచూడామణులు ఆ అంతర్జాతీయస్త్రీ మహాసమ్మేళనమునకు ప్రతినిధులుగా పోయియున్నారు. అయితే వారు దేశమునకు చేసిన మేలేమి? ఏటేట గవర్నమెంటువారి ఖజానాలోనుంచి చేరలకొలది ధనమును తీసికొనుచు కీవిదలిర్వ జాతి సమితికి ప్రతినిధులుగా బోయి వచ్చుచున్న పురుషులవలె వీరుకూడ చూపులగుఅములై తిరిగి వచ్చుచుండిరా? లేదు. దేవీస్వరూపిణులగు స్త్రీలు అట్లేల చేయుదురు? వాగ్మినులగు ఆభారతరమణులు ఉపన్యాసము లిచ్చిరి; ప్రజ్ఞావతులగు ఆ హైందవనారులు తీర్మానములు ప్రతిపాదించిరి. ఈకార్యములన్నిటికి శిఖరప్రతిష్ఠయగునట్లు అచ్చటి వివిధ దేశీయపతాకప్రదర్శనములో భారత దేశపతాకమునుగూడ ప్రదర్శించిరి. అంతర్జాతీయసమావేశములలో భారతజాతీయపతాకము ప్రదర్శితమైనది. ఏటేట అంతర్జాతీయసమావేశములు అనేకములు జరుగుచున్నవి. వానికి ప్రతినిధులుగా భారతీయులు అనేకులుపోవుచునుఉన్నారు. ఇంతవఱకు ఆ అంతర్జాతీయసమావేశములలో ఒక్కదానియందైనను భారతజాతీయపతాకము ఎగురలేదు. ఇంతవఱకు ప్రతినిధులుగా పోయిన భారతీయులలో నొక్కరికిగాని స్వజాతీయపతాకము ఎత్తు తలంపు పుట్టలేదు. స్త్రీలు ప్రతినిధులుగాపోయియున్న

ఈసమావేశమున ఈ శుభారంభము జరుగుట నిజముగా మెచ్చదగినది. దేశమునకు గౌరవప్రతిష్ఠలు సంపాదించు మహత్కార్యములు శక్తిస్వరూపిణులగు స్త్రీలే చేయవలెను గాని ధనము సంపాదించు యంత్రములు మాత్రమేయగు పురుషులు చేయగలరా?

మోక్షాదేవి నిర్యాణము:—-

కలకత్తానగరమున బౌబజారునందలి శ్రీనాథదాసు వీధిలో నెం 2 వ గృహమున జూను 24 వ తేదీని సోమవారము అపరాహ్ణమున మోక్షాదేవి పరమపదించినది. అగుటకు ఆమె 81 సంవత్సరములు నిండినవృద్ధురాలే. కాని ఆమె మరణమునకు సారస్వత ప్రియులగు వంగదేశీయులు దరిలేని శోకసాగరమున మునిగినారు. మోక్షాదేవి మాతృ భాషయందు అంచిత పాండిత్యముగల విదుషి. చనిపోవువఱకుగూడ ఆమె కవితా వ్యాసంగమును మానలేదు. ఆమె తాను రచించిన గీతమాలికల నన్నిటిని కూర్చి 'వన ప్రసూనములు' అను నామముతో గ్రంథరూపమున వెలయించినది. సుప్రసిద్ధ వంగ నవలాకారుడగు బంకించంద్రుడు 'వంగదర్శనము' అను తన గ్రంథములో దానిని గొప్పగా పొగడియున్నాడు. 'సఫలస్వప్నము' అని మోక్షాదేవి రెండవగ్రంథము. ఇదియొక చరిత్రాత్మకనవల. వంగదేశమున బహుళప్రచారముగల నవలలో నిదియొకటి యనుట నిస్సందేహము. 'కల్యాణప్రదీపము' ఆమె మూడవగ్రంథము. ఇది ఆమె తన 80—వ యేట రచియించినది. జరాభారము ఆమె బుద్ధిబలమును ఆవగింజంతైన తగ్గింపలేదు. అగుటనే ఆమె మరణమునకు వంగసారస్వతప్రియు లందఱు వాపోవుచున్నారనుట. మృత్యుదేవత ఆమె భౌతికశరీరమును మంటిపాలు గావించినను లేఖ న్యరూఢమైన ఆమె కీర్తిమూర్తి వంగసారస్వతరంగమున అనశ్వరమై వెలయ గలదు.

సిడ్నీ వెబ్బుసతి నిర్లిప్తత:—–

కీర్తివాంఛ లేకపోవచ్చును. ధనాశ ఎఱుగకపోవచ్చును. బిరుదుశోకలపై వ్యామో హముమాత్రము పోగొట్టుకొనుట నాగరికవాతావరణములో పెరుగుచున్న జీవికి దుర్ఘటమగు చున్నది. అట్టిస్థితిలో బిరుదులపైకి మనసుపోనీయకుండు మానినులు గలిగి రేని వారు నిజముగా వందనీయులే. కార్మికనాయకులలో నొకడగు సిడ్నీవెబ్బు కారణాం తరములచే ప్రభుపుష్టమునొంది లేబరుమంత్రాంగమున చొచ్చినాడు. ప్రభువుగారి భార్య ప్రభ్వి యనిపించుకొనవలయునుగదా! అయితే అందుకు సిడ్నీవెబ్బుసతి స్నిగ్ధహృద యము ఒప్పుకోలేదు లేదు. "ప్రజాహృదయమున మాప్రతిష్ఠ సిడ్నీవెబ్బు అను నామము

చేతనే ఆహూతమై నెలకొన్నది. కావున కడకాలమువఱకు నేను ఆనామముచేతనే వ్యవహరింపబడుటకు ప్రియముపడుదును." అని ఆమె చెప్పిన వాక్యములు ఆమెనిర్లిప్తతకు ప్రబల నిదర్శనములై యున్నవి.

సరోజినీ దేవి అమెరికాసంచారము.—

భారతభూమిని నిరసించుటలో కంకణముకట్టియున్న మేయోకన్య పుట్టి పెరిగిన అమెరికాఖండమున సరోజినీదేవి సంచారముచేసి వచ్చినది. పెద్దపట్టణములన్నిటికి నామె పోయినది; పోయినచోట్లనెల్ల నామె ఉపన్యాసములిచ్చినది. ఈసంచారమున ఆమె మొత్తము 200 ఉపన్యాసము లిచ్చియున్నది. మేయోకన్యవ్రాతలవలన మాసిపోయిన భారతదేశీయయశోకాంతి పునఃప్రతిష్ఠితమగుటకు ఆమె ఉపన్యాసములు చింతామణులైనవి. ఆమె కలపుంస్కోకిలకంఠధ్వని, అపూర్వవిషయనివేదనము అమెరికాప్రజలను మోహితులను చేసినవి. ఆమె తన ఉపన్యాసములలో నొక్కసారియైన మేయోకన్య పేరెత్తలేదు. కాని ఆమె వ్రాసిన వ్రాతలన్నియు తునాతునకలుగచేసి విమర్శించి అవి సత్యదూరములుకావని చాటిచెప్పినది. మన దేశముయొక్క తూర్పుపడమరలు పూర్తిగ నెఱుగని విజాతీయురాలగు నొకస్త్రీ వ్రాసిన గ్రంథముల మూలమున మన దేశమునకు ఒనగూడిన అపకీర్తి అనుధూళి జాతీయతలో మునిగి తేలుచున్న భారతరమణీమణి సరోజినీదేవి ఉపన్యాసములు అను ప్రభంజనముచేత నామరూపములు లేక తుడుచుకొని పోవుటలో నాశ్చర్యమేమియు లేదు. సరోజినీదేవి దేశమునకొనర్చిన ఈమేలు చిరస్మరణీయమైనది.

రుక్మిణీదేవి అధ్యక్షోపన్యాసము :—

అది పౌరజీవనమునందు ప్రవేశింపఁబోవు యువకులసభ. కూడినది సింహళద్వీపము నందలి కాండినగరమున. అధ్యక్షత వహించినది భారతప్రతినిధురాలుగా కొలదికాలము క్రితము ప్యారిసునగరమునకు పోయివచ్చిన ప్రజ్ఞావతి శ్రీమతి ఆచంట రుక్మిణీదేవి. ఇక నాసభ జయప్రదముగ సమాప్తి నొందుటలో సందేహ మావంతయైన నుండరాదు. రుక్మిణీదేవి ఇచ్చిన ఉపన్యాసము ఉదారభావసమన్వితమై ఉద్దీపనకారియై ఉచితరీతి నొప్పుచున్నది. భారతజాతీయసర్వతోముఖాభివృద్ధికి దోహదక్రియ లన దగిన సంస్కారముల నెన్నిటినో ఆమె తన అధ్యక్షోపన్యాసమున సూచించినది. అతిబాల్యవివాహముల వలన కలుగు చెడుగుల విశదీకరించినది; నిర్బంధవైధవ్యమువలన కలుగు కష్ట

ముల వెల్లడిపఱచినది; త్రాగుబోతుతనము మూలమున దాపురించు ఇక్కట్ల లెక్కించి చెప్పినది; అస్పృశ్యత వలన సంభవించు అరిష్టముల ఉగ్గడించినది; కులమతాది భేదముల వలన ఒనగూడు హానుల వివరించినది; ఈదోషముల అన్నిటి కూడికయు హిందూదేశమను వృక్షమునకు ఎట్లు వేరుపురుగై యున్నదో రుక్మిణీదేవి యువకుల మనములందు నూరిపోసినది. ఈ వేరుపురుగును మొదలంట నిర్మూలనము చేయుట యువకుల విధ్యుక్త ధర్మమై యున్నదని హెచ్చరించినది. ఆమె హెచ్చరిక నందుకొని యువకులు తమ జీవిత రథములను ఉత్తమపథములు పట్టించి దేశకల్యాణమునకు వలయు ఉత్సాహము లొనరింతురుగాక! విద్యావతియగు రుక్మిణీదేవి ఉపదేశికురాలై విత్తిన జ్ఞానబీజములకు యువకుల హృదయములు 'కాశ్మీరఖండంపుఁ గేదారములై' వెలసి మంచిఫలము నొసంగుగాక!

పత్రికాపరిచయము.

రైతుపత్రిక:—

రాజమహేంద్రవరమునుండి నూతనముగా వెలువడుచున్న రైతుపత్రిక 2, 3 సంచికలు సంతోషపూర్వకముగ నందుకొంటిమి. వ్యవసాయమే ముఖ్యపరిశ్రమగాఁగల ఆంధ్రదేశమున జనసామాన్యమునకు వ్యవసాయ, ఆర్థిక పరిస్థితులను ప్రత్యేకించి బోధించు నిట్టి పత్రికల అవసరమెంతేనిఁగలదు. ప్రస్తుతము మన కర్షకు లవలంబించు వ్యవసాయపద్ధతులపై ప్రాచీనముద్ర పడియున్నది. కాలములోపాటు మన వ్యవసాయపద్ధతులుకూడ నవీనమార్గములు త్రొక్కవలసియున్నది. అట్టిమార్గములను జనులకు బోధించుటకై ఈరైతుపత్రిక వశ్యవాక్కులగు బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారి ఆశీర్వచనములలో తలనూపినది. మా పత్రికాపీఠ మలంకరించుచున్న రైతుపత్రిక రెండవసంచికలో 'రైతుల ఆరోగ్యము' అను అమూల్యవ్యాసమున శ్రీయుత బొల్లాప్రగడ సుందరగోపాలముగారు రైతుపత్రికయొక్క యుద్దేశ్యములను బాగుగా నిరూపించినారు. శ్రీయుత దువ్వూరి బాలకృష్ణమూర్తిగారి 'భారతవ్యవసాయము' అను వ్యాసము చక్కగనున్నది. 'చెఱకుతోటలు, అమృతమహాలు పశువులు' అను రెండు వ్యాసములును వ్యవసాయదారులు తప్పక చదువదగియున్నవి. 'రెండవపంట' అను వ్యాసమును, శ్రీయుత కశా వెంకటరావుగారి 'దివాలాభారతము' అను వ్యాసమును శ్రమచేసి వ్రాసినవిగాయున్నవి. మూడవసంచికకూడ ఉచితరీతిని నొప్పుచున్నది. పదహారు అణాల రైతుబిడ్డ అనదగిన శ్రీయుత మార్ని నరసన్నగారి సంపాదకత్వముక్రింద నిర్వహింపబడు ఈపత్రిక వ్యవసాయదారులకు మిక్కిలి ఉపయోగకారిగా నుండగలదు. ప్రతిరైతును ఈపత్రికను తెప్పించుకొని చదువుకొనియో చదివించుకొనియో తగినలాభమును పొందుదురు గాక యని కోరెదము. దీనికి సాలు చందా నాలుగు రూపాయిలు మాత్రమే. విడిపత్రిక 0–1–6. ప్రతిశుక్రవారము వెలువడును. వలయువారు రైతుపత్రికాకార్యాలయము, వైరాగిమఠంరోడ్డు, రాజమహేంద్రవరము, అని వ్రాయునది.

ఆంధ్రమాత.—

ఇదియొక నూతనాంధ్రపత్రిక. సంపాదకుడు తంగిరాల రామనాథశర్మ. ప్రతిబుధవారమునాడును వెలువడును. మొదటిసంచిక 12–6–29 నాడు వెలువడినది. ప్రజోపయోగకరములగు పెక్కువిషయము లిందు ప్రచురింపబడుచున్నవి. ఆదరింపదగినది. సంవత్సరపు చందా 3 రూపాయిలు; మాసము చందా 0-4-0. వలయువారు మేనేజరు 'ఆంధ్రమాత, నెల్లూరు' అని వ్రాయవలెను.

కళింగ.—

ప్రతి ఆదివారము గంజాంజిల్లా బరంపురమునుండి మూడు సంవత్సరములుగా ప్రకటింపబడుచున్న స్వతంత్ర వార్తాపత్రిక. ఉచితరీతిని ఆంధ్రదేశ సేవచేయుచు 'కళింగ'ను వారపత్రికలలో గౌరవస్థానమునకు కొని వచ్చుచున్న న్యాపతి నారాయణమూర్తిగారు వందనీయులు. సంవత్సరపు చందా 4 రూపాయిలు. అర్ధసంవత్సరపు చందా రు 2-4-0. వలయువారు మేనేజరు, 'కళింగ', బరంపురము, గంజాంజిల్లా, అను చిరునామాకు వ్రాసిన బడయగలరు.

గ్రంథ స్వీకారము.

1–విజయ భాస్కర విజయము (పులవర్తి. కమలావతీదేవి) 2–పువ్వులతోట (సన్నిధానము. సూర్యనారాయణశాస్త్రి) 3–చాకిరేవు (కొల్లూరు ధర్మరాయకవి. బి. ఏ) 4–శారద (సాహిత్యసరస్వతి సీరిపి. ఆంజనేయులు) 5–జన్మనిరోధము (జరుగుమిల్లి. సాంబశివరావు బి. యె.) 6–విద్యానగరచరిత్ర (సాహిత్యసరస్వతి సీరిపి. ఆంజనేయులు) 7–విషాద విజయసేన (వీరుభొట్ల సదాశివరావు) 8–మీర్ జుంలా (పులవర్తి. కమలావతీదేవి) అను గ్రంథములను వందనములతో నందుకొంటిమి. వానిని పైమాసమున విమర్శింపగలమని మనవి.

చందాదారులకు మనవి

చందాదారులు మాకార్యలయమునకు ఉత్తరములు వ్రాయునపుడు తమ చందా నెంబరు దెలుపగోరెదము. సంచికలు సకాలమునకు చేరనిచో తమ తమ యూరి పోస్టాఫీసులకు తెలియబఱుపవలెను.

సంపాదకుడు,
గృహలక్ష్మి కార్యాలయము.
తపాలపెట్టె. 752,
ఎగ్మూరు, మదరాసు.


TELUGU ACADEMY, COCANADA